

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

ALEKSANDER NAGODE

**FINANCIRANJE MIROVNIH OPERACIJ
ZDRUŽENIH NARODOV**

MAGISTRSKO DELO

Ljubljana, 2006

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

ALEKSANDER NAGODE

**FINANCIRANJE MIROVNIH OPERACIJ
ZDRUŽENIH NARODOV**

MAGISTRSKO DELO

Mentorica: red. prof. dr. Ljubica Jelušič

Ljubljana, 2006

KAZALO

<i>SEZNAM SHEM</i>	<i>IV</i>
<i>SEZNAM GRAFOV</i>	<i>IV</i>
<i>SEZNAM RAZPREDELNIC</i>	<i>IV</i>
<i>SEZNAM KRATIC – mirovne operacije Združenih narodov</i>	<i>V</i>
<i>SEZNAM KRATIC – ostalo</i>	<i>VII</i>
1. UVOD	1
2. METODOLOŠKI OKVIR.....	4
2.1. Hipoteze	4
2.2. Metodologija	5
3. OPREDELITEV TEMELJNEGA RAZISKOVALNEGA TERMINA – MIROVNIH OPERACIJ ZDRUŽENIH NARODOV	6
3.1. Preventivne operacije	7
3.2. Operacije za ustvarjanje miru.....	8
3.3. Operacije za ohranjanje miru	8
3.4. Operacije za vsiljevanje miru	9
3.5. Operacije za graditev miru	10
3.6. Tipologije mirovnih operacij.....	10
3.7. Operativno-organizacijska opredelitev mirovnih operacij Združenih narodov	14
3.8. Definicija mirovnih operacij Združenih narodov	15
4. ORGANIZACIJSKO-HIERARHIČNA STRUKTURA MIROVNIH OPERACIJ ZDRUŽENIH NARODOV.....	16
4.1. Institucionalna raven – Generalna skupščina in Varnostni svet.....	18
4.2. Izvršilna raven – generalni sekretar	21
4.3. Instrumentalna raven – DPKO in DPA	22
4.4. Tehnična raven – mirovne operacije	24
5. FINANCIRANJE ZDRUŽENIH NARODOV	25
5.1. Vrste financiranja Združenih narodov.....	26
5.2. Redni proračun Združenih narodov.....	27
5.3. Lestvica prispevkov za redni proračun.....	28
6. FINANCIRANJE MIROVNIH OPERACIJ ZDRUŽENIH NARODOV	35
6.1. Financiranje iz rednega proračuna	40
6.2. Financiranje s prostovoljnimi prispevki	41
6.3. Financiranje iz posebnih računov	44
6.3.1. Struktura posebnih računov.....	45
6.3.2. Lestvica prispevkov za operacije za ohranjanje miru	48
6.4. Stroški mirovnih operacij in plačevanje prispevkov	55
6.5. Povračila za sodelovanje v mirovnih operacijah.....	58
6.6. Primer financiranja mirovne operacije v Slonokoščeni obali	61
7. POMEN ZDRUŽENIH DRŽAV PRI FINANCIRANJU MIROVNIH OPERACIJ	65
7.1. Ameriška politika do mirovnih operacij Združenih narodov	68
7.2. Pogojevanje ameriških plačil Združenim narodom.....	71
7.2.1. Kassebaum-Solomonovo dopolnilo	72
7.2.2. Enostranska omejitev deleža prispevkov za operacije za ohranjanje miru	73
7.2.3. Helms-Bidnov sporazum.....	75
7.3. Posledice ameriških dolgov do mirovnih operacij	79
8. PREDLOGI ZA REFORMO FINANCIRANJA MIROVNIH OPERACIJ.....	82
8.1. Načelo posebne odgovornosti stalnih članic in reforma Varnostnega sveta.....	87
8.2. Privatizacija mirovnih operacij – zgolj ideja?.....	91
9. VERIFIKACIJA HIPOTEZ.....	93
LITERATURA.....	99
PRILOGE	116

SEZNAM SHEM

Shema 1:	Povezanost operacij za ohranjanje miru z drugimi oblikami mirovnih operacij..	13
Shema 2:	Glavni elementi organizacijsko-hierarhične strukture mirovnih operacij Združenih narodov	17
Shema 3:	Pregled financiranja operacij za ohranjanje miru Združenih narodov 1948-2005	39
Shema 4:	Sistem financiranja mirovnih operacij Združenih narodov – finančni tokovi in zneski za proračunsko obdobje 2004-2005	47
Shema 5:	Časovni pregled aktivnosti institucionalne in izvršilne ravni pri financiranju mirovne operacije UNOCI	63

SEZNAM GRAFOV

Graf 1:	Skupna sredstva Združenih narodov v obdobju 1986-2001	27
Graf 2:	Deleži posameznih držav in skupin držav v proračunu 2005	33
Graf 3:	Deleži posameznih držav in skupin držav v proračunu 1946-2005	34
Graf 4:	Izdatki operacij za ohranjanje miru z zneski dolgov in rednega proračuna v obdobju 1950-2005	56
Graf 5:	Dolgovi Združenih držav do rednega proračuna in operacij za ohranjanje miru.	79
Graf 6:	Dolgovi vseh držav in Združenih držav do operacij za ohranjanje miru	79
Graf 7:	Deleži stalnih članic Varnostnega sveta v lestvicah prispevkov za operacije za ohranjanje miru v letih 1946, 1960, 1973, 1989, 2000 in 2005 ter razporeditev deležev v primeru stalnega članstva Nemčije in Japonske po lestvici za leto 2005	90

SEZNAM RAZPREDELNIC

Razpredelnica 1:	Deleži in prispevki, ki bi jih plačevala skupina držav v dolgovih januarja 2003 brez minimalne spodnje meje	31
Razpredelnica 2:	Vrste stroškov operacij za ohranjanje miru z deleži v obdobju 2004-2005	46
Razpredelnica 3:	Deleži skupin držav po lestvicah operacij za ohranjanje miru v letih 1973, 1989, 2000 in 2005	50
Razpredelnica 4:	Skupine držav po lestvici prispevkov za operacije za ohranjanje miru iz leta 2000	52
Razpredelnica 5:	Skupne vsote prispevkov in dolgov za operacije za ohranjanje miru z mandatom v letu 2005 (stanje 31. 3. 2005)	59
Razpredelnica 6:	Struktura predloga proračuna za mirovno operacijo UNOCI	62
Razpredelnica 7:	Deleži na lestvicah operacij za ohranjanje miru Združenih narodov za Združene države 1992-2005	78
Razpredelnici 8 in 9:	Modela reforme – širitve sedežev Varnostnega sveta	89
Razpredelnica 10:	Skupna sredstva Združenih narodov v obdobju 1986-2001	116
Razpredelnica 11:	Lestvica prispevkov in sredstev za proračun 2005	116

Razpredelnica 12:	Deleži posameznih držav in skupin držav v proračunu 1946-2005	121
Razpredelnica 13:	Prehodi držav med lestvicama za operacije za ohranjanje miru v letih 2000 in 2005	123
Razpredelnica 14:	Izdatki operacij za ohranjanje miru z zneski dolgov in rednega proračuna v obdobju 1950-2002	127

SEZNAM KRATIC – mirovne operacije Združenih narodov

DOMREP	Mission of the Representative of the Secretary-General in the Dominican Republic
MINUGUA	United Nations Verification Mission in Guatemala
MINURCA	United Nations Mission in the Central African Republic
MINURSO	United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara
MINUSTAH	United Nations Stabilization Mission in Haiti
MIPONUH	United Nations Civilian Police Mission in Haiti
MONUA	United Nations Observer Mission in Angola
MONUC	United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo
ONUB	United Nations Operation in Burundi
ONUC	United Nations Operation in the Congo (Opération des Nations Unies au Congo)
ONUCA	United Nations Observer Group in Central America
ONUMOZ	United Nations Operation in Mozambique
ONUSAL	United Nations Observer Mission in El Salvador
UNAMIC	United Nations Advance Mission in Cambodia
UNAMIR	United Nations Assistance Mission for Rwanda
UNAMSIL	United Nations Mission in Sierra Leone
UNASOG	United Nations Aouzou Strip Observer Group
UNAVEM I	United Nations Angola Verification Mission I
UNAVEM II	United Nations Angola Verification Mission II
UNAVEM III	United Nations Angola Verification Mission III
UNCRO	United Nations Confidence Restoration Operation
UNDOF	United Nations Disengagement Observer Force
UNEF I	First United Nations Emergency Force
UNEF II	Second United Nations Emergency Force
UNFICYP	United Nations Peacekeeping Force in Cyprus
UNGOMAP	United Nations Good Offices Mission in Afghanistan and Pakistan

UNIFIL	United Nations Interim Force in Lebanon
UNIIMOG	United Nations Iran-Iraq Military Observer Group
UNIKOM	United Nations Iraq-Kuwait Observation Mission
UNIPOM	United Nations India-Pakistan Observation Mission
UNMEE	United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea
UNMIBH	United Nations Mission in Bosnia and Herzegovina
UNMIH	United Nations Mission in Haiti
UNMIK	United Nations Interim Administration Mission in Kosovo
UNMIL	United Nations Mission in Liberia
UNMIS	United Nations Mission in the Sudan
UNMISSET	United Nations Mission of Support in East Timor
UNMOGIP	United Nations Military Observer Group in India and Pakistan
UNMOP	United Nations Mission of Observers in Prevlaka
UNMOT	United Nations Mission of Observers in Tajikistan
UNOCI	United Nations Operation in Côte d'Ivoire
UNOGIL	United Nations Observation Group in Lebanon
UNOMIG	United Nations Observer Mission in Georgia
UNOMIL	United Nations Observer Mission in Liberia
UNOMSIL	United Nations Observer Mission in Sierra Leone
UNOMUR	United Nations Observer Mission Uganda-Rwanda
UNOSOM I	United Nations Operation in Somalia I
UNOSOM II	United Nations Operation in Somalia II
UNPREDEP	United Nations Preventive Deployment Force
UNPROFOR	United Nations Protection Force
UNPSG	United Nations Civilian Police Support Group
UNSF	United Nations Security Force in West New Guinea
UNSMIH	United Nations Support Mission in Haiti
UNTAC	United Nations Transitional Authority in Cambodia
UNTAES	United Nations Transitional Authority in Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium
UNTAET	United Nations Transitional Administration in East Timor
UNTAG	United Nations Transition Assistance Group
UNTMIH	United Nations Transition Mission in Haiti

UNTSO	United Nations Truce Supervision Organization
UNYOM	United Nations Yemen Observation Mission

SEZNAM KRATIC – ostalo

ACABQ	Advisory Committee on Administrative and Budgetary Questions
DPA	Department of Political Affairs
DPKO	Department of Peacekeeping Operations
EVI	Economic Vulnerability Index
FAO	Food and Agriculture Organization
GNI	Gross National Income
GNP	Gross National Product
HAI	Human Assets Index
ILO	International Labour Organization
IMF	International Monetary Fund
NATO	North Atlantic Treaty Organisation
OCHA	Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
OHCHR	Office of the High Commissioner for Human Rights
UNDP	United Nations Development Programme
UNEP	United Nations Environment Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNFPA	United Nations Population Fund
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNIFEM	United Nations Development Fund for Women
UNLB	United Nations Logistic Base
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency (for Palestine Refugees in the Near East)
WFP	World Food Programme
WHO	World Health Organization
WTO	World Trade Organisation

1. UVOD

Združeni narodi imajo za seboj šestdesetletno tradicijo prizadevanj za ohranitev mednarodnega miru in varnosti, ki je zrasla na temeljih opustošenja II. svetovne vojne in se krepila v dokaj stabilnem obdobju visoke vojaške ogroženosti hladne vojne ter v bolj nestabilnem obdobju sicer nizke vojaške ogroženosti po njenem koncu. Kot mehanizem za zagotavljanje mednarodnega miru in varnosti so se v tem obdobju razvijale tudi mirovne operacije. Grizold (1999a: 45, 46) trdi, da lahko razvoj mirovnih operacij po II. svetovni vojni razumemo kot praktično obliko preseganja blokade Varnostnega sveta Združenih narodov pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti. Ob tem dodaja, da so te operacije v mnogočem posledica konkretnih okoliščin, v katerih se razvijajo, in zmožnosti delovanja Združenih narodov, saj nimajo jasnih določil v Ustanovni listini Združenih narodov. Tako je tudi s področjem financiranja mirovnih operacij, saj se je le-to vseskozi prilagajalo konkretnim primerom in političnim razmeram ter tako skozi čas oblikovalo pravila, ki v Ustanovni listini niso bila zapisana. Mirovne operacije so se sprva razvijale predvsem kot operacije za ohranjanje miru, ki pa so predvsem po koncu bipolarnega antagonizma postajale vse bolj kompleksne, tako da so se jim pridružile še dejavnosti pri preprečevanju sporov in ustvarjanju ter graditvi miru, navsezadnje pa so tudi same presegle prag operacij za vsiljevanje miru. Takšen razvoj je vplival tudi na upravljanje z mirovnimi operacijami znotraj Združenih narodov.

Proučevanje mirovnih operacij je zaradi njihovega fenomena, aktualnosti in kompleksnosti v svetu zelo razširjeno, v glavnem pa se nanaša predvsem na operacije za ohranjanje miru. Tako se med drugim proučujejo zgodovina in tipologije (Goulding, 1993), njihove značilnosti na ravni študij primerov in primerjalnih analiz (Durch, 1993; Wallenstein in Held, 2004), vplivi na oborožene sile in izbira osebja, ki v njih sodeluje (Haltiner, 2000), pravni vidiki (McCoubrey, White, 1996) njihove možne razvojne poti (Singer, Olin, 2003) in vplivi samih operacij na gospodarstvo (Carnahan, Gilmore, Rahman, 2005). Financiranje mirovnih operacij Združenih narodov je v znanstveni literaturi običajno obravnavano kot del financiranja Združenih narodov (McDermott, 2000; Luck, 2003; Laurenti, 2001), bolj redko pa neposredno (McDermott, 1994). Razloge za to lahko iščemo v zapletenosti samega sistema financiranja in mnogovrstnosti dejavnikov, ki vplivajo nanj. Čeprav so finančna sredstva mirovnih operacij v primerjavi z vojaškimi izdatki na svetovni ravni in ravni posameznih držav ter s stroški vojne zelo majhni, pri njihovem določanju sodeluje 191 držav in s tem prav

toliko različno močnih političnih interesov ter množica teles Združenih narodov z različnimi pristojnostmi in pooblastili, ki so skozi čas razvila posebne vrste, načine in načela zagotavljanja sredstev za mirovne operacije.

Financiranje mirovnih operacij je tesno povezano s financiranjem celotne Svetovne organizacije vse od njenega nastanka, zato se ga ne more obravnavati ločeno, ampak le kot del celotnega sistema financiranja Združenih narodov. Tega opredeljujejo številni dejavniki, kot so pravne podlage, pristojnosti posameznih organov, postopki, instrument in načela za porazdelitev stroškov, oblike financiranja in navsezadnje politika ter merjenje in uveljavljanje moči držav članic. Združeni narodi so namreč univerzalna in kompleksna organizacija s 191 državami članicami, ki imajo pravico odločati o financiranju in (ne)plačevati svoje deleže ter tako posredno, v okviru lastne moči, vplivati na delovanje organizacije in v njej uveljavljati svoje interese. Uveljavljanje takšne pravice je v Združenih narodih nemalokrat povzročilo hude finančne krize in grožnje o izstopu držav iz organizacije, kar jo je pripeljalo na rob samega obstanka. Generalni sekretar Združenih narodov Kofi Annan¹ je takoj po nastopu svojega mandata leta 1997 dejal, da je finančna kriza Združenih narodov politična kriza, kriza zaupanja v Svetovno organizacijo (McDermott, 2002: 17). Izvor te krize pa so predvsem novi varnostni izzivi² po koncu hladne vojne, s katerimi so se z optimizmom in v velikem obsegu spopadle mirovne operacije, kar je imelo za posledico tudi veliko finančno breme in politična nesoglasja.

Pri financiranju mirovnih operacij sta se vseskozi kazala tudi politična preračunljivost in merjenje moči predvsem med velikimi državami. Izrazita primera takšnega ravnanja sta mirovni operaciji v Kongu in na Sinaju, ki sta zaradi nasprotovanja Sovjetske zveze in Francije povzročili veliko institucionalno in finančno krizo Združenih narodov. Rešile so jo Združene države, ki pa so nato ob koncu hladne vojne kot edina velika sila in največji finančni vir ravno z ustavitvijo finančnih sredstev pritisnile na Združene narode, da bi na račun manj sredstev dobile večjo moč v Svetovni organizaciji. Pri Združenih državah je politika financiranja mirovnih operacij Združenih narodov del zunanje politike države, na njo

¹ Kofi Annan deluje v Združenih narodih že 43 let; predvsem na področju miru in varnosti. Tako je med drugim deloval v okviru UNEF-a II, bil je pomočnik generalnega sekretarja za programsko načrtovanje, proračun in finance, posebni predstavnik generalnega sekretarja za Jugoslavijo, v Bosni in Hercegovini je izpeljal prehod UNPROFOR-ja na IFOR, nazadnje pa je pred nastopom mandata generalnega sekretarja vodil Oddelek za operacije za ohranjanje miru.

² Prezelj (2001: 138, 139) termin varnostni izzivi definira kot težke in stimulirajoče naloge varnostnih institucij, ki se spopadajo z grožnjami varnosti. Ob tem so grožnje varnosti pojav, ki lahko povzroči stanje, v katerem ni zagotovljen obstoj in uravnotežen razvoj referenčnega objekta.

pa vplivajo predvsem predsednik, kongres in zunanje ter obrambno ministrstvo. Mirovne operacije so sredstvo zunanje politike od začetka devetnajstega stoletja, nov pomen pa so dobile po koncu hladne vojne (Jelušič, 2003a: 20). Washington je igral osrednjo vlogo v Združenih narodih od njihovega oblikovanja med drugo svetovno vojno do današnjega obdobja po hladni vojni. Kot hkrati največje finančne oskrbovalke Združenih narodov in njegove največje dolžnice imajo Združene države večji vpliv na finance Organizacije kot katera koli druga država (McDermott, 2000: 3).

Zaradi navedenih dejstev je treba financiranje mirovnih operacij obravnavati celostno, v smislu odprtega družbenega sistema, ki pomeni množico medsebojno povezanih in soodvisnih elementov, ki se odzivajo na dražljaje iz okolja in si prizadevajo zadovoljevati določene vitalne družbene interese. Grizold (1999b: 53-63) kot temeljne strukture odprtih družbenih sistemov navaja organizacijsko, hierarhično, komunikacijsko in motivacijsko strukturo. Za proučevanje financiranja mirovnih operacij sta pomembni predvsem prvi dve. Če povzamemo Grizolda, nam organizacijska struktura pove, kateri elementi tvorijo sistem, koliko jih je in kako so med seboj organizirani. Določajo jo funkcionalne zakonitosti upravljanja, ki ga tvorijo tehnična raven (neposredna operativna dejavnost), instrumentalna oziroma upravna raven (strokovne skupne službe), izvršilna raven (strokovna uprava) in institucionalna oziroma politična raven (najvišji organi upravljanja). Hierarhična struktura pa opredeljuje sistem odnosov med nadrejenimi in podrejenimi. Najvišji nosilec vodstvene funkcije je pooblaščen za izvedbo celotne naloge organizacije. Ta del svoje delovne dolžnosti in s tem oblasti prenese na nižje ravni, ki pa jo lahko prenašajo še navzdol vse do izvedbene ravni (delegiranje oz. pooblašcanje). Prenaša se tudi odgovornost, vendar tako, da sta odgovorna tako nadrejeni kot podrejeni. Odgovornost se torej centralizira, delovna dolžnost in oblast pa se decentralizirata. Ob tem se oblikuje hierarhična piramida, saj se vodstvena funkcija z delegiranjem razvleče v hierarhično lestvico v navpični smeri, zaradi nadzornega razpona pa se vsaka stopnja v lestvici razširi še v vodoravni smeri – navzdol teče ukazovanje, navzgor pa poročanje in linija odgovornosti.

Financiranje mirovnih operacij je mogoče proučevati le ob razumevanju vseh do zdaj naštetih dejavnikov. Na tej podlagi temelji tudi analiza financiranja mirovnih operacij skozi njihovo celotno obdobje in skozi obdobje posameznih mirovnih operacij. Le tako je mogoče izpolniti glavni cilji proučevanja – prikazati celoten sistem financiranja mirovnih operacij in procesov, ki ga tvorijo, in s tem dodati pomemben člen k proučevanju tematike mirovnih operacij. Ob

tem je seveda nujno prikazati tudi slovenske izkušnje in stališča do financiranja mirovnih operacij Združenih narodov in tako tudi iz te perspektive osvetliti financiranje mirovnih operacij.

2. METODOLOŠKI OKVIR

2.1. Hipoteze

- Temeljna hipoteza

Financiranje mirovnih operacij Združenih narodov je zelo zapleteno in temelji na ad hoc principu ter prispevkih peščice držav in je kot tako potrebno temeljite reforme.

Raznovrstnost financiranja mirovnih operacij Združenih narodov dobi jasno podobo ob analizi celotnega zapletenega sistema financiranja, ki se mora sprožiti ob vsaki posamezni mirovni operaciji. Tako imenovani ad hoc princip financiranja zahteva določen čas, ki pa je za posredovanje mirovnih sil na kriznem območju zelo pomemben. Nefleksibilnosti takšnega financiranja doda tudi svoje največje finančno breme, ki ga mora pokriti le malo število izmed 191 držav članic Združenih narodov. Te države menijo, da so zaradi večjega bremena upravičene do večjih pravic, ki jih lahko posredno uveljavljajo tudi na račun plačevanja oziroma neplačevanja obveznosti, s čimer vplivajo na uspeh same mirovne operacije. Da je takšen sistem potreben temeljite reforme, se strinjajo tako večje kot manjše države, vendar je soglasje k predlaganim reformam težko dosegljivo.

- Prva izvedena hipoteza

Mirovne operacije Združenih narodov imajo več oblik zagotavljanja finančnih sredstev, ki so odvisne od posamezne mirovne operacije in volje držav.

Financiranje mirovnih operacije Združenih narodov je namreč od samega začetka v stalnem razvoju in kot tako zelo raznoliko. Pri vsaki mirovni operaciji je bilo treba upoštevati posebno situacijo in geopolitične interese posameznih močnejših držav, zaradi česar so se pojavljale finančne težave, ki so Svetovno organizacijo in njene članice prisilile k iskanju drugih finančnih sredstev.

- Druga izvedena hipoteza

Združene države Amerike skozi financiranje mirovnih operacij vseskozi uresničujejo lastno zunanjo politiko in uveljavljajo moč v Združenih narodih. Dokaze za takšno trditev moramo iskati od začetka mirovnih operacij do danes. Na začetku so Združene države med hladno vojno uporabljale mirovne operacije tudi za “spopad” s Sovjetsko zvezo in tako omejevale njeno moč v Varnostnem svetu Združenih narodov. Pred koncem hladne vojne so Združene države zaradi moči neuvrščenih držav v Generalni skupščini Združenih narodov spremenile svojo politiko do financiranja mirovnih operacij. Še bolj so jo po koncu hladne vojne, ko so ostale edina in najmočnejša sila, in kot take so skušale povečati svojo moč v Združenih narodih tudi na račun financiranja mirovnih operacij.

2.2. Metodologija

Izdelava magistrskega dela temelji na naslednjih metodah družboslovnega raziskovanja:

- Analiza vsebin primarnih in sekundarnih virov je temeljni del raziskave in omogoča predvsem proučevanje sistema financiranja Združenih narodov in njegove reforme ter politike Združenih držav do financiranja mirovnih operacij Združenih narodov. Med primarnimi viri bodo uporabljeni predvsem uradni dokumenti in resolucije Združenih narodov ter uradno gradivo Združenih držav, predvsem predsedniške odločitve, glasilo State Departmenta in poročila za kongres. Sekundarni viri so knjige in članki, ki obravnavajo proučevano temo. Metoda bo uporabljena pri dokazovanju vseh hipotez, do izraza pa bo prišla predvsem pri temeljni in drugi izvedeni hipotezi.
- Analizo statistik bomo uporabili za obdelavo, prikaz in interpretacijo kvantitativnih dejavnikov, kamor sodijo lestvica prispevkov za posamezne države, prispevki in dolgovi na ravni držav in Združenih narodov, stroški mirovnih operacij, redni proračun Združenih narodov, proračuni za mirovne operacije in donacije. Uporabili jo bomo predvsem za dokazovanje temeljne in tudi druge izvedene hipoteze.
- Študija primerov bo razjasnila financiranje posameznih proučevanih mirovnih operacij Združenih narodov in s tem dodatno pomagala pri dokazovanju prve izvedene hipoteze.

- Primerjalna analiza bo v posameznih mirovnih operacijah pripomogla k iskanju lastnosti, ki bodo prikazale različne oblike financiranja. Neposredno je povezana z dokazovanjem prve izvedene hipoteze.
- Z deskriptivno metodo bomo opisali posamezne segmente raziskave in s tem osvetlili dokazovanje temeljne in obeh izvedenih hipotez.

3. OPREDELITEV TEMELJNEGA RAZISKOVALNEGA TERMINA – MIROVNIH OPERACIJ ZDRUŽENIH NARODOV

Termin mirovne operacije (Peace Operations) je treba razumeti in obravnavati v duhu preambule Ustanovne listine Združenih narodov, v kateri se “ljudstva združenih narodov” *inter alia* zavezujejo združiti moči za ohranitev mednarodnega miru in varnosti ter sprejeti načela in določiti načine, ki bi zagotovili, da se oborožena sila ne bo uporabljala, razen če je to v splošnem interesu. S tem je bil položen temeljni kamen za delovanje organizacije kot zasnove kolektivne varnosti, ki pomeni zagotavljanje mednarodnega miru in varnosti z mehanizmi za preprečevanje, omejevanje in reševanje konfliktov. Kot takšni mehanizmi so v Ustanovni listini navedeni sredstva in ukrepi za mirno reševanje sporov (VI. poglavje – pogajanja, anketa, posredovanje, sprava, razsodništvo, sodna rešitev) in akcije ob morebitnem ogrožanju miru, kršitvi miru in agresivnih dejanj (VII. poglavje – prekinitev gospodarskih odnosov, komunikacijskih povezav in diplomatskih odnosov ter akcije z zračnimi, pomorskimi ali kopenskimi silami).

Termina mirovne operacije v Ustanovni listini ni mogoče zaslediti, saj se je dokončno uveljavil šele ob prehodu tisočletja po Poročilu panela o mirovni operacijah Združenih narodov (Report of the Panel on United Nations Peace operations, 2000), in sicer kot celota preventivnih operacij in operacij za ustvarjanje miru, ohranjanje miru in graditev miru. V najširšem pomenu je mirovne operacije opredelila Jelušičeva (2003a: 20), in sicer so to vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti, ki potekajo v kontekstu političnih in diplomatskih prizadevanj za vzpostavitev mednarodnega miru. V tem kontekstu se lahko povzame širša definicija ameriške vojske (Joint Tactics, Techniques and Procedures for Peace Operations,

1999: GL-8), ki med mirovne operacije uvršča tudi operacije za vsiljevanje miru, vodene v podporo diplomatskim prizadevanjem za vzpostavitev in ohranitev miru³. Predpogoj za pravilno razumevanje mirovnih operacij je torej poznavanje celotnega spektra navedenih operacij, ki vključuje opredelitev posameznih vrst operacij in njihove tipologije.

3.1. Preventivne operacije

Preventivne operacije (Conflict Prevention) imajo podlago v VI. poglavju Ustanovne listine Združenih narodov in se nanašajo na preprečevanje nastankov sporov, reševanje sporov pred njihovim stopnjevanjem v konflikt ali omejevanje razsežnosti konfliktov, ko se ti pojavijo. Preventivne operacije imajo štiri osnovne koncepte, in sicer so to preventivna diplomacija, preventivna namestitvev oboroženih sil, preventivno razoroževanje in strukturalna preventiva.

Najpogostejše oblike preventivne diplomacije (Preventive Diplomacy) so posredovanje, sprava in pogajanja, ki jih običajno izvajajo generalni sekretar Združenih narodov in njegovi odposlanci ter posebni predstavniki ali drugi visoki predstavniki Svetovne organizacije in regionalnih organizacij. Takšne preventivne akcije so po definiciji akcije nizkega profila, če so uspešne, pa so lahko celo povsem neopazne (Report of the Panel on United Nations Peace operations, 2000: 10. odstavek). Kot dopolnitev preventivni diplomaciji se lahko izvajata preventivna namestitvev oboroženih sil (Preventive Deployment) in preventivno razoroževanje (Preventive Disarmament). Prva oblika je namenjena graditvi zaupanja med sprtimi stranmi in posledično preprečevanju izbruha oboroženega spopada – primer: Makedonija (UNPREDEP) in Srednjeafriška republika (MINURCA). Druga oblika pa naj bi zmanjšala (uničenje) količino orožja na območjih po oboroženih spopadih, da bi se tako pripomoglo k uresničevanju mirovnega sporazuma in zmanjšanju možnosti novih spopadov – primera: operaciji Združenih narodov v Mozambiku (UNOMOZ) in Salvadorju (ONUSAL). Strukturalna preventiva (Structural Prevention) se nanaša na odpravljanje socialnih, gospodarskih, institucionalnih in drugih vzrokov, ki lahko vodijo v izbruh spopadov. Tovrstne operacije lahko zahtevajo velika in med seboj povezana prizadevanja različnih organizacij in programov Združenih narodov.

³ Operacije za vsiljevanje miru vključuje tudi zveza Nato, ki za dejavnosti pod okriljem Združenih narodov sicer uporablja termin operacije v podporo miru (Peace Support Operations). Termin se nanaša na preprečevanje konfliktov, ustvarjanje miru, ohranjanje miru, dobredelno pomoč, vsiljevanje miru in graditev miru (Chilton, Nassauer, Plesch in Patten, 1994: 23).

3.2. Operacije za ustvarjanje miru

Operacije za ustvarjanje miru (Peacemaking Operations), tako kot preventivne operacije, pomenijo mirno reševanje sporov, s to razliko, da potekajo ob konfliktu s ciljem, da se sovražne strani z diplomatskimi sredstvi in posredovanjem pripelje do prenehanja spopadov in/ali mirovnega sporazuma. Ustvarjalci miru (peacemakers) so lahko odposlanci vlad, skupin držav regionalnih organizacij ali Združenih narodov ali tudi neuradne in nevladne skupine, kot je bilo pri pogajanjih, ki so vodila k mirovnemu sporazumu v Mozambiku (Report of the Panel on United Nations Peace operations, 2000: 11. odstavek).

3.3. Operacije za ohranjanje miru

Operacije za ohranjanje miru (Peacekeeping Operations) so razumljene kot operacije, ki se jih uporabi le po tem, ko konflikt postane nasilen (Fetherston, 2002: 192). Goulding (1993: 455) na podlagi vpeljanih načel operacije za ohranjanje miru opredeljuje kot terenske operacije, ki so jih ustanovili Združeni narodi s soglasjem vpletenih strani za pomoč pri nadzoru in rešitvi sporov med njimi, pod poveljstvom in nadzorom Združenih narodov, na kolektivne stroške držav članic in z njihove strani prostovoljno zagotovljenim vojaškim ter drugim osebjem in opremo, ki delujejo nepristransko med stranmi in uporabljajo silo do najmanjšega potrebnega obsega. Wallensteen in Held (2004: 4) trdita, da se operacije za ohranjanje miru ukvarjajo z varnostnimi zadevami in lahko, ali pa tudi ne, opravljajo tudi dodatne naloge, kot je vsiljevanje miru, ali humanitarne naloge. V tem smislu operacije za ohranjanje miru na splošno (pod okriljem Združenih narodov ali zunaj njega) opredeljujeta kot državno posredovanje tretje strani, ki:

- vključuje nastanitev vojakov in/ali vojaških opazovalcev in/ali civilne policije v ciljni državi;
- je v skladu z mandatom (kot je določen v večstranskih sporazumih, mirovnih sporazumih ali resolucijah Združenih narodov ali regionalnih organizacij) vzpostavljena za ločevanje sprtih strani, nadzorovanje prekinitve ognja, vzdrževanje nevtralnih območij in prevzemanje odgovornosti za varnostne razmere (med drugim) med nekdanjimi, potencialnimi ali trenutnimi vojskujočimi se stranmi;
- je nevtralna do strani v konfliktu, vendar ne nujno nepristranska do njihovega vedenja.

Bistvena razlika med predstavljenima definicijama je načelo nepristranskosti, ki tudi dejansko vse bolj zgublja pomen. Načelo nepristranskosti pa je posebnost tudi v okviru Združenih narodov kot organizacije za zagotavljanje kolektivne varnosti. Grizold (2000: 200) trdi, da se operacije za ohranjanje miru⁴ bistveno razlikujejo od mehanizma kolektivne varnosti, saj le-ta predstavlja kaznovalni kooperativni proces, ki se aktivira z identifikacijo skupnega sovražnika, operacije za ohranjanje miru⁴ pa temeljijo na predpostavki, da sovražnika ni, so le sprte strani.

Gre torej za operacije "ljudstva združenih narodov" za reševanje nasilnih konfliktov, ki pa ne sodijo ne v VI. in ne v VII. poglavje Ustanovne listine. V VI. poglavju lahko namreč najdemo le podlago za načelo soglasja vpletenih strani (38. člen), v VII. poglavju pa podlago za zagotavljanje oborožene sile (43. člen). Praktično so operacije za ohranjanje miru nekje med VI. in VII. poglavjem, nekdanji generalni sekretar Združenih narodov Dag Hammarskjöld pa jih je uvrstil v "poglavje šest in pol". Sama zakonitost operacij za ohranjanje miru se po mnenju McCoubreyjeve in Whita (1996: 45) dokazuje z doktrino pripadajočih pooblastil (inherent powers)⁵, po kateri lahko Združeni narodi za doseganje svojega temeljnega cilja – ohranitev mednarodnega miru in varnosti – izvajajo vsa suverena dejanja ali dejanja po mednarodnem pravu, ki niso izrecno prepovedana v Ustanovni listini.

3.4. Operacije za vsiljevanje miru

Operacije za vsiljevanje miru (Peace Enforcement Operations) sodijo v VII. poglavje Ustanovne listine Združenih narodov in vključujejo uporabo zračnih, pomorskih ali kopenskih oboroženih sil (42. člen), ko spodletijo vsa druga prizadevanja za ohranitev ali vzpostavitev mednarodnega miru in varnosti ter ko Varnostni svet Združenih narodov ugotovi ogrožanje miru, kršitev miru in nasilna dejanja. Nekdanji generalni sekretar Združenih narodov Boutros Boutros Ghali je v Dnevnom redu za mir (A/47/277-S/24111: 44. odstavek) opredelil temeljne značilnosti tovrstnih operacij:

- za odziv na neposredno agresijo, neizbežno ali dejansko, se uporabijo oborožene sile, ki bi jih dale države članice prostovoljno na razpolago Varnostnemu svetu (43. člen);

⁴ Grizold sicer uporablja termin mirovne operacije, ki pa je na tem mestu zaradi drugačnega razumevanja mirovnih operacij nadomeščen s terminom operacije za ohranjanje miru.

⁵ Nasprotje doktrini pripadajočih pooblastil je doktrina vsebovanih pooblastil (implied powers), ki zagovarja uporabo izrecno navedenih pooblastil.

- prostovoljne sile morajo imeti intenzivna pripravljalna urjenja in biti veliko bolj oborožene od sil za ohranjanje miru;
- uporabo sil in mandat operacije odobri Varnostni svet (39. člen), silam pa poveljuje generalni sekretar Združenih narodov.

Ob tem Ghali dodaja, da Varnostni svet še ni odobril akcij oboroženih sil, predvidenih v 43. členu – v primerih korejske in zalivske vojne je Varnostni svet pooblastil države članice, da izvedejo vse potrebne ukrepe v njegovem imenu, in ne pod poveljstvom Združenih narodov.

3.5. Operacije za graditev miru

Operacije za graditev miru (Peace Building Operations) so zadnje v vrsti mirovnih operacij, ki tudi na terenu dejansko dokončajo naloge morebitnih predhodnih operacij. Operacije za graditev miru označujejo dejavnosti na drugi strani konflikta za ponovno vzpostavljanje temeljev miru in zagotavljanje orodja za graditev teh temeljev, torej nekaj, kar je več kot le odsotnost vojne (Report of the Panel on United Nations Peace operations, 2000: 13. odstavek). Graditev miru se na splošno nanaša na vso zunanjo pomoč državam ali regijam pri njihovem prehodu od vojne k miru in vključuje vse dejavnosti in programe, ki pomenijo podporo in krepitev tega prehoda. Učinkovitost graditve miru se zagotavlja s sočasnim in medsebojno povezanim delovanjem akterjev na vojaškem, političnem, diplomatskem, socialnem, gospodarskem in humanitarnem področju. Operacije za graditev miru lahko tako obsegajo krepitev institucij vladavine prava, nadzor nad spoštovanjem človekovih pravic, zagotavljanje tehnične pomoči za demokratični razvoj, nadzor nad izvedbo volitev in pomoč pri tem, pomoč pri vzpostavljanju ali reformiranju policije, pomoč pri demobilizaciji in promoviranje reševanja konfliktov ter tehnik za doseganje sprave. Primeri operacij za graditev miru so operacije Združenih narodov v Kambodži (UNTAC), Salvadorju (ONUSAL), Gvatemali (MINUGUA), Mozambiku (UNOMOZ), Liberiji (UNOMIL), Sierr Leone (UNOMSIL), Bosni in Hercegovini (UNMIBH), Kosovu (UNMIK), Vzhodnem Timorju (UNMISSET) ter Etiopiji in Eritreji (UNMEE).

3.6. Tipologije mirovnih operacij

Navedene opredelitve posameznih mirovnih operacij dokazujejo, da te niso vedno samostojne pojavne oblike, ampak da so med seboj povezane in soodvisne, zaradi česar pri

opredeljevanju mirovnih operacij ni bistveno upoštevati le njihove temeljne delitve, ampak tudi različne tipologije.

V literaturi, ki določa mirovne operacije iz obdobja hladne vojne in po njej, se uporablja tipologija mirovnih operacij prve in druge generacije, pri čemer gre za razvrščanje operacij za ohranjanje miru (Jelušič, 2003b: 12). Tipologija mirovnih operacij prve in druge generacije je oblikovana glede na zasnovo njihove uporabe. Prva generacija se nanaša na operacije za ohranjanje miru v času hladne vojne, ki temeljijo na že predstavljenih načelih soglasja, nepristranskosti, neuporabe sile, nadzora, prostovoljnega prispevanja oboroženih sil in sodelovanja sprtih strani. Mirovne operacije druge generacije pa označujejo operacije po koncu hladne vojne, v katerih se opuščajo načela soglasja, nepristranskosti in neuporabe sile.

McCoubreyjeva in White (1996: 4-7) dodajata še operacije tretje generacije, ki pomenijo dodatno razdelitev prej navedene druge generacije, pri čemer prva generacija ostaja enaka, s tem da jo označita tudi kot tradicionalno ohranjanje miru. Drugo generacijo opredelita kot vsestranski pristop operacij za ohranjanje miru po koncu hladne vojne. Ta vključuje vpetost v reševanje konflikta z mirnimi sredstvi in še vedno temelji na načelih soglasja in nevtralnosti – primera: nadzor volitev v Namibiji (UNTAG) in demobilizacija v Nikaragvi (ONUCA). Tretjo generacijo pa označita kot kvazivsiljevalni pristop (quasi-enforcement), katerega značilnosti sta uporaba prisilnih ukrepov po VII. poglavju in pomanjkanje temeljnih načel soglasja ter nevtralnosti⁶. To je bilo še najbolj opazno v primeru UNPROFOR-ja, ko je Varnostni svet med mirovno operacijo proti Srbiji uvedel gospodarske ukrepe in pooblastil zvezo Nato za uporabo oborožene sile proti bosanskim Srbom⁷. Baros (2001: 53) trdi, da so Združeni narodi brez dvoma na tej točki izgubili svojo nevtralnost.

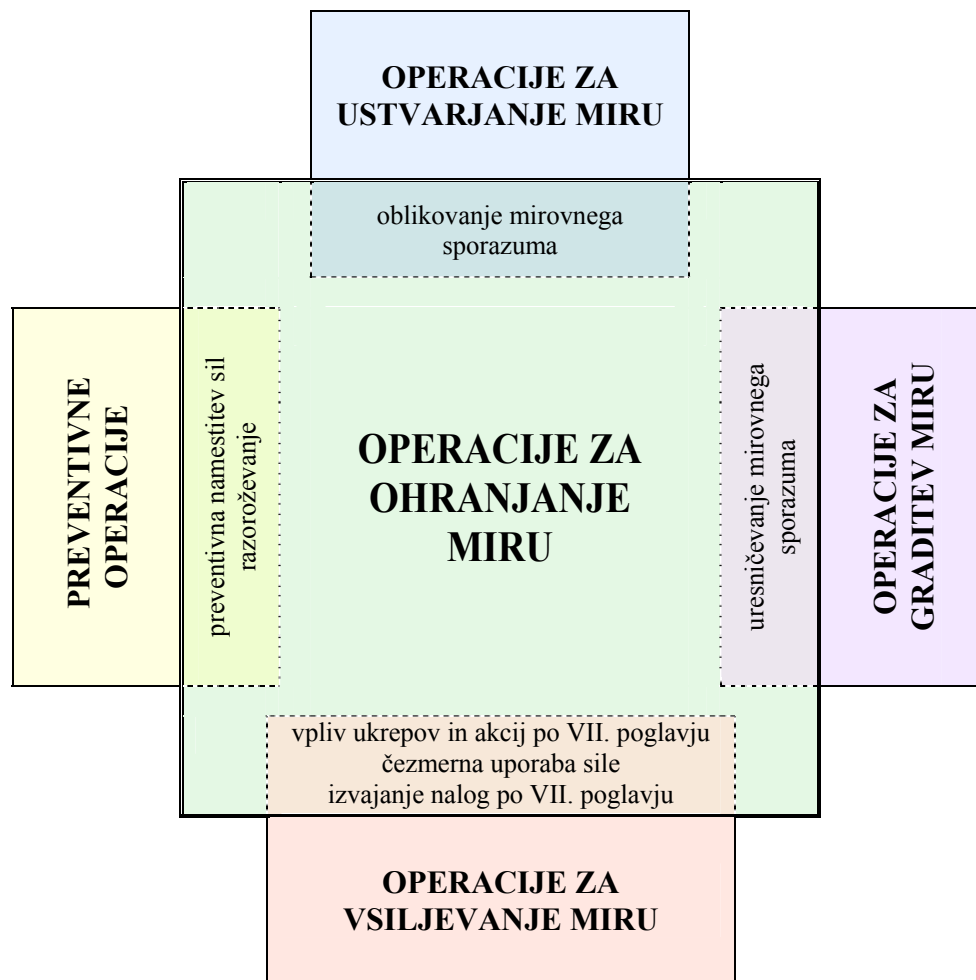
⁶ Število takšnih operacij pod poveljstvom Združenih narodov, ki so presegle načela operacij za ohranjanje miru, bodisi *de facto*, ker je bila sila uporabljena preko samoobrambe, ali *de jure*, zaradi avtorizacije po VII. poglavju, se je povečalo od ene (ONUC v Kongu) v času hladne vojne na pet po njenem koncu (Jakobsen, 2002: 270). Malone in Wermester (2001: 50) med operacije po VII. poglavju poleg UNPROFOR-ja navajata še operacije na Kosovu in v Vzhodnem Timorju ter v Sierr Leone in Demokratični republiki Kongo.

⁷ Jakobsen (2000: 38) navaja, da se je na tem zgledu učila tudi francoska vojska, ki je leta 1995 na podlagi razumevanja mirovnih operacij kot kontinuuma, in ne kot različnih kategorij, uvedla nov koncept operacij za obnove miru (Peace Restoration). Ta pokriva vmesno območje med tradicionalnim ohranjanjem miru in vsiljevanjem miru ter je namenjen ustavitvi spopadov in zaščiti civilistov. Temelji na predpostavkah, da sovražnik ni določen in da ni soglasja vseh sprtih strani, zato morajo biti enote v operaciji sposobne in pripravljene na uporabo sile za doseg ciljev oziroma mandata na podlagi VII. poglavja. Na tej podlagi francoska vojska zagovarja sistematično opremljanje sil v mirovnih operacijah z oborožitvijo za pravo samoobrambo in celo z bojno opremo. Britanska vojska je po kritikah sicer vplivne doktrine razširjenega ohranjanja miru (Wider Peacekeeping) leta 1998 prevzela francosko razumevanje mirovnih operacij in koncept operacij za obnove miru, ki ga je poimenovala nepristransko vsiljevanje miru (Impartial Peace Enforcement). Doktrina razširjenega ohranjanja miru, ki je bila oblikovana leta 1993, se je nanašala na delovanje mirovnih sil v zelo spremenljivem okolju po tradicionalnih načelih ter z razumevanjem operacij za ohranjanje in vsiljevanje miru kot dveh v temeljih različnih operacij, ki ne moreta biti razumljena kot dve točki na istem kontinuumu.

Še nazornejša je Gouldingova tipologija (1993: 456-459), ki operacije za ohranjanje miru na podlagi nalog, ki jih opravljajo njihovi pripadniki, razvršča v šest tipov.

- Tip 1 - Preventivna namestitve sil Združenih narodov pred izbruhom konflikta, in sicer na zahtevo ene od strani v sporu in samo na njenem ozemlju – primer: Makedonija (UNPREDEP);
- Tip 2 - Tradicionalno ohranjanje miru, katerega funkcija je podpora prizadevanjem za ustvarjanje miru s pomočjo pri vzpostavljanju razmer za nadaljevanje političnih pogovorov. Med drugim vključuje nadzor nad ustavitvijo ognja in ločevanjem sprtih strani ter se deli na tri podtipe.
 - Podtip A - Neoboroženi vojaški opazovalci – npr.: Kašmir (UNIPOM) in Zahodna Sahara (MINURSO);
 - Podtip B - Oborožene sile kopenske vojske – npr.: Ciper (UNFICYP) in Libanon (UNIFIL);
 - Podtip C - Oborožene ali neoborožene operacije, ki so oblikovane na podlagi VII. poglavja kot pomoč operacijam za vsiljevanje miru ali kot njihovo nadaljevanje in kot take ne potrebujejo formalnega soglasja strani – primer: Kuvajt/Irak (UNIKOM).
- Tip 3 - Uresničevanje splošnih sporazumov, ki so jih sprte strani že sprejele, in sicer nadzorovanje ustavitve ognja, izvajanje demobilizacije, uničevanje orožja, nadzor in oblikovanje policijskih in vojaških sil, nadzor in izvajanje volitev, nadzorovanje spoštovanja človekovih pravic – npr.: Kambodža (UNTAC), Salvador (ONUSAL) in Mozambik (UNOMOZ).
- Tip 4 - Zaščita razdeljevanja humanitarne pomoči med oboroženimi spopadi – npr.: Bosna in Hercegovina (UNPROFOR) ter Somalija (UNOSOM I).
- Tip 5 - Nastanitev sil v državi, v kateri so državne institucije v glavnem razpadle, z nalogo izvajanja humanitarne pomoči, ustavitve ognja, demobilizacije, vzpostavitve narodne sprave, obnove političnih in administrativnih struktur, gospodarske obnove ... Pri teh operacijah ne gre za ohranjanje miru, saj obstaja verjetnost vsiljevanja miru, vključujejo pa tudi ustvarjanje in graditev miru – na primer: Kongo (ONUC) in Somalija (UNOSOM II).
- Tip 6 - Uveljavljanje sporazumne prekinitve ognja s pooblastili in oborožitvijo za uporabo sile proti vsaki strani v konfliktu, ki bi kršila premirje. Tudi tu ne gre za pravo ohranjanje miru, ampak za izrazito nasilno obliko tradicionalnega ohranjanja miru, ki prestopa prag operacij za vsiljevanje miru.

Shema 1: Povezanost operacij za ohranjanje miru z drugimi oblikami mirovnih operacij

Predstavljene tipologije kažejo na to, da so operacije za ohranjanje miru podpora prizadevanjem za ustvarjanje miru, preprečevanje konfliktov in vzpostavitev miru ter tako jedro mirovnih operacij in temeljno sredstvo za doseg glavnega cilja Združenih narodov – zagotavljanje mednarodnega miru in varnosti. Tudi v Dnevem redu za mir (1992: 45. odstavek) je poudarjeno, da je ustvarjanje miru pogosto uvod v operacije za ohranjanje miru, prav tako kot lahko nastanitev sil Združenih narodov na terenu poveča možnosti za preprečevanje konflikta, olajša ustvarjanje miru in je v mnogih primerih predpogoj za vzpostavitev miru. Panel o mirovnih operacijah (2000: 28. odstavek) pri tem opozarja predvsem na veliko povezanost operacij za ohranjanje miru in operacij za vzpostavitev miru. Pri tem Malone in Wermester (2001: 39) še ugotavljata, da so operacije za ohranjanje miru v 90. letih vedno bolj postajale operacije za graditev miru. Operacije za ohranjanje miru so

lahko posredno ali neposredno povezane tudi z operacijami za vsiljevanje miru⁸. Posredno so povezane takrat, ko delujejo med sprtimi stranmi, proti katerim so sočasno uvedeni tudi ukrepi ali akcije po VII. poglavju, zaradi česar se lahko pojavi erozija nepristranskosti mirovnihi sil in spremeni njihov položaj. Neposredna povezava pa nastopi s čezmerno uporabo sile ali izvajanjem nalog po VII. poglavju.

3.7. Operativno-organizacijska opredelitev mirovnihi operacij Združenih narodov

Organizacija Združenih narodov v operativno-organizacijskem smislu mirovnihi operacij ne obravnava kot čiste oblike posameznih mirovnihi operacij, ampak jih deli na posebne politične operacije in operacije za ohranjanje miru. V prvo skupino sodijo preprečevanje konfliktov, ustvarjanje miru, graditev miru in nadziranje izvajanja ukrepov po VII. poglavju Ustanovne listine. Glede na poročilo generalnega sekretarja (A/59/534/Add.1) je v obdobju 2004–2005 potekalo 25 posebnih političnih operacij, od tega devet stalnih misij na terenu:

1. Verifikacijska misija ZN-a v Gvatemali (MINUGUA)
2. Urad ZN-a za podporo graditve miru v Gvineji Bissau (UNOGBIS)
3. Politični urad ZN-a za Somalijo (UNPOS)
4. Misija ZN-a za pomoč Afganistanu (UNAMA)
5. Misija ZN-a za pomoč Iraku (UNAMI)
6. Opazovalna misija ZN-a v Bougainvillu (UNOMB)
7. Urad ZN-a za podporo graditvi miru v Srednjeafriški republiki (BONUCA)
8. Urad ZN-a za podporo graditve miru v Tadžikistanu (UNTOP)
9. Predhodna misija ZN-a v Sudanu (UNAMIS)

Med njimi izstopata UNAMIS in UNAMA, ki imata v svojih strukturah tudi vojaško osebje in zato posegata na področje operacij za ohranjanje miru. Zanimiv je tudi primer MINUGUA-ja, ki ga je z resolucijo (A/RES/48/267) odobrila Generalna skupščina leta 1994, nato pa je Varnostni svet leta 1997 (S/RES/1094) v misijo za tri mesece napotil 155 vojaških opazovalcev, tako da je v tem obdobju dejansko potekal kot operacija za ohranjanje miru, po poteku mandata pa se je povrnil v politično operacijo. Preostalih 18 operacij poteka predvsem v okviru raznih političnih pobud in posebnih odposlancev ter predstavnikov generalnega

⁸ Rose (1995: 2) trdi, da so operacije za ohranjanje miru v 90. letih "spolzele" v situacije, ki so dejansko zahtevale vsiljevanje miru, in ob tem opozarja na napačno uporabo in razumevanje termina operacije za ohranjanje miru.

sekretarja, ki delujejo pri preprečevanju konfliktov in ustvarjanju ter graditvi miru. Posebne politične operacije lahko torej v povezavi z operacijami za ohranjanje miru delujejo kot njihova predhodnica, potekajo sočasno ali pa po izteku njihovega mandata.

Po podatkih Združenih narodov (www.un.org/depts/dpko, maj 2005) je v obdobju 1948–2005 potekalo 59 operacij za ohranjanje miru, vendar za večino izmed njih ne moremo trditi, da so “čiste” oziroma samostojne operacije za ohranjanje miru, saj so mnoge vsebovale elemente preprečevanja konfliktov (UNPREDEP, MINURCA) in graditve miru (UNTAC, UNMISSET), manj pa tudi elemente vsiljevanja miru (ONUC, UNMISSET II). Združeni narodi v svojem priročniku (Handbook on United Nations Multidimensional Peacekeeping Operations, 2003: 10) navajajo, da je veliko operacij Združenih narodov za ohranjanje miru dejansko postalo večdimenzionalnih, sestavljenih iz različnih komponent, vključno z vojaško, policijsko, politično, civilno, pravno, humanitarno in informacijsko ter iz komponent s področij človekovih pravic ter obnove. Nekatere od teh operacij celo nimajo vojaške komponente, ampak izvajajo svoje mandate vzporedno z regionalnimi ali mednarodnimi (večnarodnimi) silami za ohranjanje miru. Ob tem so v priročniku večdimenzionalne operacije imenovane tudi kot mirovne operacije, njihove naloge pa so:

- pomoč pri uresničevanju celovitega mirovnega sporazuma;
- nadziranje prekinitve ognja ali ustavitve sovražnosti kot podpora političnim pogovorom in mirnemu reševanju sporov;
- zagotavljanje varnosti za spodbujanje vrnitve v normalno civilno življenje;
- vodenje držav ali območij v prehodu do oblikovanja trdne vlade, temelječe na demokratičnih načelih, dobrem vladanju in gospodarskem razvoju;
- upravljanje z območjem v prehodnem času, kar pomeni izvajanje funkcij, ki so običajno v pristojnosti vlade.

3.8. Definicija mirovnih operacij Združenih narodov

Na podlagi predstavljene splošne opredelitve mirovnih operacij, definicij preventivnih operacij in operacij za ustvarjanje miru, ohranjanje miru, graditev miru in vsiljevanje miru, tipologij operacij za ohranjanje miru, predstavljenega razumevanja mirovnih operacij v Združenih narodih in primerov posameznih operacij lahko postavimo naslednjo definicijo:

V širšem smislu lahko mirovne operacije Združenih narodov opredelimo kot celoto preventivnih operacij, operacij za ustvarjanje, ohranjanje, graditev in vsiljevanje miru, v ožjem smislu pa kot terenske operacije z mandatom Varnostnega sveta ali Generalne skupščine, ki potekajo pod poveljstvom Združenih narodov in imajo za sestavni del ali jedro operacije za ohranjanje miru, ali vzporedno z mednarodnimi ali regionalnimi silami.

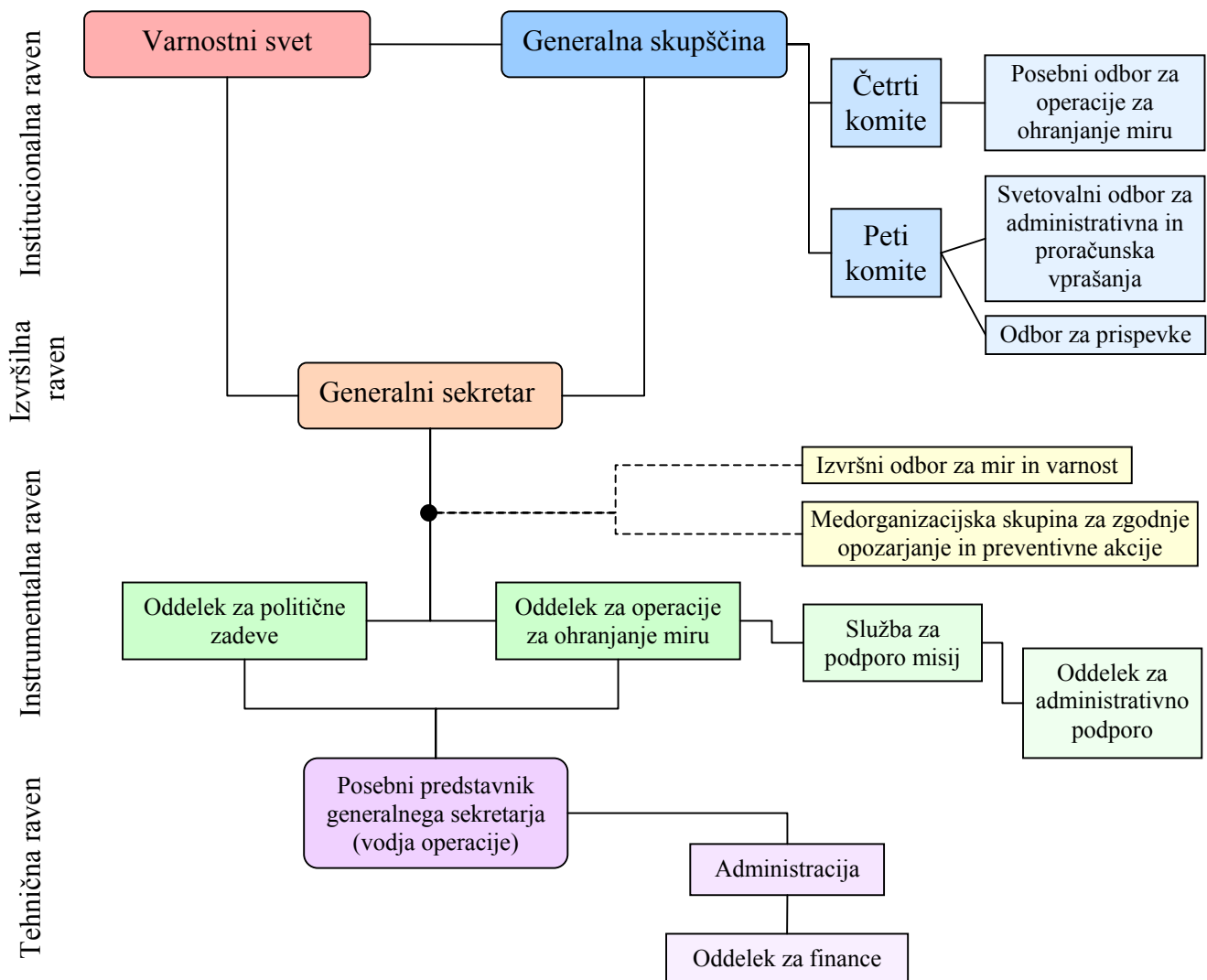
4. ORGANIZACIJSKO-HIERARHIČNA STRUKTURA MIROVNIH OPERACIJ ZDRUŽENIH NARODOV

Organizacijsko-hierarhična struktura Združenih narodov izhaja iz Ustanovne listine, ki navaja pet poglavitnih organov, in sicer Generalno skupščino, Varnostni svet, Sekretariat, Meddržavno sodišče, Ekonomski in socialni svet ter Skrbniški svet⁹. Za mirovne operacije so pomembni predvsem prvi trije organi, načeloma pa tudi Meddržavno sodišče, ki lahko kot poglavitni sodni organ Združenih narodov na zahtevo Generalne skupščine ali Varnostnega sveta poda svetovalno mnenje o vsakem pravnem vprašanju, torej tudi razlago o Ustanovni listini in v njej določenih pristojnostih, dolžnostih in drugih zadevah s področja mirovnih operacij. Glavno vlogo pri mirovnih operacijah imajo Varnostni svet, Generalna skupščina in generalni sekretar, ki vodi Sekretariat; Varnostni svet mirovne operacije odobri in jim podeli mandat, Generalna skupščina zagotovi finančna sredstva, generalni sekretar pa je odgovoren za pripravo in vodenje operacij ter za poročanje o njih obema organoma. Tako lahko v organizacijski strukturi Generalno skupščino in Varnostni svet označimo za institucionalno oziroma politično raven ter generalnega sekretarja za raven strokovne uprave oziroma izvršilno raven. Hierarhično strukturo pa lahko opredelimo kot "dvoglavo" hierarhično piramido, z vrhovoma, ki sta na eni strani Varnostni svet z glavno odgovornostjo za mednarodni mir in varnost ter na drugi strani Generalno skupščino z izključno pravico sprejemanja proračuna Organizacije. Pod njima pa je Sekretariat oziroma generalni sekretar, ki opravlja dodeljene naloge in jih delegira navzdol po navpičnem razponu hierarhične lestvice.

⁹ Skrbniški svet je imel pomembno vlogo pri izvajanju dekolonizacije, svoje delovanje pa je začasno ustavil 1. novembra 1994, potem ko je 1. oktobra 1994 postal neodvisen Palau kot zadnji skrbniški teritorij Združenih narodov. Visoki panel o grožnjah, izzivih in spremembah (2004: 92) je mnenja, da je treba Skrbniški svet oziroma 13. poglavje Ustanovne listine izbrisati in tako odvzeti Zdržene narode od poskusov vračanja v miselnost in oblike kolonializma.

Glavni notranjeorganizacijski enoti Sekretariata za področje mirovnih operacij sta Oddelek za operacije za ohranjanje miru (Department of Peacekeeping Operations – v nadaljevanju DPKO) in Oddelek za politične zadeve (Department of Political Affairs – v nadaljevanju DPA), ki pokriva predvsem posebne politične operacije. Oba oddelka predstavljata instrumentalno oziroma upravno raven, ki je v neposredni povezavi z operativno dejavnostjo samih mirovnih operacij oziroma s tehnično ravni.

Shema 2: Glavni elementi organizacijsko-hierarhične strukture mirovnih operacij Združenih narodov

4.1. Institucionalna raven – Generalna skupščina in Varnostni svet

Institucionalno raven organizacijske strukture predstavljata Generalna skupščina in Varnostni svet. Generalna skupščina je sestavljena iz vseh članov Združenih narodov in sme razpravljati o vseh vprašanjih, ki se nanašajo na ohranitev mednarodnega miru in varnosti, z izjemo dajanja priporočil Varnostnemu svetu glede zadev, s katerimi se ukvarja, razen če le-ta to zahteva. Kot izključni pristojnosti Generalne skupščine sta pretresanje in odobravanje proračuna Organizacije. Varnostni svet ima na drugi strani “prvenstveno” odgovornost za ohranitev mednarodnega miru in varnosti ter s tem tudi pristojnost za odobritev mirovnih operacij. Sestavljen je iz petih stalnih članic (Kitajska, Francija, Rusija, Velika Britanija in Združene države), ki imajo pri glasovanju pravico veta, in desetih nestalnih članic, ki jih izvoli Generalna skupščina za dve leti.

V povezavi z odobritvijo mirovnih operacij je Generalna skupščina leta 1950 v resoluciji Združevanje za mir (377 (V)) odločila, da bo, če Varnostni svet zaradi pomanjkanja soglasja stalnih članic ne more izvajati svoje prvenstvene odgovornosti za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti, v vsakem primeru, ko se pojavi ogrožanje miru, kršitev miru ali agresivno dejanje, takoj proučila zadevo, da bi oblikovala ustrezna priporočila državam članicam za kolektivne ukrepe, vključno z uporabo oboroženih sil ob morebitnih kršitvah miru in ob morebitnih agresivnih dejanjih, ko bi bilo to potrebno, da bi ohranili ali vzpostavili mednarodni mir in varnost. Zato je uvedla nujna izredna zasedanja, na katerih se lahko sestane v 24 urah po zahtevi, ki jo lahko poda sedem katerih koli članic Varnostnega sveta ali večina držav članic Združenih narodov. Pobudo za prvo takšno nujno izredno zasedanje¹⁰ je po spopadu za Sueški prekop leta 1956 podal jugoslovanski predstavnik v Varnostnem svetu, Slovenec dr. Jože Brilej¹¹, kar je pozneje vodilo v oblikovanje prve operacije za ohranjanje miru – Nujne sile Združenih narodov (UNEF I). Podobno je bilo leta 1960 ob krizi v Kongu, ko je zaradi nepremostljivih razlik v Varnostnem svetu glede z njegove strani že odobrene mirovne operacije (ONUC) na zahtevo ameriškega predstavnika zadevo prevzela Generalna

¹⁰ Skupno je bilo do leta 2005 deset nujnih zasedanj Generalne skupščine, med njimi kar šest zaradi bližnjevzhodnega vprašanja; sedem zasedanj je predlagal Varnostni svet, tri pa države članice.

¹¹ V dokumentu Varnostnega sveta Repertoire of the Practice of the Security Council Supplement 1956-1958 (1959: 112) je podatek, da je predlog za nujno izredno zasedanje Generalne skupščine podal jugoslovanski predstavnik v Varnostnem svetu. V Ljubljanskem dnevniku z dne 31. oktobra 1956, torej na dan, ko je bil podan predlog, pa je zapisano, da je jugoslovanski predstavnik v Varnostnem svetu dr. Jože Brilej (zapisana so tudi njegova stališča, ki jih je podal v Varnostnem svetu). Časnik v naslednji izdaji, ki je zaradi praznika (1. november) izšla čez dva dni, zaradi hitrega razpleta dogodkov na Bližnjem vzhodu podaja le splošno dogajanje v Generalni skupščini in dogajanje na bojišču, o tem, da je predlog za prenos zadeve iz Varnostnega sveta na Generalno skupščino podal dr. Brilej, pa ne piše. Kljub temu je na podlagi dejstev, ki jih podajata navedeni dokument Varnostnega sveta in Ljubljanski dnevnik, razvidno, da je predlog podal dr. Jože Brilej.

skupščina. Ta je sprejela resolucijo, ki je dovoljevala “močno akcijo”, s katero so sile za ohranjanje miru dejansko prestopile prag operacij za vsiljevanje miru. Nato pa so bili tudi v Generalni skupščini neenotni glede nadaljnjega ukrepanja v Kongu in se je zadeva spet vrnila v Varnostni svet. Obe “posredovanji” Generalne skupščine v skladu z resolucijo Združevanje za mir sta bili povod za pravni spor pred Meddržavnim sodiščem, saj sta predvsem Francija in Sovjetska zveza nasprotovali, prva v primeru Sueza, druga pa v primeru Konga, prenosu prvenstvene odgovornosti Varnostnega sveta na Generalno skupščino. Meddržavno sodišče je v svoji razsodbi (*Certain Expenses of the United Nations*, 1962: 13. odstavek) med drugim zapisalo ugotovitev, da je odgovornost Varnostnega sveta po 24. členu (prvenstvena odgovornost za ohranitev mednarodnega miru in varnosti, op.) “prvenstvena”, vendar ne ekskluzivna. Ustanovna listina je po mnenju sodišča povsem jasna, da se lahko z mednarodno varnostjo in mirom ukvarja tudi Generalna skupščina. S tem je sodišče sporočilo, da ni potrebe po izrecnih pooblastilih v Ustanovni listini, tako da lahko mirovne operacije oblikujeta oziroma jim podelita mandat tako Varnostni svet kot Generalna skupščina, seveda z izjemo akcij po VII. poglavju, ki so po 11. členu Ustanovne listine v ekskluzivni pristojnosti Varnostnega sveta. Takoj po razsodbi sodišča je Generalna skupščina v skladu s sporazumom med Indonezijo in Nizozemsko odobrila mirovno operacijo Začasna izvršna oblast Združenih narodov (UNTEA), ki je zagotovila prenos nizozemske oblasti v Zahodnem Irianu na Indonezijo. V okviru operacije so delovale tudi Varnostne sile Združenih narodov (UNSF), ki so skrbele za zagotavljanje reda in varnosti. McCoubreyjeva in White (1996: 50) trdita, da imajo prispevki Generalne skupščine pri ohranjanju miru kljub omejenim izkušnjam velik pomen, in ob tem navajata tri ključne prispevke:

1. z operacijo UNEF je ustvarila vzorec posredovanja sil za ohranjanje miru med državami;
2. s prevzemom mandata v operaciji ONUC je prispevala h konceptu vsiljevanja miru s silami za ohranjanje miru v državljanskih vojnah;
3. oblikovanje operacije UNTEA in sil UNSF je predhodnica kombinacije ohranjanja miru in miroljubnega reševanja sporov, ki ga je Varnostni svet uspešno uporabil po koncu hladne vojne.

V letu 2005 je bila Generalna skupščina s podeljevanjem mandatov prisotna le na področju posebnih političnih operacij, kjer je odobrila Verifikacijsko misijo Združenih narodov v Gvatemali (MINUGUA), mirovni proces v Srednji Ameriki in posebnega odposlanca generalnega sekretarja za Mjanmar.

Povsem drugače je na področju proračuna, saj je v 17. členu Ustanovne listine izrecno navedeno, da proračun Organizacije pretresa in odobrava Generalna skupščina. V resnici Generalna skupščina na svojih zasedanjih proračun le sprejema, pretresanje pa prenese na Peti komite ali tudi Administrativni in proračunski komite (Fifth Committee – Administrative and Budgetary Committee), ter Svetovalni odbor za administrativna in proračunska vprašanja (Advisory Committee on Administrative and Budgetary Questions – v nadaljevanju ACABQ), ki deluje v okviru Petega komiteja. Laurenti (2001: 5) ugotavlja, da je ACABQ glavni organ proračunskega odločanja v političnem procesu Združenih narodov, njegova priporočila pa so na splošno sprejeta kot smernice za delo Petega komiteja. ACABQ šteje 16 članov, ki jih imenuje Generalna skupščina. Mandat članov odbora je tri leta, predlaga pa jih Peti komite, ki jih izbere z aklamacijo ali volitvami po načelu regionalne zastopanosti¹² in pogojih strokovnih kvalifikacij in izkušenj. Naloga “strokovnega”¹³ odbora je, da prvi pregleda predlog proračuna in o njem poroča Generalni skupščini, po mnenju McDermotta (2002: 44) pa je dejansko njegova glavna naloga, da zmanjša stroške Organizacije, kolikor se le da. Peti komite je naslednji organ v proračunskem odločanju, ki predstavlja politično odločanje vseh članic Združenih narodov. V Petem komiteju namreč delujejo predstavniki držav članic in pri tem uresničujejo interese držav, regij ali neformalnih skupin. Izraziti sta predvsem skupini držav v razvoju (Skupina 77 ali G-77) in najbolj razvitih držav, ki si stojita druga nasproti drugi kot zagovornici oziroma nasprotnici porabe Svetovne organizacije. Ko Peti komite potrdi predlog proračuna, ga posreduje v sprejetje Generalni skupščini. Čeprav ima Generalna skupščina na finančnem področju glavno vlogo, Varnostni svet z odobritvijo mandata mirovnim operacijam določi tudi njihov obseg in s tem vpliva na stroške operacij. Opozoriti velja še na dva odbora v okviru Petega in Četrtega (Posebni politični in dekolonizacijski komite) komiteja. V prvem deluje Odbor za prispevke (Committee on Contributions), ki je odgovoren za pripravo posebnih lestvic za razdelitev stroškov Združenih narodov med države članice, v drugem pa Posebni odbor za operacije za ohranjanje miru (Special Committee on Peacekeeping Operations), ki vodi celoten pregled nad vsemi temami s področja operacij za ohranjanje miru.

¹² 1. januarja 2005 so bili v ACABQ-ju predstavniki Rusije (predsednik), Dominikanske republike, Združenih držav, Nemčije, Egipta, Poljske, Slonokoščene obale, Bocvane, Barbadosa, Nepala, Nizozemske, Hondurasa, Kanade, Kitajske, Indije in Japonske. Prvim petim se je mandat iztekel 31. decembra 2005, drugim petim se bo 31. decembra 2006 in zadnjim šestim 31. decembra 2007.

¹³ Ameriška stalna predstavica pri Združenih narodih Madeleine Albright je leta 1995 ob začetku 50. Generalne skupščine poudarila, da morajo biti člani ACABQ-ja odgovorni svojim vladam (USUN Press Release No 145-(95)).

4.2. Izvršilna raven – generalni sekretar

Generalni sekretar je v XV. poglavju Ustanovne listine opredeljen kot najvišji upravni uslužbenec Združenih narodov, ki vodi Sekretariat. Mingst in Karns (Grizold, 2000: 193) Sekretariat označujeta kot upravno-izvršilni organ Združenih narodov. Pri tem generalni sekretar predstavlja izvršilno raven, organizacijske enote Sekretariata pa upravno raven organizacijske strukture. Generalni sekretar v skladu z Ustanovno listino opravlja razne naloge, ki mu jih zaupajo glavni organi Združenih narodov, in opozarja Varnostni svet na zadeve, ki lahko ogrožajo mednarodni mir in varnost. Generalna skupščina in Varnostni svet mu lahko tako zaupata odpošiljanje misij za ugotavljanje dejstev v sporih ali konfliktih, izvajanje posredniških storitev in organizacijo mirovnih operacij. Generalni sekretar pa jim poroča o možnostih za oblikovanje mirovnih operacij, vključno s številom pripadnikov in finančnimi ter drugimi zahtevami. Varnostni svet v resolucijah, v katerih odobri mandat mirovnih operacij, delegira vodenje operacij generalnemu sekretarju, ta pa splošno odgovornost za vodenje in podporo operacij prenese na vodji DPKO-ja in DPA-ja; odvisno od vrste mirovne operacije. Varnostni svet generalnega sekretarja v resolucijah hkrati pooblasti za imenovanje posebnega predstavnika generalnega sekretarja, poveljnika sil ali vodjo vojaških opazovalcev, ki predstavljajo vodjo operacije na terenu in so tako odgovorni za uresničevanje mandata. Kljub temu ostaja prvotna odgovornost generalnemu sekretarju, ki Varnostnemu svetu ali Generalni skupščini tudi redno poroča o poteku mirovnih operacij in uresničevanju njihovih mandatov. McCoubreyjeva in White (1996: 57, 58) opozarjata, da funkcije in pristojnosti generalnega sekretarja niso omejene le na izrecno odobritev Varnostnega sveta ali Generalne skupščine, saj po koncu hladne vojne obstaja več primerov njegovega avtonomnega ukrepanja. Ob tem navajata primere Opazovalne misije Združenih narodov za verifikacijo volilnega procesa v Nikaragvi (ONUVEN), Opazovalne skupine Združenih narodov v Srednji Ameriki (ONUCA) in Misije Združenih narodov za pomoč v Afganistanu in Pakistanu (UNGOMAP). V primeru Nikaragve se je generalni sekretar z voditelji srednjeameriških držav brez izrecnega mandata Varnostnega sveta ali Generalne skupščine dogovoril, da bodo Združeni narodi nastanili oborožene sile, ki bodo pomagale pri izvedbi volitev. Varnostni svet je pozneje brez posebne razprave odobril misijo ONUVEN. V primeru ONUCA-ja je generalni sekretar uporabil podoben pristop, pri UNGOMAP-u pa je šel še dlje in nastanil oborožene sile na terenu še pred uradno odobritvijo Varnostnega sveta, od katerega je sicer pred tem dobil neuradno privolitev. Pri proračunskih sredstvih pa generalni sekretar ne more mimo predpisanih proceduralnih pravil, tako da mora za vsako

mirovno operacijo pripraviti celovit predlog proračuna, ki gre prek ACABQ-ja in Petega komiteja v potrditev Generalni skupščini. Izjema so le omejena sredstva za kritje začetnih stroškov, ki jih lahko na podlagi resolucije A/RES/49/233 dobi še pred uradnim začetkom operacije ob predhodni odobritvi ACABQ-ja.

4.3. Instrumentalna raven – DPKO in DPA

Upravno raven s strokovnimi skupnimi službami, ki so dejansko odgovorne za neposredno vodenje mirovnih operacij, predstavljata predvsem Oddelek za operacije za ohranjanje miru (DPKO) in Oddelek za politične zadeve (DPA). DPKO je odgovoren za načrtovanje, pripravo in izvajanje proračunov operacij, nastanitve, vodenje, podporo in usmerjanje vseh operacij Združenih narodov za ohranjanje miru, torej mirovnih operacij v ožjem pomenu. V posameznih primerih usmerja in podpira tudi posebne politične operacije (UNAMA, UNAMIS). DPKO predstavlja tudi neposredno povezavo med samimi mirovnimi operacijami in Varnostnim svetom ali Generalno skupščino (prek generalnega sekretarja) in z državami, ki prispevajo moštvo in/ali finančna sredstva, ter s sprtimi stranmi v konfliktu. DPKO sestavlja 14 notranjeorganizacijskih enot, med katerimi je z vidika financiranja mirovnih operacij pomembna predvsem Služba za podporo misij (Office of Mission Support) oziroma njen Oddelek za administrativno podporo (Administrative Support Division), ki pokriva finančne in človeške vire. Element finančnega upravljanja zagotavlja podporo misijam na terenu pri finančnih politikah Združenih narodov in postopkih v zvezi s pripravo in izvajanjem proračunov, zagotavlja ustrezen proračunski nadzor in pregleduje izvajanje proračuna, obdeluje zahteve za povračila stroškov in vzdržuje točne podatke o izdatkih (Handbook on United Nations Multidimensional Peacekeeping Operations, 2003: 132). Poleg tega usklajuje pripravo proračunov operacij in skrbi za podporo pri predstavitvah proračunov v Generalni skupščini.

Poleg DPKO-ja za operacije za ohranjanje miru (operativno organizacijsko razumevanje mirovnih operacij) skrbijo tudi druge notranjeorganizacijske enote Sekretariata, razlika med njimi in DPKO-jem pa je v tem, da je to področje le del njihove specifične dejavnosti, zato le dopolnjujejo in nadgrajujejo delo DPKO-ja. Takšne notranjeorganizacijske enote in njihove funkcije na področju operacij za ohranjanje so:

- Izvršni urad generalnega sekretarja (Executive Office of the Secretary-General) svetuje in usmerja DPKO in misije pri pripravah poročil generalnega sekretarja o misijah;
- Oddelek za upravljanje (Department of Management) med drugim pripravlja mesečna poročila o prispevkih držav članic v proračune operacij za ohranjanje miru in poročila o finančnem poslovanju posameznih operacij, izvaja plačila operacijam, mednarodnemu osebju in državam, ki prispevajo sile, ter pomaga osebju v operacijah pri upravljanju s finančnimi sredstvi;
- Urad notranjerevizijske službe (Office of Internal Oversight Service) nadzoruje poslovanje mirovnih operacij (tudi z revizorji v samih operacijah¹⁴), daje priporočila in o tem poroča Generalni skupščini;
- Urad za pravne zadeve (Office of Legal Affairs) skrbi za različne pravne vidike mirovnih operacij, daje podporo ter skrbi za svetovanje osebju v operacijah, pripravlja sporazume o statusu sil in o statusu misij ter proučuje vprašanja o financiranju operacij;
- Urad ombudsmana Združenih narodov (Office of the United Nations Ombudsman) je bil ustanovljen leta 2002, na leto pa obravnava prek 400 primerov, od tega 30 odstotkov primerov pri osebju v mirovnih operacijah, ki jih usmerja in podpira ter jim svetuje pri preprečevanju sporov;
- Oddelek za informiranje javnosti (Department of Public Information) pripravlja strategijo informiranja javnosti, ocene zahtev v posameznih operacijah, izvaja usposabljanja za osebje, ki deluje na tem področju v operacijah in jim nato tudi daje podporo.
- Urad koordinatorja Združenih narodov za varnost (Office of the United Nations Security Coordinator) pripravlja varnostne ocene posameznih operacij, izvaja usposabljanja osebja v operacijah in zagotavlja psihosocialno podporo civilnemu osebju v operacijah.

DPA je med drugim odgovoren za vsa politična vprašanja, ki so v pristojnosti generalnega sekretarja, spremljanje dogodkov po svetu¹⁵, zgodnje opozarjanje na morebitna krizna žarišča in za posebne politične operacije Združenih narodov, torej za preprečevanje konfliktov, ustvarjanje miru in graditev miru. Pri slednjih DPA skrbi za podporo posebnih predstavnikov in odposlancev generalnega sekretarja ter za terenske misije in urade. V mirovnih operacijah, katerih element so tudi posebne politične operacije, DPA tesno sodeluje tudi z DPKO-jem. V pristojnosti DPA-ja je tudi sklicevanje sestankov Izvršnega odbora za mir in varnost

¹⁴ Število revizorjev v organizacijski strukturi posamezne operacije je odvisno od njenega proračuna in kompleksnosti.

¹⁵ Dogajanja po svetu spremljata dva pomočnika generalnega sekretarja, eden od njiju je bil tudi Danilo Türk, ki je imel na skrbi Evropo, Azijo in Tihi ocean.

(Executive Committee on Peace and Security), v katerem sodelujejo predstavniki 21 oddelkov Sekretariata ter programov in skladov Združenih narodov. Namen odbora je oblikovanje skupne politike, odločanja in upravljanja Združenih narodov na področju mednarodnega miru in varnosti, da bi se tako čim bolj izognili podvajanju aktivnosti, ustvarjanju učinkov sinergije in zmanjševali stroške. S podobnim ciljem je bila leta 1995 oblikovana tudi Medorganizacijska skupina Združenih narodov za zgodnje opozarjanje in preventivne akcije (UN Interdepartmental Framework for Coordination on Early Warning and Preventive Action). Njen namen je koordinacija oddelkov Sekretariata, programov in skladov s področij humanitarnih in političnih zadev ter ohranjanja miru v povezavi z mirovnimi operacijami.

4.4. Tehnična raven – mirovne operacije

Vloga vodstva mirovnih operacij na terenu, ki v organizacijsko-hierarhični strukturi mirovnih operacij Združenih narodov pomeni najvišjo hierarhično stopnjo tehnične ravni, je na področju financiranja odvisna od velikosti oziroma mandata mirovnih operacij. Mirovne operacije z mandatom tradicionalnega ohranjanja miru in preventivne nastanitve sil, ki jih vodijo poveljniki sil ali vodje vojaških opazovalcev, ter posebne politične operacije, ki po obsegu moštva niso velike, na področju financ nimajo posebnih nalog, saj večino tovrstnih zadev zanje opravita DPKO ali DPA. Drugače je pri večjih mirovnih operacijah, predvsem večdimenzionalnih operacijah za ohranjanje miru. Te imajo razvejano organizacijsko strukturo, na vrhu katere je posebni predstavnik generalnega sekretarja, ki je odgovoren za uresničevanje mandata, med drugim pa tudi za finančno porabo in proračunske potrebe operacije. Pristojnosti s finančnega področja prenese na vodjo administrativnega dela, le-ta pa naprej na Administrativno službo, ki ima poseben finančni oddelek. Med glavnimi nalogami administrativnega dela je priprava načrtov za podporo in ocene stroškov ter zagotavljanje potrebnih sredstev za vse dejavnosti misije (Handbook on United Nations Multidimensional Peacekeeping Operations, 2003: 132). V tem okviru administrativni del skrbi za oblikovanje proračunskih potreb, račune operacije, bančne transakcije, izplačila in plače osebja v operaciji. Operativni del mirovnih operacij je torej tisti, ki podaja finančne zahteve za uresničevanje mandata na sedež Združenih narodov in porablja sredstva, ki mu jih dodeli Generalna skupščina.

5. FINANCIRANJE ZDRUŽENIH NARODOV

Temelj za financiranje Združenih narodov so položile države ustanoviteljice leta 1945 v San Franciscu, in sicer v 17., 18. in 19. členu Ustanovne listine.

17. člen - (1) Generalna skupščina pretresa in odobrava proračun Organizacije.
(2) Stroške organizacije nosijo člani tako, kakor jih porazdeli Generalna skupščina.
(3) Generalna skupščina pretresa in odobrava vse finančne in proračunske dogovore s specializiranimi ustanovami, omenjenimi v 57. členu¹⁶, in pregleduje upravne proračune takih specializiranih ustanov, da lahko potem da priporočila ustreznim ustanovam.
18. člen - (1) Vsak član Generalne skupščine ima po en glas.
(2) Sklepi Generalne skupščine o pomembnih vprašanjih se sprejemajo z dvetretjinsko večino članov, ki so navzoči in ki glasujejo. Med pomembna vprašanja sodijo ... proračunska vprašanja.
19. člen - Član Združenih narodov, ki je v zaostanku s plačevanjem svojih finančnih prispevkov Organizaciji, nima pravice glasovanja v Generalni skupščini, če je znesek njegovih zaostankov enak znesku prispevkov, ki bi jih bil moral plačati za pretekli polni dve leti, ali večji od njega. Generalna skupščina pa sme kljub temu dovoliti takemu članu, da glasuje, če se prepriča, da je ostal dolžan zaradi okoliščin, ki so nastale neodvisno od njegove volje.

Države ustanoviteljice so tako določile način financiranja (proračun), organ odločanja (Generalna skupščina), vir financiranja (države članice), način odločanja (dvetretjinska večina) in kaznovanje neplačnikov (odvzeta pravica glasovanja v Generalni skupščini). Odprto je ostalo ključno vprašanje instrumenta in načel porazdelitve stroškov med države članice. Splošno prepričanje je bilo, da bi odprti pogovori o financah in delitvi stroškov postali tako sporni in deljeni, da bi lahko ogrozili pomen enotnosti in skupnega namena, za

¹⁶ Razne specializirane ustanove, ki so bile ustanovljene z medvladnimi dogovori in ki imajo široke mednarodne naloge na ekonomskem, socialnem, kulturnem, posvetnem, zdravstvenem in sorodnem področju, kakor je določeno v njihovih temeljnih listinah, se povežejo z Združenimi narodi v skladu z določbami 63. člena – dogovore, s katerimi se določijo pogoji povezanosti z Združenimi narodi, sklepa Ekonomski in socialni svet, potrdi pa jih Generalna skupščina.

katerega so si prizadevale države ustanoviteljice (Luck, 2003: 29). S tem je bilo podano jasno sporočilo, da je delitev stroškov politično zelo občutljivo tema, s katero se bo morala Svetovna organizacija stalno spopadati v spremenljivem gibanju politične in gospodarske moči posameznih držav članic.

Iskanje odgovora na odprto vprašanje določitve instrumenta in načel za razdelitev stroškov Organizacije med njene člane je bilo preloženo na Odbor za prispevke oziroma njegovo Pripravljalno komisijo (The Preparatory Commission). Ta je predlagala, da se stroški plačujejo po lestvici prispevkov, ki temelji na načelu zmožnosti plačevanja posamezne države (capacity to pay), h kateremu je bilo zaradi opustošenja II. svetovne vojne dodano še t. i. načelo progresivnega davka (the principle of progressive taxation). Kot podlaga za izračun deležev prispevkov posameznih držav je bila določena primerjava dohodkov na prebivalca z upoštevanjem težav v gospodarstvu zaradi posledic II. svetovne vojne in zmožnosti držav za zagotovitev trdne denarne enote.

5.1. Vrste financiranja Združenih narodov

Z razvojem Organizacije in z oblikovanjem raznih programov, skladov, specializiranih agencij ter mirovni operacij so se izoblikovali dve vrsti financiranja, in sicer v obliki prostovoljnih prispevkov in prispevkov držav članic na podlagi 17. člena Ustanovne listine, ter tri oblike proračunov, ki so ločeni za samo jedro Združenih narodov, mirovne operacije in za posamezne specializirane agencije. Redni proračun Združenih narodov pokriva stroške glavnih organov¹⁷ s pripadajočimi podorgani in stroške raznih programov¹⁸ in skladov¹⁹. Mirovne operacije se financirajo ločeno od rednega proračuna na podlagi proračunov za posamezne operacije. Dejavnosti programov in skladov se sicer v večini financirajo s prostovoljnimi prispevki držav, nevladnih organizacij in zasebnega sektorja. Operativni stroški in dejavnosti specializiranih agencij²⁰ pa se pokrivajo s prispevki oziroma članarinami

¹⁷ Glavni organi Združenih narodov so Generalna skupščina, Varnostni svet, Ekonomski in socialni svet, Skrbniški svet, Meddržavno sodišče in Sekretariat.

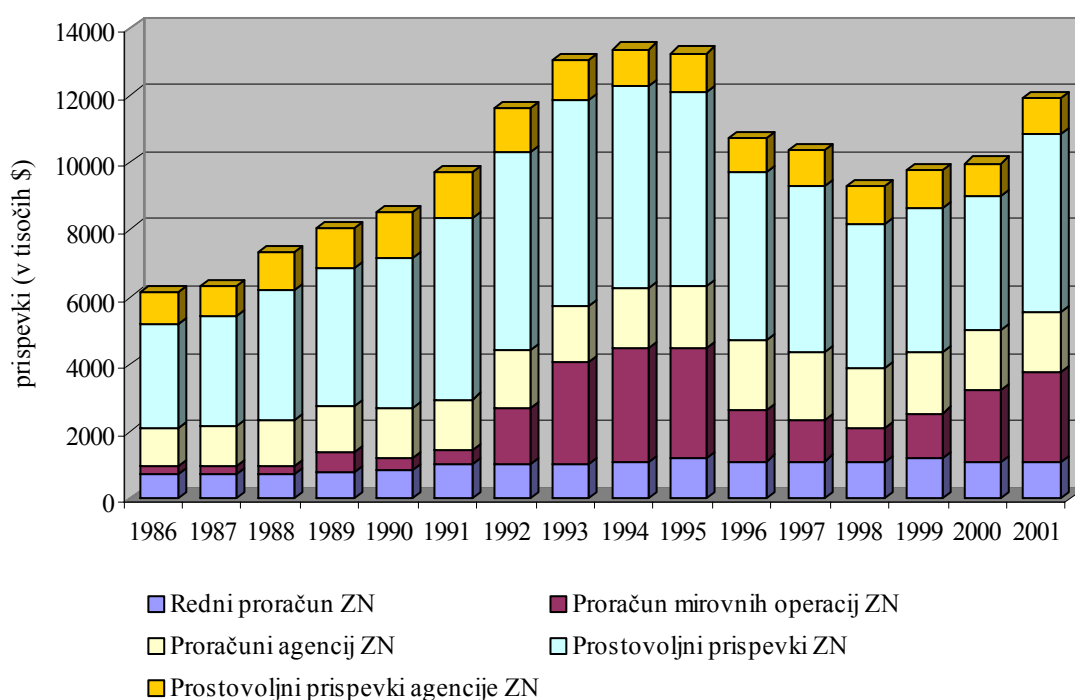
¹⁸ Med programi Združenih narodov so Visoki komisariat ZN za begunce (UNHCR), Svetovni program za prehrano (WFP), Program ZN za razvoj (UNDP) in Program ZN za okolje (UNEP).

¹⁹ Med skladi Združenih narodov so Sklad ZN za pomoč otrokom (UNICEF), Sklad ZN za dejavnosti o prebivalstvu (UNFPA) in Sklad ZN za ženske (UNIFEM).

²⁰ Med specializiranimi agencijami Združenih narodov so Organizacija ZN za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO), Mednarodna organizacija dela (ILO), Organizacija za prehrano in kmetijstvo (FAO), Svetovna zdravstvena organizacija (WHO), Svetovna trgovinska organizacija (WTO) in Mednarodni denarni sklad (IMF).

držav članic ter s prostovoljnimi prispevki. V obdobju med letoma 1986 in 2001 je bilo tako zbranih sredstev celotnega sistema Združenih narodov (brez Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne trgovinske organizacije) v povprečju za slabih deset milijard ameriških dolarjev. Od tega je delež rednega proračuna le 10 odstotkov, proračunov mirovnih operacij in agencij pa 15 oziroma 17 odstotkov. Največji delež (47 odstotkov) so prostovoljni prispevki za financiranje raznih programov in skladov Združenih narodov, medtem ko je delež prostovoljnih prispevkov, namenjenih agencijam, le odstotek nad deležem rednega proračuna.

Graf 1: Skupna sredstva Združenih narodov v obdobju 1986—2001

Vir: Graf je izdelan na podlagi podatkov (glej prilogo: razpredelnica 10) Klausa Hüfnerja (www.globalpolicy.org)

5.2. Redni proračun Združenih narodov

Procesa oblikovanja proračuna Združenih narodov in njegovega sprejemanja sta precej podobna procesom v državah. Proračun Svetovne organizacije se oblikuje od najnižjih organizacijskih ravni, prek različnih pristojnih organov, ki proračunske predloge pretresajo in o njih odločajo, pa do najvišje ravni – Generalne skupščine –, ki proračun sprejema. Proračun se sprejema za dveletno obdobje po začrtanih programih in posebnih priporočilih Generalne

skupščine²¹. Posamezni organi Generalnega sekretariata in programi ter skladi Združenih narodov, ki črpajo del svojih sredstev iz rednega proračuna Organizacije, pripravijo predloge dejavnosti in finančnih načrtov, ki jih zbere Oddelek za upravljanje (Department of Management). Tako zbrane in usklajene predloge Generalni sekretar predloži Generalni skupščini. Sam proračun je razdeljen na več delov in sekcij, ki pokrivajo posamezna področja delovanja. Proračun za obdobje 2004–2005 (A/58/573) je razdeljen na 23 delov in 35 sekcij, med katerimi na primer VI. del pokriva človekove pravice in humanitarne zadeve in je razdeljen na štiri sekcije – človekove pravice, zaščita in pomoč beguncem, palestinski begunci in humanitarna pomoč –, v katerih se dodeljuje proračunska sredstva Visokemu komisariatu Združenih narodov za človekove pravice (OHCHR), Visokemu komisariatu Združenih narodov za begunce (UNHCR), Agenciji Združenih narodov za palestinske begunce (UNRWA) in Uradu za usklajevanje humanitarnih dejavnosti (OCHA). Od trenutka, ko je predlog proračuna odpravljen v Generalno skupščino, le-ta postane predmet intenzivnih medvladnih politik (Laurenti, 2001: 4). Najprej predlog proračuna prouči ACABQ, ki lahko k zagovoru predloga proračuna povabi pristojne osebe, poda razna priporočila za bolj smotrno uporabo proračunskih sredstev in na podlagi ustreznih utemeljitev spreminja (običajno znižuje) vsote posameznih proračunskih postavk. Nato predlog proračuna obravnava Peti komite, ki običajno upošteva priporočila ACABQ-ja in pripravi predlog resolucije ter ga posreduje v potrditev Generalni skupščini. Le-ta proračun po dogovoru držav članic iz leta 1997 sprejema s soglasjem, in ne z dvetretjinsko večino, predpisano v Ustanovni listini (več o tem v nadaljevanju).

5.3. Lestvica prispevkov za redni proračun

V nasprotju z državami Združeni narodi sredstev za zapolnitev proračunske blagajne ne zbirajo s posrednimi in neposrednimi davki različnih davčnih stopenj, ampak jih prek le-teh v skladu z drugim odstavkom 17. člena Ustanovne listine na podlagi razdelitve stroškov v Generalni skupščini vplačujejo države članice. Tako razdelitev stroškov kot njihovo vplačevanje predstavljata pravo politično bojišče, saj so tu države zastopane kot posamezni subjekti, ki poskušajo prek finančnih sredstev “obtežiti” svoje glasove v Združenih narodih in uveljavljati lastne interese. Ravno zaradi tega so se države ustanoviteljice v San Franciscu

²¹ Generalna skupščina je v resoluciji iz leta 2002 (57/280, 13. odstavek) navedla devet prioritet za proračunsko obdobje 2004–2005, med katerimi je na prvem mestu ohranjanje mednarodnega miru in varnosti.

izognile odprtim pogovorom o delitvi stroškov, saj se ob tem rado pozablja na skupne interese celotne mednarodne skupnosti.

Prvi instrument oziroma lestvico prispevkov (Scale of Assessments²²) za razdelitev stroškov Organizacije med države članice je leta 1946 izoblikoval Odbor za prispevke, ki je to pristojnost obdržal vse do današnjih dni. Tako prva lestvica kot vse druge, ki so ji sledile, temeljijo na načelu zmožnosti plačevanja. Ob upoštevanju tega načela so se z leti oblikovali različni elementi in merila, po katerih so se delili stroški Organizacije. Osnova za izračunavanje ob prvem oblikovanju lestvice je bil narodni dohodek, popravljen s številom prebivalcev, in merila, ki so upoštevala opustošenje II. svetovne vojne v prizadetih državah. Rezultat je bil, da so izračuni odbora Združenim državam Amerike, katerih dohodek je v povojnem obdobju obsegal skoraj polovico celotnega svetovnega dohodka, dodelili kar 49,89 odstotka stroškov Združenih narodov. V razpravi pred Generalno skupščino je senator Vandenberg trdil, ne le da so izračuni odbora temeljili na napačnih statističnih podatkih, ampak, kar je pomembnejše, da bo določitev tako nesorazmerno velikega deleža – in zato vpliva – eni sami državi članici spodkopalo načelo suverene enakosti (Luck, 2003: 31). Veliko nasprotovanje ameriških predstavnikov, ki so se sicer zavzemali za največ 25-odstotni delež, je prisililo Generalno skupščino, da je ameriški delež znižala za deset odstotkov z obljubo, da se bo ta delež s povojnim razvojem in vstopanjem novih držav zniževal. Tako je bil uveden element “zgornje meje” (Ceiling) plačevanja prispevkov, ki je vseskozi namenjen le Združenim državam. Zgornja meja se je zniževala postopoma, na obljubljeni stopnji pa se je spustila ob vstopu obeh nekdanjih Nemčij v Združene narode, ki sta tako lahko prevzeli delež Združenih držav. V zagovarjanju zadnje stopnje znižanja je tedanji stalni predstavnik Združenih držav George Bush zagotovil delegatom Generalne skupščine, da z izpolnitvijo sporazuma iz leta 1946 o znižanju zgornje meje na 25 odstotkov Združene države ne bodo nikoli več zahtevale znižanja vrha (Laurenti, 1998). Ta obljuba je bila prelomljena, saj so Združene države po hudih pritiskih dosegle, da se zgornja meja spusti na 22 odstotkov, kar pa

²² Generalna skupščina je na svojem prvem zasedanju v resoluciji 14 (I) Odboru za prispevke naložila pripravo lestvice razdelitve stroškov (“Scale of Apportionment of Expenses”), ob potrditvi le-te v resoluciji 69 (I) pa sta bila uporabljena termina “Scale of Contributions” (lestvica prispevkov) in “Scale of Assessments” (lestvica deležev). Zadnji je v uporabi tudi v vseh današnjih resolucijah Generalne skupščine. Vsi trije termini so si pomensko enakovredni, saj se nanašajo na razdelitev stroškov Organizacije med države članice na podlagi odstotkovnih deležev, ki so dejansko prispevki. V tem smislu je uporaba slovenskega termina “lestvica prispevkov” povsem ustrezna.

po trditvah predvsem evropskih predstavnikov dejansko pomeni nižji delež, kot pripada Združenim državam na osnovi bruto narodnega prihodka²³.

Drugi element, ki korigira osnovo za izračun lestvice prispevkov – bruto narodni dohodek (GNI – Gross National Income²⁴), je uravnava glede na nizek dohodek na prebivalca (low per capita adjustment). Bruto narodni dohodek namreč ne kaže realne slike po načelu zmožnosti plačevanja, saj imajo dejansko velike države večji delež v celotnem svetovnem prihodu, ki pa hkrati zaradi večjega števila prebivalcev še ne pomeni relativne premožnosti. Deleža bruto narodnega prihodka Kitajske in Nizozemske sta bila leta 2003 po podatkih Svetovne banke (World Development Indicators database) 4,1 in 1,2 odstotka, ob upoštevanju števila prebivalcev pa je ta znašal 1.100 oziroma 26.230 dolarjev *per capita*, kar pomeni veliko nesorazmerje in kaže na relativno revščino v eni in na bogastvo v drugi državi. Zaradi tega se pri izračunavanju prispevkov upošteva popust za države, katerih bruto narodni dohodek na prebivalca ne dosega povprečja vseh članic (5.079 dolarjev leta 2003). Leta 1991 je popust znašal 85 odstotkov, pri izračunavanju zadnje lestvice pa je bil 80 odstotkov. Kitajska je tako leta 2003 zaradi nizkega dohodka na prebivalca plačevala 1,530 odstotka, Nizozemska pa 1,738 odstotka celotnih proračunskih sredstev Združenih narodov.

Kot nasprotje zgornje meje (22 odstotkov) sta bila pri določanju deležev v lestvicah prispevkov upoštevanji še dve merili, in sicer zgornja meja za manj razvite države in spodnja meja, ki je splošna za vse države. Prva se nanaša na manj razvite države po definiciji Združenih narodov²⁵ in je namenjena dodatnemu spodbujanju njihovega razvoja. V prvi polovici leta 2005 je bilo takih držav 46, na lestvici prispevkov pa so uvrščene povsem na dno. Izjemi, pri katerih se uporabi merilo zgornje meje, ki trenutno znaša 0,01 odstotka, sta Bangladeš in Mjanmar.

²³ Glede na podatke Svetovne banke je bruto narodni dohodek (GNI – metoda Atlas, na katero se pri izračunavanju deležev opirajo tudi Združeni narodi, vendar so to razliko, da upoštevajo povprečje več let) Združenih držav leta 2003 obsegal 31,8 odstotka celotnega svetovnega dohodka (World Development Indicators database).

²⁴ Generalna skupščina sicer v svojih resolucijah uporablja termin bruto narodni dohodek (GNP – Gross National Product), vendar Svetovna banka (Change in Terminology) razlaga, da je GNP od leta 1993 zamenjan z GNI in da smernice za določanje GNI-ja ostajajo enake kot pri GNP-ju, tako da gre le za spremembo termina.

²⁵ Po definiciji, ki jo je oblikoval Odbor za razvojno politiko Ekonomskega in socialnega sveta (E/2004/33), so manj razvite države z nizkim dohodkom na prebivalca, nizko stopnjo razvoja človeških virov in visoko stopnjo ekonomske ranljivosti. Prvo merilo se meri z bruto narodnim prihodom na prebivalca, drugo z indeksom človeške aktive (Human Assets Index – HAI) in zadnje z indeksom ekonomske ranljivosti (Economic Vulnerability Index – EVI).

Razpredelnica 1: Deleži in prispevki, ki bi jih plačevala skupina držav v dolgovi januarja 2003 brez minimalne spodnje meje

Država	Bruto narodni dohodek (2003)	Svetovni delež (%)	Upoštevanje popusta (80 %)	Plačilo v proračun ZN (\$)
Burundi	627.892.600	0,0018	0,00036	5.117
Zelenortski otoki	675.326.300	0,0020	0,00039	5.504
Srednjeafriška republika	1.019.271.000	0,0029	0,00059	8.307
Čad	2.073.031.000	0,0060	0,00120	16.895
Komori	268.967.900	0,0008	0,00016	2.192
Džibuti	642.860.400	0,0019	0,00037	5.239
Dominikanska republika	237.134.200	0,0007	0,00014	1.933
Gvineja Bissau	202.187.700	0,0006	0,00012	1.648
Kirgizija	1.716.974.000	0,0050	0,00099	13.993
Liberija	355.175.900	0,0010	0,00021	2.895
Mavretanija	1.142.403.000	0,0033	0,00066	9.310
Niger	2.381.653.000	0,0069	0,00138	19.410
Sao Tome in Principe	47.846.370	0,0001	0,00003	390
Salomonovi otoki	254.636.100	0,0007	0,00015	2.075
Vanuatu	247.690.500	0,0007	0,00014	2.019
Svet – celota	34.577.479.368.704			
Proračun ZN	1.409.000.000			

Vir podatkov o bruto narodnem prihodku: Svetovna banka – World Development Indicators database (www.worldbank.org)

Opomba: Za Tadžikistan in Somalijo Svetovna banka nima podatkov.

Drugo merilo, merilo spodnje meje, je ob upoštevanju splošnega načela zmožnosti plačevanja veliko bolj sporno. Tako kot zgornja meja je tudi spodnja določena s političnimi dogovori, vendar s to razliko, da jo je zaradi majhne moči držav, na katere se nanaša, veliko lažje določiti. Leta 1946 je bila spodnja meja določena pri 0,04 odstotka, pozneje pa se je postopoma nižala do 0,01 odstotka leta 1978 in na končnih 0,001 leta 1997. Čeprav je 0,001-odstotni delež proračuna Združenih narodov, ki leta 2005 znaša 19.982 dolarjev, zelo nizek, pa za najrevnejše države pomeni nesorazmerno veliko breme. Generalni sekretar Združenih narodov je januarja 2003 v pismu (A/57/705) obvestil predsedujočega 57. Generalni skupščini, da je v zaostanku s plačevanjem prispevkov pod pogoji 19. člena Ustanovne listine 27 držav. Med njimi je bilo kar 17 držav s spodnje meje. Po grobem izračunu, ob uporabi podatkov Svetovne banke o bruto narodnem prihodku teh držav, je mogoče ugotoviti, da bi bili prispevki 15 držav, če ne bi bilo postavljene spodnje meje in bi bile deležne 80-

odstotnega popusta, veliko pod 14.090 dolarji, kot je tega leta znašal znesek spodnje meje. Takšne diskriminacije najrevnejših držav po načelu zmožnosti plačevanja se je leta 1996 zavedla tudi Velika Britanija, ki je predlagala, da se spodnja meja ukine, vendar njenega predloga do danes niso sprejeli.

Na teh temeljih je bila leta 2000 v Generalni skupščini (A/55/521/Add.) sprejeta nova metodologija za izračunavanje lestvice prispevkov za delitev proračunskih obveznosti do leta 2006, ki temelji na naslednjih elementih in merilih:

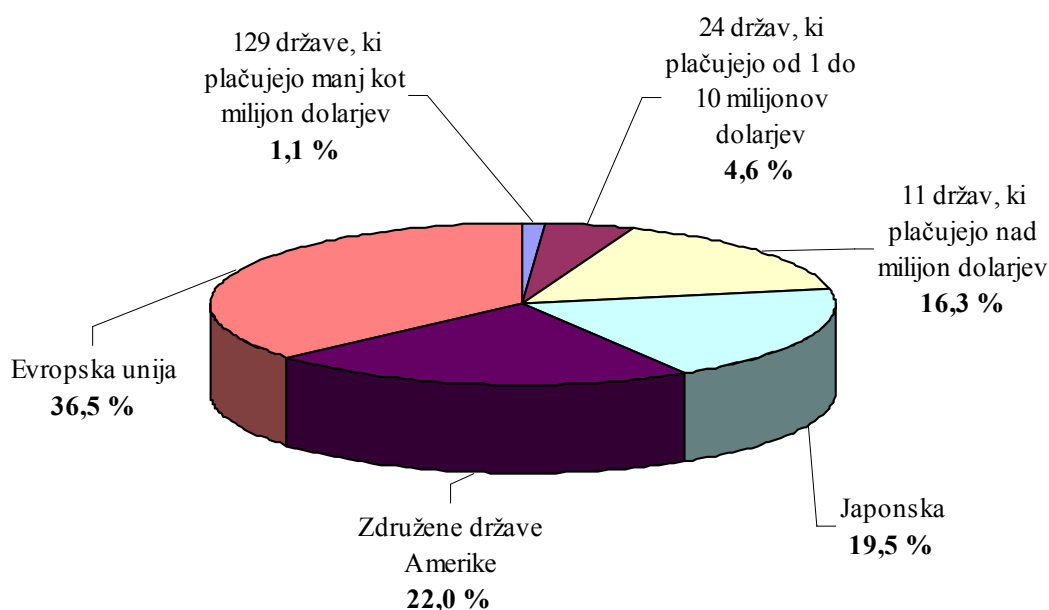
- (a) oceni bruto narodnega produkta (dohodka, op.);
- (b) povprečnem statističnem obdobju šestih in treh let²⁶;
- (c) pretvorbi valut (v USD, op) na podlagi tržnih menjalnih tečajev, razen kjer bi to povzročilo čezmerne fluktuacije in motnje v dohodku nekaterih držav članic, ko je treba uporabiti tečaje gibljivih cen ali druge ustrezne tečaje;
- (d) pristopu bremena dolgov, uporabljenega v lestvici za obdobje 1995–1997;
- (e) uravnavi nizkega dohodka na prebivalca v višini 80 odstotkov, s pragom omejitve dohodka na prebivalca na podlagi povprečja bruto narodnih dohodkov na prebivalca vseh držav članic v osnovnem statističnem obdobju;
- (f) najnižji stopnji prispevkov v višini 0,001 odstotka;
- (g) najvišji stopnji prispevkov za najmanj razvite države v višini 0,01 odstotka;
- (h) najvišji stopnji prispevkov v višini 22 odstotkov.

Na podlagi sprejetih meril je Odbor za prispevke izračunal deleže posameznih držav in izdelal lestvico prispevkov. Le-ta za leto 2005 kot edino državo z 22-odstotnim deležem določa Združene države, sledijo pa jim Japonska (19,4 %), Nemčija (8,6 %), Velika Britanija (6,1 %), Francija (6,03) in Italija (4,8). Preostali stalni članici Varnostnega sveta, Kitajska in Rusija, sta na devetem in 16. mestu z 2,05 in 1,1 odstotka, Slovenija pa je z 0,082 odstotka na 50. mestu (za druge države glej prilogo: razpredelnica 11). Najbolj "ponižujoč" je delež Rusije, naslednice nekdanje Sovjetske zveze, ki je leta 1946 in 1990 zasedala tretje mesto, Rusija pa je nato prek sedmega mesta leta 1998 padla na 16. mesto. Glede na celotno lestvico, prvih pet držav nosi kar 62,8 odstotka stroškov rednega proračuna celotne Organizacije, ki ima 191 držav članic. Če upoštevamo Evropsko unijo, ki kot zveza 25 držav prevzema 36,5 odstotka, le-ta skupaj z Japonsko in Združenimi državami pokriva še večji – 78-odstotni –

²⁶ Do leta 1954 so se prispevki izračunavali na podlagi podatkov preteklega leta, nato pa se je obdobje razširilo na tri leta, leta 1977 na sedem leta, leta 1981 na deset let, nato pa se je leta 1994 znižalo na sedem let in pol ter leta 1997 na šest let.

delež. Preostalih 22 odstotkov krije 11 držav z nad desetimi milijoni dolarjev in s skupnim deležem 16,3 odstotka, 24 držav z zneskom od enega do deset milijonov in s skupnim deležem 4,6 odstotka ter 129 držav s pod milijonom dolarjev, ki skupno pokrivajo le 1,1 odstotka rednega proračuna. Med slednjimi je tudi 48 držav z najnižjo stopnjo prispevkov.

Graf 2: Deleži posameznih držav in skupin držav v proračunu 2005

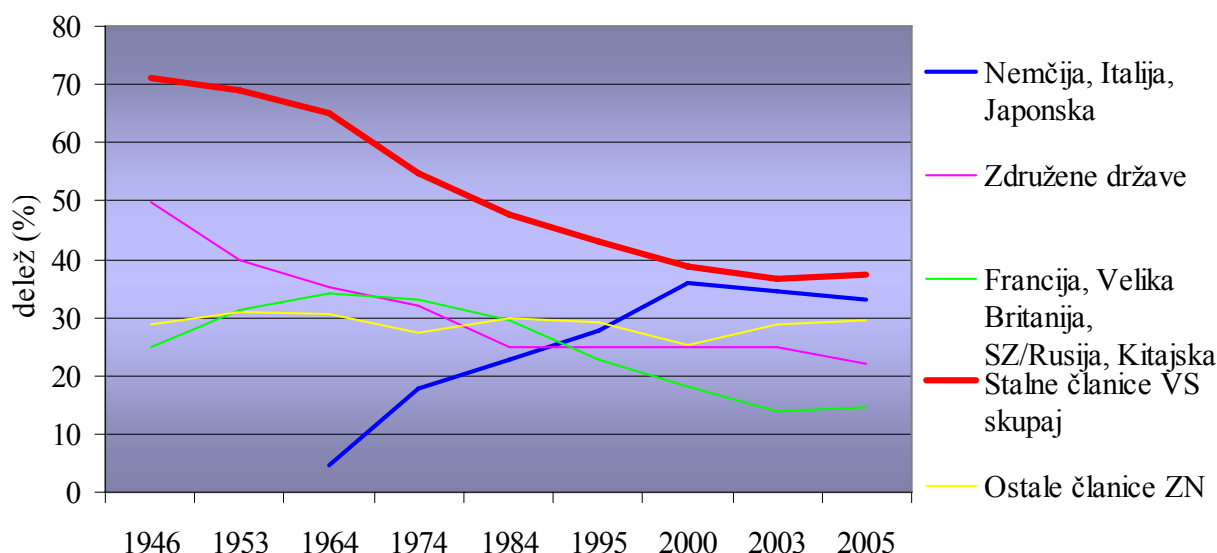
Vir: Graf temelji na podatkih iz dokumenta Generalne skupščine A/58/432/Add.1 in poročila Sekretariata ST/ADM/SER.B/638 – glej tudi prilogo: razpredelnica 11.

Pretvorjeno v številke, to pomeni, da mora Evropska unija kot celota v proračun za leto 2005, ki znaša slabi dve milijardi dolarjev, vplačati skoraj 730 milijonov dolarjev, Združene države 440 milijonov, Japonska 390 milijonov, preostalih 164 držav, med katerimi jih 129 skupno krije le 22 milijonov, pa enako vsoto kot Združene države.

Lestvica prispevkov seveda ni statična, ampak odraža ekonomska in tudi politična dejstva, ki so se od ustanovitve Združenih narodov pa do danes močno spremenila. Navsezadnje je pomembno tudi to, da je Organizacija na začetku štela 51 članic ustanoviteljic, danes pa jih pod svojim okriljem združuje 191. Od leta 1946 do 2005 je bilo kar nekaj dogodkov, ki so vplivali na finance Organizacije, katere članstvo se je iz leta v leto povečevalo, zato je natančna analiza tega obdobja vse prej kot nezahtevna. Za primer vzemimo ločeno stalne

članice Varnostnega sveta, nekdanje sile osi, poraženke II. svetovne vojne, ki so v 53. členu²⁷ Ustanovne listine še vedno opredeljene kot “sovražnice”, in druge članice Združenih narodov. Čeprav se je število članic v 59 letih povečalo skoraj za štirikrat, je njihov delež ostal na ravni iz leta 1946 in se je veskozi gibal okoli 30 odstotkov. Na drugi strani se je delež stalnih članic stalno zmanjševal, tako da je z začetnih 70 prešel na 37 odstotkov leta 2005. Razlog za zmanjšanje deleža za 33 odstotkov, ob hkratnem ohranjanju deleža preostalih članic, je bilo sprejetje Italije leta 1955, Japonske leto za tem in obeh Nemčij leta 1973 v Svetovno organizacijo. Delež teh treh držav namreč znaša ravno 33 odstotkov, kar pomeni, da je njihovo članstvo omogočilo zmanjševanje deleža velikih petih, na kar kaže tudi močna negativna korelacija teh dveh spremenljivk ($r = -0,99$). To je tudi eden izmed legitimnih razlogov, zakaj se ravno te države potegujejo za nova mesta v Varnostnem svetu.

Graf 3: Deleži posameznih držav in skupin držav v proračunu 1946–2005

Vir: Podatki iz resolucij Generalne skupščine – glej prilogo: razpredelnica 12

Čeprav se je finančno breme v tako veliki meri odvalilo z bremen stalnih članic, le-to med njimi ni bilo sorazmerno. Največ sta pridobili Rusija in Kitajska, katerih deleža sta se

²⁷ 53. člen Ustanovne listine: (1) Varnostni svet uporablja, kjer je to primerno, take regionalne dogovore ali ustanove, da bi izvedel prisilno akcijo pod svojim vodstvom. Toda brez pooblastila Varnostnega sveta se ne sme izvesti nobena prisilna akcija na temelju regionalnih dogovorov ali z regionalnimi ustanovami, razen ukrepov zoper katero koli sovražno državo ... (2) Izraz “sovražna” država ... se nanaša na vsako državo, ki je bila med drugo svetovno vojno sovražnica katere koli od držav, ki so podpisale to Ustanovno listino. Visoki panel o grožnjah, izzivih in spremembah (2004: 92) trdi, da mora Ustanovna listina izražati današnja upanja in prizadevanja, in ne strahove leta 1945, zato je mnenja, da je treba 53. in 107. člen, ki tudi vsebuje terminologijo “sovražnih držav”, znova pregledati in ustrezno popraviti.

zmanjšala za 4/5 in 2/3, sledijo pa jima Velika Britanija s slabo polovico in Združene države z malo več kot 2/5. Delež Francije je ob tem ostal le na malo nižji ravni.

6. FINANCIRANJE MIROVNIH OPERACIJ ZDRUŽENIH NARODOV

Financiranje mirovnihi operacij je bilo na samem začetku omejeno na dve opazovalni misiji (UNTSO, UNMOGIP), ki v primerjavi s poznejšimi operacijami nista pomenili relativno velikega stroška, in tako za Združene narode oziroma države članice ni povzročalo velikih težav. Stroški obeh misij so se krili na podlagi lestvice prispevkov za redni proračun Organizacije in sta se iz njenega proračuna tudi financirali, kar se je ohranilo vse do danes. Prvi problem je nastopil leta 1956 po izraelsko-britansko-francoski invaziji na Suez, ko Varnostni svet zaradi blokade Velike Britanije in Francije ni mogel sprejeti nobene odločitve in je bila zadeva po resoluciji Združenje za mir prenesena v Generalno skupščino, ki je odobrila prvo operacijo za ohranjanje miru (UNEF I). London in Pariz sta poudarjala, da stroškov operacije, ki je nista podpirala, ne bosta prevzela, tako da je bil za UNEF I oblikovan poseben račun zunaj proračuna, ki so ga polnile države na podlagi lestvice prispevkov in prostovoljnih prispevkov. Krizo je še bolj zapletla mirovna operacija v Kongu. To je bila prva operacija za ohranjanje miru, ki je prestopila prag operacije za vsiljevanje miru. Stroški takšne operacije so bili veliki, nasprotja med članicami in politične igrice pa tudi. Zadeva je peljala tako daleč, da je bilo ogroženo finančno stanje celotne Svetovne organizacije, ki se je hkrati znašla tudi pred Meddržavnim sodiščem. Le-to je razsodilo v njen prid, in sicer med drugim, da so stroški operacij za ohranjanje miru stroški organizacije in kot taki po Ustanovni listini in mednarodnem pravu obveznost vseh držav članic. Na tej podlagi je Generalna skupščina leta 1963 sprejela temeljna načela financiranja operacij za ohranjanje miru, ki pa niso zaživela še celih deset let. Medtem so se mirovne operacije financirale le iz prostovoljnih prispevkov vpletenih držav (UNTEA/UNSF, UNYOM) ali iz rednega proračuna (UNIPOM, DOMREP). Mejnik je zopet postavila operacija na Bližnjem vzhodu (UNEF II), za katero je bila prvič pripravljena posebna lestvica prispevkov. Generalna skupščina je po načelih iz leta 1963 razdelila države članice v posebne skupine in zanje določila popuste in dodatke, vendar ob tem poudarila, da gre za *ad hoc* lestvico, ki je namenjena samo za UNEF II. Vendar pa se je ta lestvica uporabljala vse do leta 2000 in je bila kot taka deležna številnih kritik, še zlasti v zadnjem obdobju množice dragih večdimenzionalnih operacij za ohranjanje miru.

Glede na razvojni (časovni) pregled operacij za ohranjanje miru, kot jih v operativno-organizacijskem smislu razumejo Združeni narodi, lahko ločimo štiri razvojna obdobja financiranja mirovnih operacij:

1. obdobje - Začetno obdobje prvih opazovalnih misij od leta 1948 do prve operacije za ohranjanje miru UNEF I leta 1956. To obdobje je v časovnem pogledu razmeroma kratko (osem let) in zajema le dve misiji, in sicer UNMOGIP ter UNTSO. Značilnost tega obdobja je, da sta se misiji financirali iz rednega proračuna (tako je še danes) in da so njihovi stroški razmeroma nizki (v proračunu za obdobje 2004–2005 je za UNMOGIP namenjenih 12.587.200 dolarjev in za UNTSO 52.100.100 dolarjev).

2. obdobje - Mešano obdobje med operacijama za ohranjanje miru UNEF I in UNEF II med letoma 1956 in 1973. Vključno z UNEF-om I je bilo v tem srednje dolgem obdobju (17 let) oblikovanih osem različnih operacij, ki so krile svoje stroške na podlagi treh različnih oblik financiranja – posebnega računa po lestvici prispevkov za redni proračun, prostovoljnih prispevkov in rednega proračuna. Začetek obdobja je zaznamoval UNEF I, ki je, ne samo na področju financiranja, pomenil prelomnico (višji stroški, mandat Generalne skupščine, nasprotovanje dveh stalnih članic Varnostnega sveta). Med drugim se zato operacije za ohranjanje miru niso financirale preprosto iz rednega proračuna, saj se je pojavilo vprašanje, kdo je dolžan kriti stroške operacije. UNEF I se je tako po odločitvi Generalne skupščine financiral kot strošek Organizacije oziroma njenih članic na podlagi lestvice za redni proračun, vendar z vzpostavitvijo posebnega računa, torej ločeno od rednega proračuna. Sledila je opazovalna misija UNOGIL, ki se je financirala iz rednega proračuna, nato pa je prišel zopet sporen ONUC (še višji stroški, Generalna skupščina ji je mandat podaljšala, nasprotovanje dveh stalnih članic Varnostnega sveta), ki se je financiral na podlagi lestvice za redni proračun, s tem da so bili manj razvitim državam dodeljeni določeni popusti, ki naj bi jih nato prostovoljno pokrile razvite države. Nato so Združeni narodi zaradi nepremostljivih razmer glede financiranja vodili tri operacije, ki so jih financirale neposredno vpletene strani (UNYOM, UNSF) ali prostovoljno države članice (UNFICYP), ter ob koncu obdobja še dve operaciji, ki sta se financirali iz rednega proračuna (DOMREP, UNIPOM).

3. obdobje - *Ad hoc* obdobje od operacije za ohranjanje miru UNEF II leta 1973 do leta 2000. V tem najdaljšem (28 let) obdobju je bilo 44 operacij. Z izjemo dveh, ki sta se financirali iz rednega proračuna (UNGOMAP in UNASOG), so se vse financirale iz posebnih računov, v katere so države članice prispevale posebne deleže, ki so temeljili na lestvici za redni proračun, načelih financiranja operacij za ohranjanje miru in razvrstitvi držav v posebne skupine. Načela za takšen način financiranja so bila postavljena že sredi drugega obdobja (1963), vendar jih državam članicam vse do operacije UNEF II ni uspelo uporabiti. Čeprav so bili deleži oziroma lestvica prispevkov za UNEF II oblikovani samo za to operacijo kot *ad hoc* sporazum, v okviru katerega je bilo izrecno poudarjeno, da ne bo prejudiciral financiranja prihodnjih operacij za ohranjanje miru, so bile vse nadaljnje operacije za ohranjanje miru, ki so uporabljale posebne račune, financirane na podlagi skupin držav, ki jih je postavil UNEF II.
4. obdobje - Post *ad hoc* obdobje po oblikovanju enotne lestvice prispevkov za operacije za ohranjanje miru 23. 12. 2000. Tega dne so namreč države članice v Generalni skupščini sprejele lestvico prispevkov za operacije za ohranjanje miru, ki je temeljila na načelih iz let 1963 in 1973. Nova lestvica je med drugim preoblikovala število in sestavo skupin držav, v nasprotju s predhodnimi lestvicami pa je enotna za vse operacije za ohranjanje miru (v določenem obdobju), tako da je ni treba prilagajati in uporabljati od primera do primera. Lestvica se je začela uporabljati 1. julija 2001, in sicer tako za nove operacije kot tudi za operacije, ki jim je bil mandat podeljen pred tem datumom.

V posameznih obdobjih financiranja mirovnih operacij so bile tako razvite različne vrste financiranja, le-te pa lahko združimo v tri splošne skupine:

1. REDNI PRORAČUN

Financiranje iz rednega proračuna temelji na lestvici prispevkov za redni proračun in je značilnost prvega obdobja, ki ga tvorita dve opazovalni misiji. Uporabljalo se je tudi pri poznejših opazovalnih misijah, predvsem v drugem obdobju (polovica operacij, oblikovanih v tem obdobju), pa tudi v tretjem obdobju (dve misiji). V zadnjem obdobju se financiranje iz rednega proračuna uporablja le pri še vedno trajajočih misijah iz prvega obdobja. V vseh primerih gre za opazovalne misije, ki v primerjavi z operacijami za

ohranjanje miru ne zahtevajo velikih sredstev, tako da se iz rednega proračuna financirajo mirovne operacije z manjšimi stroški. Tako je tudi pri posebnih političnih operacijah, ki se še vedno financirajo iz rednega proračuna.

2. PROSTOVOLJNI PRISPEVKI

Prostovoljni prispevki predstavljajo eno izmed temeljnih načel financiranja operacij za ohranjanje miru, ki ga poudarja vsaka resolucija Generalne skupščine, s katero se sprejema proračun posameznih mirovnih operacij, zato je treba pri tej vrsti financiranja razlikovati tri podvrste:

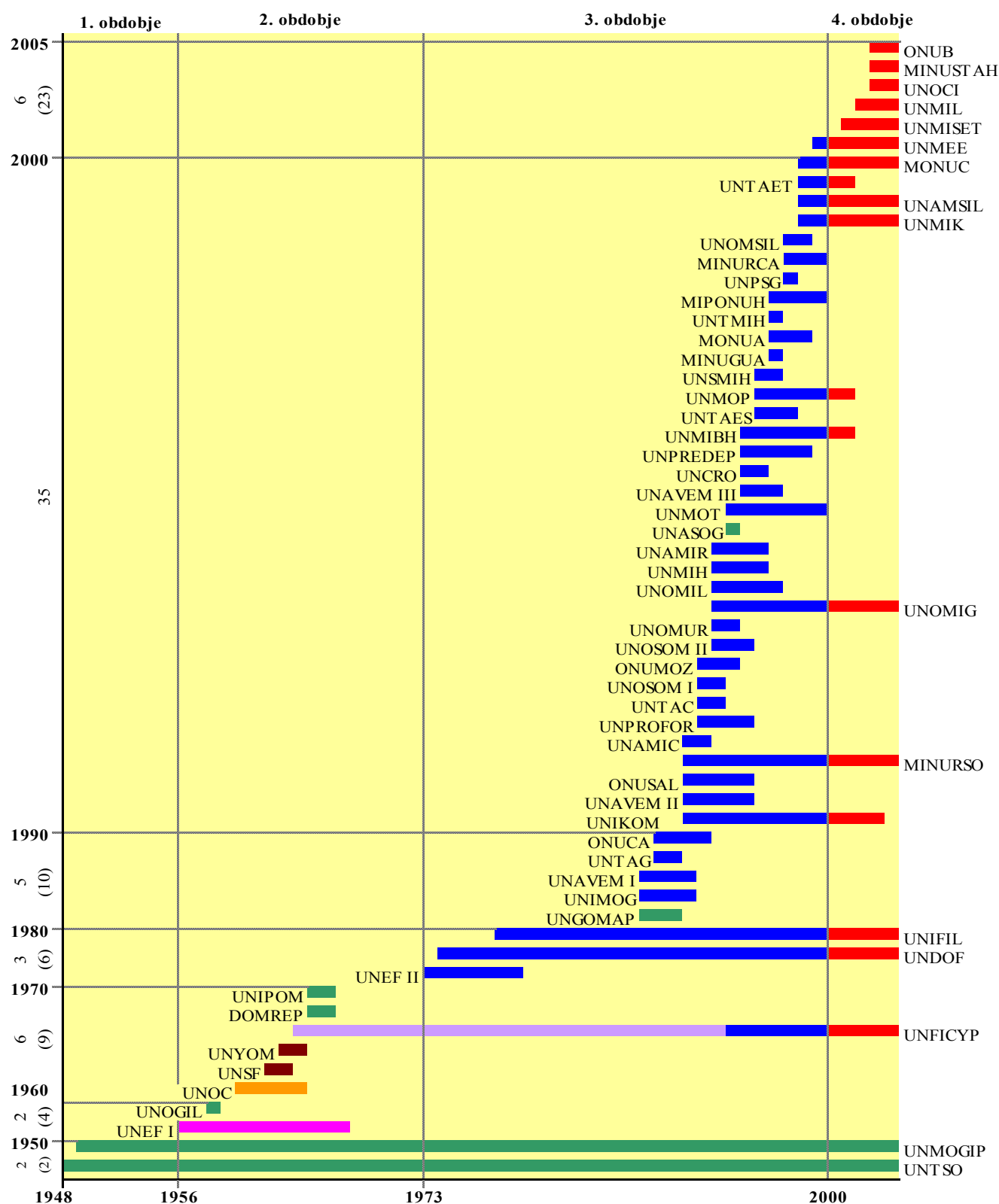
- (a) prostovoljno kritje celotnih stroškov vpletenih držav (v konflikt), ki se je uporabilo le pri dveh operacijah za ohranjanje miru v drugem obdobju (UNTEA/UNSF ter UNYOM);
- (b) prostovoljno kritje celotnih stroškov več držav je bilo prav tako uporabljeno le v drugem obdobju, in sicer pri operaciji UNFICYP;
- (c) prostovoljno kritje dela stroškov posameznih držav, ki poteka ločeno od različnih lestvic prispevkov, po katerih so države članice dolžne plačevati svoje deleže, je najbolj razširjena uporaba te vrste financiranja (prostovoljni prispevki) in je prisotna v vseh obdobjih, razen prvega.

3. POSEBNI RAČUNI

Posebni računi so od rednega proračuna ločeni proračuni posameznih mirovnih operacij oziroma operacij za ohranjanje miru, kakor jih imenujejo Združeni narodi. Osnova za razdelitev stroškov mirovnih operacij, ki so zajeti v teh proračunih, so lestvice prispevkov, pri čemer ločimo tri podvrste:

- (a) posebni računi na podlagi lestvice prispevkov za redni proračun, ki jih lahko najdemo pri operacijah UNEF I in ONUC iz drugega obdobja;
- (b) posebni računi na podlagi *ad hoc* lestvic prispevkov v tretjem obdobju;
- (c) posebni računi na podlagi lestvic prispevkov za operacije za ohranjanje miru v zadnjem (četrtm) obdobju.

Shema 3: Pregled financiranja operacij za ohranjanje miru Združenih narodov 1948-2005

OPOMBE: 2 - število operacij, začelih v obdobju; (2) - skupno število operacij v obdobju

LEGENDA: ■ - redni proračun ■ - redni proračun/ločen račun ■ - redni proračun/ločen račun/popusti
■ - prostovoljno/vpletene strani ■ - prostovoljno/države članice
■ - posebni računi/ad hoc lestvice ■ - posebni računi/enotna lestvica

6.1. Financiranje iz rednega proračuna

Resolucija 1874 (S-IV) iz leta 1963, ki je podala splošna načela za delitev stroškov operacij za ohranjanje miru na podlagi lestvice, ločene od lestvice za proračun, je poudarila, da se na ta način financirajo operacije z velikimi izdatki. S tem je pustila odprto možnost, da se mirovne operacije z nižjimi izdatki, kot so opazovalne misije in posebne politične operacije, financirajo tudi iz rednega proračuna. Mirovne operacije Združenih narodov se iz rednega proračuna financirajo ločeno kot operacije za ohranjanje miru in posebne politične operacije. Sprejemanje obeh proračunov je del postopkov sprejemanja rednega proračuna, prav tako pa tudi kritje stroškov, ki temelji na lestvici prispevkov za redni proračun. V proračunu za obdobje 2004–2005 se posebne politične operacije financirajo iz sekcije 3, ki jo pokriva DPA, operacije za ohranjanje miru pa iz sekcije 5, ki tvori proračunska sredstva DPKO-ja. Obe sekciji sodita v II. del proračuna z nazivom politične zadeve. Nobena od oblik mirovniških operacij torej nima samostojnih proračunskih sredstev, ampak se financirata iz proračunov krovnih notranjeorganizacijskih enot Sekretariata, ki skrbita za njiju.

Sekcija 5 (glej: A/58/6 (Sect. 5)) je razdeljena na sredstva DPKO-ja in na sredstva dveh operacij za ohranjanje miru oziroma opazovalnih misij UNTSO in UNMOGIP, ki izhajata še iz prvega obdobja financiranja mirovniških operacij. UNTSO je leta 1948 oblikoval Varnostni svet z mandatom nadzorovanja premirja v Palestini, nato pa so se njegove naloge spreminjale. Tako dela 231-članskega kontingenta, ki pokrivata območje ob Libanonu in Siriji, delujeta pod okriljem UNIFIL-a oziroma UNDOF-a, kar se kaže tudi v načinu financiranja misije. Od 52 milijonov dolarjev proračunskih sredstev je tako 15 milijonov dodeljenih tudi UNIFIL-u in UNDOF-u, ki se sicer financirata iz posebnih računov. Na drugi strani UNMOGIP od leta 1949 nadzira prekinitev ognja v Džamuju in Kašmirju med Indijo in Pakistanom, njegovim 67 vojaškim opazovalcem pa je Generalna skupščina namenila dobrih 12 milijonov dolarjev. V razmerju do celotnih proračunskih sredstev v sekciji 5 obsegajo sredstva obeh misij kar 80 odstotkov, preostalih 20 odstotkov pa pripada DPKO-ju.

Podobno je tudi sekcija 3 (glej: A/58/6 (Sect. 3)) razdeljena na sredstva DPA-ja in posebnih političnih operacij, pri čemer je razmerje 24:76. V nasprotju s sekcijo 5 je tu konkretno naveden le Urad posebnega koordinatorja Združenih narodov za bližnjevzhodni mirovni proces, za preostale posebne politične operacije pa je določen le zgornji znesek (163.178.100 dolarjev). Ob vsem tem je pomembno to, da je Generalna skupščina v resoluciji

A/RES/57/280 podprla priporočilo ACABQ-ja, da v predhodni oceni stroški misij na področju miru in varnosti, pri katerih se pričakuje podaljšanje ali odobritev mandata, v proračunskem obdobju 2004–2005 ne smejo preseči 170 milijonov dolarjev. Poraba sredstev je odvisna od oblikovanja novih operacij in/ali od podaljšanja Generalne skupščine ali Varnostnega sveta mandata obstoječim. Šele nato DPA prek generalnega sekretarja Petemu komiteju oziroma ACABQ-ju predloži natančno opredeljene stroške in finančne zahteve posamezne operacije, kar na koncu v svežnju ali po posameznih operacijah potrdi Generalna skupščina. Po določitvi sredstev v sekciji 3 za proračunsko obdobje 2004–2005 je generalni sekretar pripravil dve poročili z oceno stroškov posebnih političnih operacij. V prvem (A/C.5/58/20) je še pred začetkom proračunskega obdobja podal predlog za potrditev dobrih 140 milijonov dolarjev za 20 posebnih političnih operacij, v drugem (A/59/534/Add.1), ob začetku drugega dveletja, pa je zaradi petih novih operacij, ki so bile oblikovane v prvem dveletju, predlagal potrditev stroškov v skupni vrednosti 162 milijonov dolarjev²⁸. Na letni ravni sta najdražji misiji v Afganistanu (UNAMA) in Iraku (UNAMI), ki staneta Združene narode 57 in 59 milijonov dolarjev, druge politične operacije pa stanejo od nekaj sto tisoč do petih milijonov dolarjev. Izjema je z dobrimi 36 milijoni dolarjev misija v Sudanu (UNAMIS), ki jo je Varnostni svet oblikoval (ustanovil) sredi prvega dveletja in ni bila vključena v prvo poročilo generalnega sekretarja, zaradi česar ji je Generalna skupščina črpanje potrebnih sredstev iz proračuna za posebne politične operacije odobrila s posebno resolucijo (A/RES/59/58).

6.2. Financiranje s prostovoljnimi prispevki

Financiranje mirovnih operacij s prostovoljnimi prispevki je bilo aktualno v drugem obdobju in je bilo predvsem posledica krize financiranja operacij UNEF I in UNOC. Po teh operacijah je bilo namreč do UNEF-a II, ki je pomenil začetek financiranja po posebni lestvici za operacije za ohranjanje miru, oblikovanih pet operacij, med katerimi sta se prvi dve (UNTEA/UNSF, UNYOM) financirali izključno s prostovoljnimi prispevki vpletenih držav, tretja (UNFICYP) s prostovoljnimi prispevki več držav, preostali dve (opazovalni misiji) pa iz rednega proračuna. Začasno izvršno oblast Združenih narodov (UNTEA) in Varnostne sile Združenih narodov (UNSF) je odobrila Generalna skupščina, in sicer z mandatom zagotovitve prenosa nizozemske kolonialne oblasti v Zahodnem Irianu na Indonezijo (UNTEA) ter reda in

²⁸ Skupni stroški so bili sicer predvideni v višini 177.547.600 dolarjev, zaradi prihranka 14.932.000 dolarjev v prejšnjem obdobju pa je generalni sekretar predlagal potrditev sredstev za 162.614.700 dolarjev.

varnosti (UNSF). Združena mirovna operacije, ki je potekala leta 1962 in 1963, je bila posledica in del sporazuma med Nizozemsko in Indonezijo, obe državi pa sta se tudi zavezali k plačilu vseh stroškov operacije (znašali so 26,4 milijona dolarjev²⁹), in sicer v polovičnem deležu. Enako sta si za 1,8 milijona dolarjev stroškov razdelila Egipt in Savdska Arabija leto pozneje pri Opazovalni misiji Združenih narodov v Jemnu (UNYOM), ki ji je mandat podelil Varnostni svet. Leta 1964 je sledila operacija Sile Združenih narodov za ohranitev miru na Cipru (UNFICYP), mandat pa ji je podelil Varnostni svet. Ta je v resoluciji 186 (1964) poudaril, da bodo stroške operacije prevzele države, ki bodo prispevale kontingente, in vlada Cipra. Ob tem je generalnemu sekretarju dovolil, da sprejema tudi prostovoljne prispevke drugih držav, in določil, da se stroški delovanja posebnega mirovnega posrednika za Ciper poravnajo iz rednega proračuna. Slednje je v veljavi še danes, saj se stroški posebnega svetovalca generalnega sekretarja za Ciper poravnajo iz rednega proračuna za posebne politične operacije. Financiranje s prostovoljnimi prispevki pa ni vzdržalo, saj ni pokrilo stroškov operacije, zato je Generalna skupščina leta 1993 z resolucijo A/RES/47/236 razdelila stroške po *ad hoc* lestvici med vse članice Združenih narodov. Financiranje s prostovoljnimi prispevki se je deloma ohranilo, ko je Ciper prevzel tretjino vseh stroškov, Grčija pa 6,5 milijona dolarjev (celotni stroški v obdobju 2004/2005 so bili 52 milijonov dolarjev). Podobno se je financirala tudi Opazovalna misija Združenih narodov med Irakom in Kuvajtom (UNIKOM; mandat po VII. poglavju), pri kateri je dve tretjini stroškov operacije, to je 600 milijonov dolarjev, poravnal Kuvajt. Za prostovoljne prispevke lahko štejemo tudi nedenarne prispevke, ki so bili darovani Vojaški opazovalni misiji Združenih narodov med Iranom in Irakom (UNIMOG). Kuvajt, Nova Zelandija, Južna Koreja, Švica in Sovjetska zveza so prispevali za 11 milijonov dolarjev opreme, zalog in storitev (Durch, 1993: 247). Vrednost teh prispevkov se je državam darovalkam upoštevala pri zmanjšanju deležev njihovih prispevkov za misijo.

S prostovoljnimi prispevki se financirajo tudi posebne politične operacije, kot na primer pri Pomoči Združenih narodov mešani komisiji Kameruna in Nigerije v reševanju spora glede kopenske in pomorske meje. V primerjavi s skoraj šestimi milijoni dolarjev stroškov od julija do decembra 2004 so Združeni narodi za izvajanje pomoči prejeli še 8,2 milijona dolarjev prostovoljnih prispevkov (glej A/58/886). Tako sta Kamerun in Nigerija prispevala vsak po tri milijone dolarjev, Velika Britanija in Evropska unija pa 1,7 in pol milijona dolarjev. Poleg

²⁹ Več o stroških operacije glej Durch (1993: 289).

tega je Norveška prispevala storitve pravnega strokovnjaka za vprašanja morske meje, Senegal pa pisarniške prostore.

Na območjih delovanja mirovnih operacije je pomembna tudi vloga raznih agencij, skladov in programov Združenih narodov ter nevladnih organizacij, ki se financirajo predvsem s prostovoljnimi prispevki. V kompleksnih misijah so lahko partnerji, kot so agencije, skladi in programi Združenih narodov ali regionalne organizacije, sestavni del strukture operacije ... in financirajo svoje delo ločeno, vendar delujejo pod okriljem misije (Handbook on United Nations Multidimensional Peacekeeping Operations, 2003: 12). Združeni narodi operacije, v katerih obstaja tesno sodelovanje med različnimi entitetami Organizacije, imenujejo tudi integrirane misije. Integrirana narava operacije se kaže v njeni organizacijski strukturi z enim izmed namestnikov posebnega predstavnika, ki deluje kot koordinator vseh človekoljubnih in gospodarskih dejavnosti sistema Združenih narodov, kot tudi nevladnih organizacij (A/58/806, 16. odstavek). V takšnih operacijah lahko med drugim delujejo UNDP, UNICEF in Svetovna banka, in sicer na primer na področjih/programih razoroževanja, demobilizacije in reintegracije. Čeprav se izvajanje tovrstnih programov vrši pod okriljem konkretne mirovne operacije in čeprav pripomorejo tudi k uresničevanju mandata operacije, se programi financirajo s prostovoljnimi prispevki posameznih držav, ki jih namenijo neposredno agencijam, programom ali skladom Združenih narodov. To pomeni, da financiranje raznih programov na območjih mirovnih operacij ni vključeno v proračune operacij, zato lahko tu govorimo le o posrednem financiranju z zunajproračunskimi sredstvi. V to kategorijo sodijo tudi razni skrbniški skladi in delno Centralni izredni sklad za posojila (Central Emergency Revolving Fund). Ta je namenjen predvsem za dejavnosti na področju humanitarnih katastrof in naravnih nesreč, del sredstev pa iz njega dobiva tudi DPKO za dejavnosti razminiranja. Na podlagi skrbniških skladov pa se financirajo določene dejavnosti na območju operacij za ohranjanje miru in posebnih političnih operacij. Večina skladov je bila oblikovana v začetku 90. let, zanje pa so odgovorni DPKO, DPA, same mirovne operacije in nekateri drugi oddelki Sekretariata. Glede na poročilo Notranjerevizijske službe (A/58/613) je v letu 2002 obstajalo 31 skladov v skupni vrednosti 170 milijonov dolarjev. Največji finančni obseg so imeli skladi pod upravljanjem samih operacij za ohranjanje miru (11 operacij, 111 milijonov dolarjev), med njimi pa izstopa operacija v Vzhodnem Timorju (UNMISSET), in sicer z dvema skladoma v skupni vrednosti 90 milijonov dolarjev, ki sta bila namenjena za podporo mednarodnim (večnarodnim) silam in prehodni administraciji Združenih narodov. Po dva sklada, skupaj vredna deset milijonov dolarjev, je imela tudi operacija v Bosni in Hercegovini (UNMIBH),

namenjena pa sta bila za obnovo ključnih javnih služb v Sarajevu in za program policijske pomoči. Preostali skladi sodijo v kategorije skladov pod upraviteljstvom DPKO-ja (sedem skladov, dva milijona dolarjev), neaktivnih skladov operacij za ohranjanje miru (osem skladov, 53 milijonov dolarjev) in skladov ukinjenih operacij za ohranjanje miru in posebnih političnih operacij (pet skladov, 3,7 milijona dolarjev). Sredstva zadnjih dveh skladov so ostala neporabljena, njihova nadaljnja uporaba pa je odvisna predvsem od volje posameznih držav, saj le-te odločajo o tem, ali se jim sredstva vrne ali pa se jih uporabi za druge namene, med drugim tudi za preusmeritev v proračune teh operacij.

6.3. Financiranje iz posebnih računov

Posebni računi so proračuni skupine operacij za ohranjanje miru Združenih narodov in se sprejemajo za vsako operacijo posebej. Proračunski cikel za operacije, ki se financirajo na podlagi posebnih računov (zunaj rednega proračuna), je od 1. julija do 30. junija. To velja za operacije, ki imajo stabilne finančne potrebe, za druge, finančno bolj zahtevne operacije, pa se proračun obravnava in sprejema dvakrat na leto, in sicer za obdobje od 1. januarja do 30. junija in od 1. julija do 31. decembra. Ob morebitnih novih operacijah ali ob izteku mandata obstoječim se proračuni sprejemajo v navedenih ciklikih, s to razliko, da se obdobje financiranja začne pozneje in/ali zaključijo predčasno. Generalna skupščina za operacije, ki se jim mandat izteče pred koncem proračunskega ciklusa, običajno sprejme proračun za celotno obdobje; vsoto do konca mandata odobri neposredno, vsoto (na mesečni osnovi) od konca mandata do zaključka proračunskega cikla pa veže na morebitno podaljšanje mandata. Postopek oblikovanja in sprejemanja proračuna za operacije za ohranjanje miru je podoben kot pri rednem proračunu, s to razliko, da se ne pripravi kot celota, ampak za vsako operacijo posebej. Proračune pripravi generalni sekretar in jih pošlje v Generalno skupščino, kjer jih najprej pregleda ACABQ in nato še Peti komite, ki za Generalno skupščino pripravi tudi predloge resolucij, s katerimi Generalna skupščina sprejema proračune. Največjo pozornost posveti proračunom ACABQ, ki jih dodobra pretresa in v končnem poročilu z ustreznimi utemeljitvami spreminja proračunske vsote (največkrat jih znižuje) in generalnemu sekretarju predlaga razne varčevalne ukrepe ter celo spremembe v organizacijskih strukturah operacij za doseganje večje učinkovitosti in uresničevanje nalog. Peti komite običajno le pripravi predloge resolucij na podlagi poročila ACABQ-ja, Generalna skupščina pa jih sprejme.

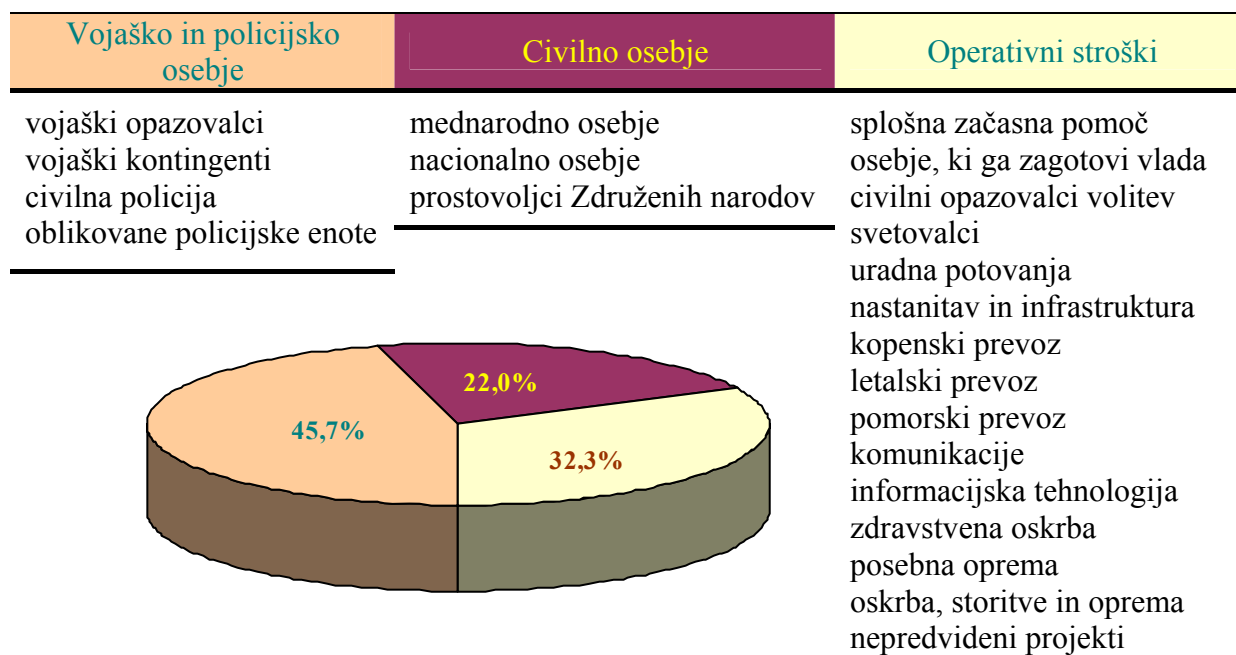
Proračuni novih operacij se običajno sprejemajo šele nekaj mesecev po odobritvi mandata, države članice pa imajo še mesec dni časa, da vplačajo svoje deleže. Paul LaRose-Edwards ugotavlja (McDermott, 2000: 87), da je v prvih treh mesecih v povprečju plačanih le 30 odstotkov prispevkov držav članic na račune operacij za ohranjanje miru, v prvih šestih mesecih pa 60 odstotkov. Generalni sekretar ima v tem začetnem obdobju možnost pridobitve dodatnih sredstev, ki se običajno črpajo iz Rezervnega sklada operacij za ohranjanje miru (Peacekeeping Reserve Fund). Sklad je bil oblikovan leta 1993 (A/RES/47/217) in je namenjen kritju stroškov za začetek operacij, za razširitev obstoječih, ali za kritje nepredvidenih stroškov operacij. Generalni sekretar ima po resoluciji Generalne skupščine A/RES/49/233 za kritje začetnih stroškov na voljo največ 50 milijonov dolarjev ob predhodni odobritvi ACABQ-ja, skupno pa ta sredstva ne smejo preseči 150 milijonov dolarjev. V obeh primerih pa mora generalni sekretar Generalni skupščini nemudoma posredovati predlog proračuna operacije, iz katerega se nato krije tudi vsota, ki je bila odobrena za začetne stroške operacije ali podaljšanje njenega mandata. Izjemoma lahko pri večjih operacijah dodatna sredstva nad 50 milijonov dolarjev generalnemu sekretarju ob predhodnem priporočilu ACABQ-ja dodeli Generalna skupščina, in sicer še pred dejanskim sprejetjem proračuna operacije, ki zahteva nekaj mesecev priprav. Primeri takšnih dodelitev dodatnih sredstev so bile operacije UNTAET, MONUC in UNMIK. Za zadnjo operacijo je Generalna skupščina z resolucijo A/RES/53/241 generalnemu sekretarju odobrila 200 milijonov dolarjev, vključno s 50 milijoni, ki jih je predtem odobrila že ACABQ.

6.3.1. Struktura posebnih računov

Posebni računi oziroma proračuni operacij za ohranjanje miru so osnova za (a) vzdrževanje operacij za ohranjanje miru, (b) račun za podporo operacij za ohranjanje miru in (c) račun za Logistično bazo Združenih narodov (UNLB). Račun za podporo in račun za UNLB sprejema in potrjuje Generalna skupščina po enakih postopkih in ciklih kot proračune za operacije za ohranjanje miru. Oba računa se namreč financirata iz proračunov posameznih operacij, za katere je pri sprejemanju višine sredstev računov znano, da bodo imele v proračunskem obdobju aktiven mandat. Ta podatek je pomemben zaradi načrtovanja same višine potrebnih sredstev obeh računov in zaradi razdelitve "stroškov" med aktivne operacije. Sredstva, s katerimi se polnita računa, se namreč razdelijo sorazmerno med vse aktivne operacije, nove operacije, ki so oblikovane v proračunskem obdobju, pa so iz razdelitve stroškov izvzete. V

proračunskem obdobju 2004–2005 so se tako iz proračuna vsake od 11 aktivnih operacij zagotovili štirje odstotki sredstev za račun za podporo in en odstotek sredstev za UNLB. Za tri operacije, ki so bile oblikovane v tem obdobju naknadno, pa sredstev za račun niso zagotavljali.

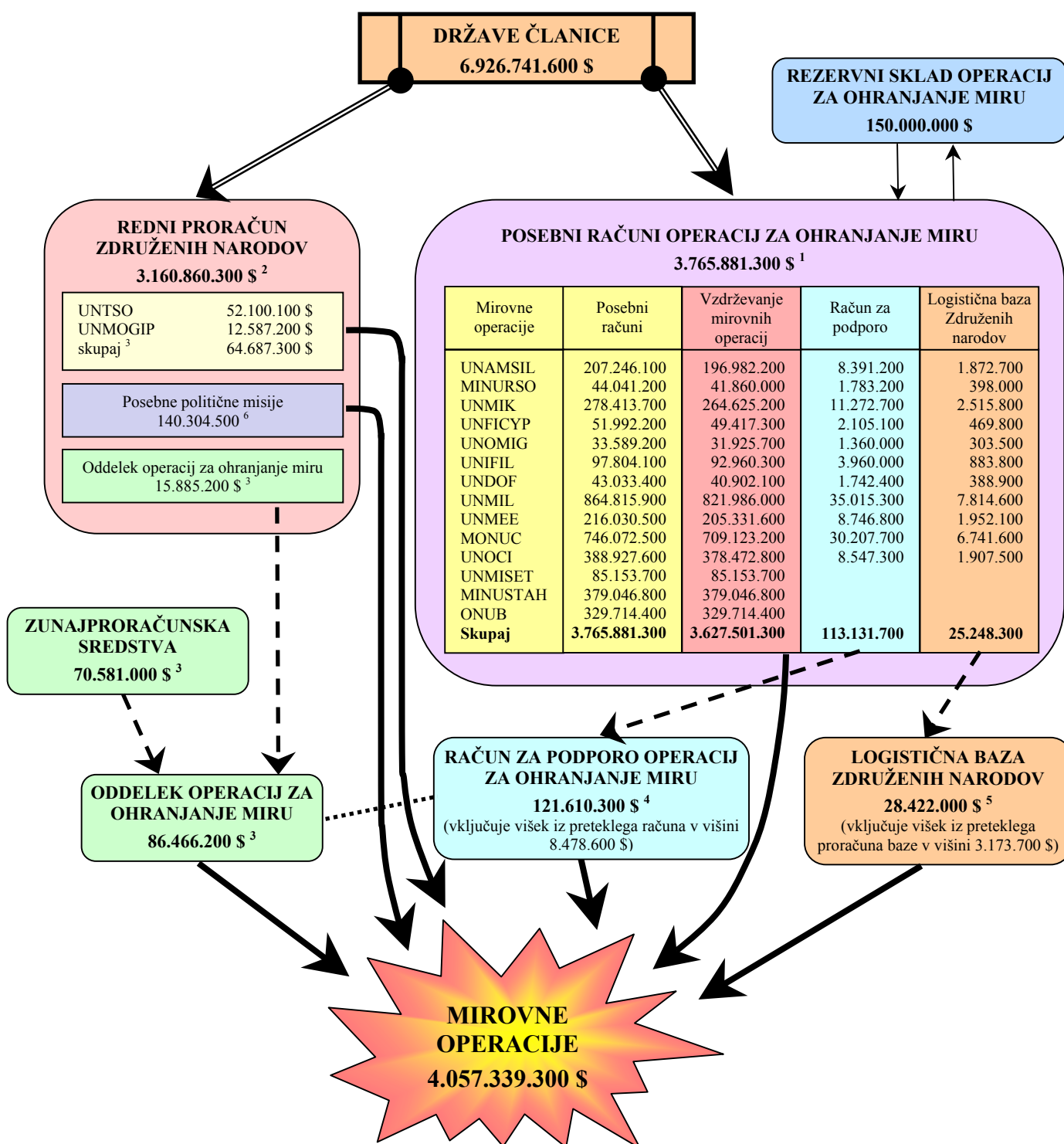
Razpredelnica 2: Vrste stroškov operacij za ohranjanje miru z deleži v obdobju 2004–2005

Vir: A/58/705

Struktura sredstev za vzdrževanje operacij je odvisna od mandata posamezne operacije, v bistvu pa se iz njih krijejo tri osnovne skupine stroškov, in sicer stroški vojaškega in policijskega osebja, stroški civilnega osebja in operativni stroški. Medtem ko pri večdimenzionalnih operacijah za ohranjanje miru zadnjega obdobja največji delež obsegajo stroški vojaškega in policijskega osebja in nato operativni stroški ter stroški civilnega osebja, slednjih stroškov pri opazovalnih misijah ni, saj jih skoraj v celoti tvorijo stroški kontingentov, ki izvajajo mandat misije. Za proračunsko obdobje 2004–2005 je bilo za vzdrževanje operacij za ohranjanje miru načrtovanih 2,5 milijarde dolarjev, od tega skoraj 46 odstotkov za vojaško in policijsko osebje, 22 in 32 odstotkov pa za civilno osebje in operativne stroške. Med petnajstimi kategorijami operativnih stroškov sta kategoriji letalski prevoz ter nastanitev in infrastruktura predstavljali kar 42 in 28 odstotkov stroškov, preostalih 13 kategorij pa skupaj 30 odstotkov.

Shema 4: Sistem financiranja mirovnih operacij Združenih narodov – finančni tokovi in zneski za proračunsko obdobje 2004–2005

Viri: 1: A/RES/58/308, A/RES/58/309, A/RES/58/305, A/RES/58/301, A/RES/58/303, A/RES/58/307, A/RES/58/306, A/RES/58/261 B, A/RES/58/302, A/RES/58/259 B, A/RES/58/310 in A/RES/59/16, A/RES/59/13, A/RES/59/17, A/RES/59/15; 2: A/58/6 (Introduction); 3: A/58/6 (Sect. 5); 4: A/RES/58/298; 5: A/RES/58/297; 6: A/C.5/58/20.

Logistična baza Združenih narodov (UNLB) je bila vzpostavljena leta 1994 v Brindisiju v Italiji, da bi tako zagotovili učinkovitost in zmogljivost operacij za ohranjanje miru. Njene temeljne funkcije, ki se tudi financirajo iz posebnih računov, so vzdrževanje opreme in objektov, zalog in skladiščenja, komunikacij in informacijske tehnologije ter usposabljanja in zračne operacije. Sredstva iz računa za podporo se namenjajo zagotavljanju ustrezne podpore na vseh stopnjah operacij za ohranjanje miru, vključno z njihovim končanjem. Višina sredstev v računu za podporo se določa na podlagi mandatov, števila, obsega in zapletenosti operacij. Račun za podporo operacij za ohranjanje miru je vzpostavila Generalna skupščina leta 1991 z resolucijo A/RES/258, in sicer za financiranje “preobremenjenih delovnih mest”, ki potrebujejo dodatna proračunska sredstva za upravno, pravno, tehnično in administrativno podporo operacijam za ohranjanje miru, ter za financiranje raznih dejavnosti, programov in usposabljanj. V proračunskem obdobju 2004–2005 je bilo iz računa za podporo financiranih 762 delovnih mest, kar je v celotnem “proračunu” računa, ki je znašal 121 milijonov dolarjev, pomenilo 82 odstotkov sredstev, preostalih 18 odstotkov pa je bilo namenjenih za razne dejavnosti. Največ sredstev sta dobila DPKO in Oddelek za upravljanje (67 in 22 odstotkov), preostala (11 odstotkov) pa so dobili Izvršni urad generalnega sekretarja, Urad varuha človekovih pravic Združenih narodov, Urad notranjerevizijske službe³⁰, Urad za pravne zadeve, Oddelek za informiranje javnosti in Urad koordinatorja Združenih narodov za varnost³¹.

6.3.2. Lestvica prispevkov za operacije za ohranjanje miru

Generalna skupščina Združenih narodov v svojih resolucijah govori o lestvicah prispevkov za operacije za ohranjanje miru, vendar se na podlagi nje financirajo tako klasične operacije za ohranjanje miru kot tudi mirovne operacije v ožjem smislu, torej preventivne operacije ter operacije za ustvarjanje miru in graditev miru, ki delujejo v okviru operacij za ohranjanje miru, ter operacije za ohranjanje miru, ki prestopajo prag operacij za vsiljevanje miru. Sprva so se za opazovalne misije, ki so se financirale iz rednega proračuna, in za operacije za ohranjanje miru, ki so se financirale iz posebnih računov, uporabljale lestvice prispevkov za redni proračun. Prva ločena lestvica je bila oblikovana leta 1973 za operacijo za ohranjanje

³⁰ Delo revizorjev, ki delujejo v okviru organizacijske strukture operacij, se iz računa za podporo financira od proračunskega obdobja 2003–2004, pred tem pa se je financiralo neposredno iz proračunov operacij.

³¹ Glej A/58/715, A/58/582/Add.2 in A/58/760

miru UNEF II. Temeljila je na resoluciji 1874 (S-IV) iz leta 1963, ki je podala pet splošnih načel za delitev stroškov operacij za ohranjanje miru z velikimi izdatki:

- financiranje operacij za ohranjanje miru je kolektivna odgovornost vseh držav članic;
- gospodarsko bolj razvite države so v položaju, da lahko prispevajo večji delež, gospodarsko manj razvite države pa imajo omejene zmožnosti za prispevanje;
- ne glede na kolektivno odgovornost, se morajo napeti vse moči za spodbujanje prostovoljnih prispevkov držav članic;
- posebna odgovornost stalnih članic Varnostnega sveta za ohranjanje miru in varnosti se mora upoštevati pri prispevkih za financiranje mirovnih in varnostnih operacij;
- v upravičenih okoliščinah mora Generalna skupščina nameniti posebno pozornost položaju držav članic, ki so žrtve ali kako drugače vpletene v dogodke ali akcije, ki vodijo v operacije za ohranjanje miru.

Generalna skupščina je načelom v resoluciji 3102 (XXVIII) iz leta 1973 sledila tako, da je države članice na podlagi lestvice prispevkov za redni proračun razvrstila v štiri skupine in pri tem upoštevala dodatno načelo zmožnosti plačevanja in posebno odgovornost stalnih članic Varnostnega sveta. Te so tvorile prvo skupino, gospodarsko razvite države drugo in gospodarsko manj razvite države tretjo in četrto. Ob znanih stalnih članicah Varnostnega sveta je Generalna skupščina posebej navedla gospodarsko razvite države in gospodarsko manj razvite države četrte skupine, preostale članice pa so bile uvrščene v tretjo skupino. Razen skupine A so bile tako druge skupine oblikovane umetno, kar je bilo ves čas hud kamen spotike. Načelo zmožnosti plačevanja se je izražalo tako, da je Generalna skupščina državam četrte skupine določila 90-odstotni popust, državam tretje skupine pa 80-odstotnega³², medtem ko so države v drugi skupini ohranile deleže iz rednega proračuna. Načelo posebne odgovornosti stalnih članic je posledično pomenilo, da je bila nanje v proporcionalnem deležu³³ prenesena razlika v deležih tretje in četrte skupine. Končna bilanca razvrščanja je bila takšna, da je pet stalnih članic ob kritju 8,5-odstotnega deleža manj razvitih

³² Višine popustov v resoluciji niso posebej navedene; podani so le zneski, ki jih krijejo posamezne skupine: od celotnega zneska, to je 30 milijonov dolarjev (za obdobje od 25. oktobra 1973 do 24. aprila 1974), je prva skupina krila 18.945.000 dolarjev, druga 10.434.000, tretja 606.000 in četrta 15.000 dolarjev. Višino popustov nam poda kvantitativna analiza, ki temelji na podlagi lestvice prispevkov za redni proračun za leto 1974 (resolucija 3062 (XXXVIII)) in odstotkovnih deležev navedenih zneskov.

³³ Izračuni kažejo, da se delež manj razvitih držav, ki je posledica popusta, prenese na stalne članice Varnostnega sveta tako, da se le-ta izračuna kot odstotek celotnega deleža stalnih članic za redni proračun, nato pa se v obliki odstotka prišteje deležu za redni proračun vsake stalne članice posebej. Konkretno je razlika med deležem držav tretje in četrte skupine znašala 8,51, kar je v 54,64-odstotnem deležu stalnih članic v rednem proračunu pomenilo 15,57 odstotka. Ta odstotek se je upošteval kot odstotek deležev posameznih stalnih članic za redni proračun in se kot tak prištel k njim. Tako se je delež Združenih držav s 25 odstotkov v rednem proračunu povečal na 28,89 odstotka v proračunu za mirovne operacije, seštevek deležev vseh stalnih članic v proračunu za UNEFF II pa je znašal 63,15 odstotka.

držav prevzelo 63 odstotkov celotnega deleža, 23 držav druge skupine skoraj 35 odstotkov, 82 držav tretje skupine dobra dva odstotka in 25 držav zadnje skupine 0,05 odstotka. Tako je skoraj celotne stroške UNEF-a II krila dobra petina tedanjih 135 držav članic Združenih narodov, 80 odstotkov preostalih članic pa le dobra dva odstotka. S takšno razdelitvijo stroškov niso bile zadovoljne vse članice, zato je Generalna skupščina v resoluciji zapisala, da gre za *ad hoc* sporazum, ki ne določa vnaprej delitve stroškov prihodnjih operacij za ohranjanje miru. Toda zgodilo se je ravno nasprotno, saj so se vse nadaljnje operacije (z izjemo UNGOMAP-a in UNASOG-a, ki sta se kot opazovalni misiji z manjšimi stroški financirala iz rednega proračuna) do leta 2000 financirale po načelih iz resolucije 1874 (S-IV) ter skupin in popustov iz resolucije 3102 (XXVIII). Države članice so namreč na začetku tretjega obdobja, ko je bilo oblikovano malo mirovnih operacij z razmeroma nizkimi stroški, vzdrževale *status quo* na področju financiranja, pozneje pa so s povečevanjem števila operacij in stroškov predvsem stalne članice in razvite države vse bolj kritizirale obstoječ sistem ter vse glasneje zahtevale reformo.

Razpredelnica 3: Deleži skupin držav po lestvicah operacij za ohranjanje miru v letih 1973, 1989, 2000 in 2005

		1973		1989		2000		2005	
		delež (%)	št. držav	delež (%)	št. držav	delež (%)	št. držav	delež (%)	št. držav
skupine	A	63,15	5	57,69	5	46,89	5	44,94	5
	B	34,78	23	39,67	22	51,08	23	51,80	31
	C	2,02	82	2,59	87	2,01	104	3,25	106
	D	0,05	25	0,05	45	0,02	53	0,01	49
		135		159		185		191	

Vir: Glej prilogo: razpredelnica 13

Po UNEF-u II je bilo do leta 1991 oblikovanih 12 novih mirovnih operacij, katerih stroški so se polagoma povečevali in bili zadnjega leta petkrat večji od stroškov štirih operacij iz leta 1973. Med letoma 1992 in 2000 je bil pravi "razcvet" mirovnih operacij, saj jih je bilo oblikovanih kar 30, njihovi stroški pa so bili leta 1994 celo tridesetkrat večji od stroškov iz leta 1973. Hkrati se je povečalo tudi število članic Združenih narodov, in sicer za dobro tretjino oziroma za 50, vendar je imele to minimalne posledice za strukturo deležev v lestvici, saj so bile nove članice uvrščene v skupino manj razvitih držav. Edina sprememba je bila, da

se je 18 odstotkov deleža skupine stalnih članic preneslo na skupino razvitih držav. Tako so si morale stalne članice Varnostnega sveta leta 2000 od skupne vsote 2,7 milijarde dolarjev razdeliti 1,2 milijarde, 23 razvitih držav 1,3 milijarde in 157 manj razvitih držav 54 milijonov dolarjev. Pri tem so imele med državami članicami največji delež Združene države (30,284 %), ki so morale plačati 817 milijonov dolarjev, najmanjšega (0,001) pa je imelo 26 držav in so morale prispevati po 27.000 dolarjev.

Proti koncu prejšnjega tisočletja je bilo vse več zahtev po spremembi lestvice prispevkov, ki so razumljivo prihajale predvsem od razvitih držav, še najbolj pa so bile glasne Združene države. Opaziti je bilo tudi zanimive premike v skupini B: odpadle so Belorusija, Češkoslovaška (nasledila jo je le Češka), Poljska in Ukrajina, ki so jih nasledili (in prevzeli njihove deleže) San Marino in Liechtenstein kot nova člana ter Grčija, Španija in Portugalska, ki so se za to odločile prostovoljno³⁴. V letu 2000 je prostovoljne prestopne v skupino B napovedalo še osem držav, ob tem pa jim je ameriški predsednik Bill Clinton namenil posebno javno zahvalo:

*“Zadovoljen sem, da je tako veliko držav napovedalo podporo pri prenovi lestvice prispevkov Združenih narodov za ohranjanje miru – prenovi, ki bo bolje izražala realnost stroškov ohranjanja miru v letu 2000. Veliko bo odvisno od izida posvetovanj to jesen, vključno prihodnost ohranjanj miru Združenih narodov. Posebno bi rad izrazil svojo osebno zahvalo državam, ki so z dogovorom o prevzemu dodatnih finančnih dolžnosti v lestvici prispevkov za ohranjanje miru nazorno pokazale pravo pot: Antigui in Barbudi, Bolgariji, Kuvajtu, Malti, Katarju, Republiki Koreji, Romuniji in Sloveniji. Formula, ki se uporablja za operacije Združenih narodov za ohranjanje miru, tako imenovana lestvica prispevkov, je z vidika današnje realnosti že dolgo zastarela in je nujno potrebna spremembe.”*³⁵

Ob tem je ameriški predsednik še sporočil, da so vse stalne članice Varnostnega sveta podprle prenovno lestvico prispevkov, in poudaril, da bosta tako on kot njegova administracija obdelovala to pomembno vprašanje. Nova lestvica je bila sprejeta dan pred božičnim večerom leta 2000 z resolucijo A/RES/55/235 in ob sočasni prenovi lestvice za redni proračun. Delegati so pred potrditvijo obeh resolucij v pojasnjevanju svojih glasov³⁶ zatrjevali, da so bila pogajanja trda in da je bil kompromis kljub razlikam dosežen zaradi skupnega končnega cilja – postaviti Združene narode na trdno finančno podlago. Predstavniki Brazilije, Čila in Združenih arabskih emiratov so poudarjali, da z novo lestvico niso zadovoljni, saj so se jim

³⁴ Grčija je prevzela delež Ukrajine, Portugalska delež Belorusije in Španija delež Ukrajine (glej resolucije Generalne skupščine A/RES/44/192, A/RES/49/249 in A/RES/50/224).

³⁵ Statement By The President: White House, Office of the Press Secretary, New York, September 8, 2000.

³⁶ Glej GA/9850: Press Release, 23. december 2000.

njihovi deleži povečali³⁷, kljub temu pa soglasju niso nasprotovali zaradi “boljše prihodnosti Združenih narodov”. Predstavnica Avstralije, ki je govorila tudi v imenu Kanade in Nove Zelandije, pa je dejala, da se je izvajal hud pritisk na razvite države in da so države kljub povečanju njihovih deležev branile in obvarovale Združene narode. Resolucija, ki je bila sprejeta na podlagi soglasja, je potrdila načela, postavljena v resolucijah 1874 (S-IV) iz leta 1963 in 3102 (XXVIII) iz leta 1973, ob tem pa poudarila, da lestvica prispevkov in vsi statistični podatki temeljijo na lestvici prispevkov za redni proračun. Glavna novost, ki jo prinaša nova lestvica, je deset skupin, v katere so razvrščene države članice glede na bruto narodni dohodek na prebivalca (BNP *per capita*), in s tem osem različnih popustov.

Razpredelnica 4: Skupine držav po lestvici prispevkov za operacije za ohranjanje miru iz leta 2000

Skupina	Države v skupini / prag	Prag za obdobje 2001-2003 (v \$)	Popust (v %)
A	Stalne članice Varnostnega sveta	-	dodatek
B	Države članice	-	0
C	Prehodna/prostovoljna skupina	-	7,5
D	Pod 2 x BNP per capita	pod 9.594	20
E	Pod 1,8 x BNP per capita	pod 8.634	40
F	Pod 1,6 x BNP per capita	pod 7.675	60
G	Pod 1,4 x BNP per capita	pod 6.715	70
H	Pod 1,2 x BNP per capita	pod 5.756	80/70 prostovoljno
I	Pod BNP per capita	pod 4.797	80
J	Manj razvite države članice	-	90

Vir: Resolucija Generalne skupščine A/RES/55/235

Če primerjamo staro in novo lestvico glede na razporeditev prispevkov, sta skupini A in B ostali enaki kot prej, saj si stalne članice še vedno porazdelijo presežek iz nižjih skupin in ga prištejejo k osnovam iz rednega proračuna, razvite države skupine B pa še vedno plačujejo enak delež kot za redni proračun. Primerljivi sta tudi skupini D in J, v katerih se manj razvitim državam še vedno upošteva 90-odstotni popust. Bistvena razlika nastopi pri višini plačevanja prispevkov, in sicer kot sprememba najvišje stopnje plačevanja v rednem proračunu, po kateri se je Združenim državam delež v rednem proračunu (in posledično na lestvici za operacije za ohranjanje miru) znižal s 25 na 22 odstotkov. Ostane še nekdanja skupina C z manj razvitimi državami in 80-odstotnim popustom, ki je v novi lestvici razbita na sedem skupin (od C do I),

³⁷ V primerjavi med letoma 2000 (stara lestvica) in 2005 se je delež Združenih arabskih emiratov povečal za petkrat, Čila za 64 % in Brazilije za 3,6 %.

pri katerih popusti znašajo 7,5, 20, 40, 60, 70 in 80 odstotkov. To pomeni, da je nova lestvica več kot 100 državam ukinila enoten 80-odstotni popust in jim namenila več oblik popustov, in sicer zato, da države, ki jim to dovoljuje načelo zmožnosti, plačujejo več. Pogoj za razvrstitev držav v te skupine je v resoluciji določena nespremenljiva višina BNP *per capita* (od dvakratnega povprečja do pod povprečjem – glej razpredelnico), merilo pa je povprečje BNP *per capita* članic Združenih narodov za posamezno obdobje³⁸. Za prikaz dejanskih učinkov nove lestvice vzemimo štiri skupine držav iz stare lestvice za leto 2000 in jih primerjajmo z razvrstitvijo držav v novi lestvici za leto 2005 tako, da skupini A in B ter nekdanja D in nova skupina J ostanejo enako primerljive, nekdanja skupina C pa je primerljiva z novimi skupinam od C do I. Tako zastavljena analiza pokaže, da je skupina (A) stalnih članic Varnostnega sveta seveda ostala nespremenjena, nekdanje skupine razvitih (B) in manj razvitih (C, D) držav pa so doživele bistvene spremembe. V skupino B je prešlo devet držav (Monako, Andora, Estonija, Bahami, Malta, Ciper, Slovenija, Izrael in Južna Koreja), dve (Češka in Južna Afrika) pa sta iz nje izpadli. Skupina C je tako iz skupine B dobila dve državi, iz skupine D pa še dodatnih 13, medtem ko so iz nje v skupino D prešle štiri države³⁹. V številkah to pomeni, da so manj razvite države skupin C in D povečale svoj delež prispevkov za 1,2-odstotno točko ali za dobrih 60 odstotkov, kar pri kritju popustov teh skupin pomeni za skupino A za 0,55-odstotne točke ali sedem odstotkov manj bremena. V skupini B pa je 21 prvotnih držav v povprečju zmanjšalo svoj delež za 2,4 odstotka, deset novih držav v skupini (vključno z novo članico Švico) pa so k deležu dodale 3,6 odstotka, tako da se je delež skupine med letoma 2000, ko sta bili v njej še Češka in Južna Afrika, in 2005 povečal za 0,72 odstotka in znašal 51,08 odstotka. Ob tem pa je veliko bolj pomembno to, da se je od desetih novih držav v skupini B za ta prehod odločilo prostovoljno pet držav (Estonija, Madžarska, Izrael, Malta in Slovenija), ki so glede na največja povečanja deležev v lestvici med 4. in 19. mestom, svoje prvotne deleže pa so povečale vse od osemkrat do trikrat. Od 92 držav, ki so povečale svoj delež, jih je kar 78 iz obeh skupin manj razvitih držav, 11 iz skupine razvitih držav in tri stalne članice Varnostnega sveta (Kitajska, Velika Britanija in Rusija). Med njimi je v ospredju 31 manj razvitih držav, najbolj pa so svoje deleže povečali Singapur (za devetkrat) ter Antigua in Barbuda, Katar in Južna Koreja (za osemkrat). Slovenija je na osmem mestu z več kot petkratnim povečanjem deleža z 0,0122 na 0,0820 odstotka oziroma s 459.438 na 3.088.023 dolarjev. Na drugi strani je svoje deleže zmanjšalo

³⁸ Resolucija je za obdobje 2001–2003 določila povprečni BNP *per capita* v višini 4.797 dolarjev, le-ta pa je temeljil na povprečju BNP *per capita* držav članic v obdobju 1993–1998.

³⁹ Skupine B, C in D so poleg tega dobile še šest novih držav članic Združenih narodov: B – Švica; C – Nauru, Tonga in Vzhodni Timor; D – Kiribati in Tuvalu.

58 držav, med njimi 45 iz skupin manj razvitih držav, 11 razvitih držav in dve državi skupine A (Združene države in Francija).

Spomniti velja na zahvalo ameriškega predsednika Billa Clintona, ki je imela tudi utemeljen razlog. Ponovila se je namreč zgodba iz leta 1974, ko se je na račun včlanitve obeh Nemčij v Svetovno organizacijo delež Združenih držav v rednem proračunu spustil na 25 odstotkov. Preden je namreč Generalna skupščina potrdila novo lestvico prispevkov za redni proračun, so imeli delegati na svojih mizah tudi resolucijo A/RES/55/236, v kateri je 14 držav, med njimi tudi Slovenija, uresničilo napoved o prehodu v višje skupine (na lestvici za operacije za ohranjanje miru), kar je ob poznejši včlanitvi Švice pomenilo ravno dovolj velik delež⁴⁰, da se je lahko delež Združenih držav na lestvici za redni proračun, in posledično na lestvici za operacije za ohranjanje miru, znižal s 25 na 22 odstotkov. Ob tem je zanimiva tudi struktura skupine štirinajstih držav, saj so med njimi vse tri države, ki so v zvezo Nato vstopile leta 1999, in vseh sedem, ki jih je Severnoatlantsko zavezništvo sprejelo leta 2004, poleg njih pa še tradicionalni zaveznici Združenih držav, Izrael in Turčija, ter Filipini in Malta. Slovenski predstavnik pri Združenih narodih Ernest Petrič je maja 2000 v Petem komiteju med razpravo o financiranju mirovnih operacij poudaril potrebo po reformi, prostovoljnega prehoda v višjo skupino pa ni omenil oziroma napovedal⁴¹. Med drugim je dejal, da Slovenija podpira predloge za izboljšanje prihodnosti mirovnih operacij Združenih narodov (vključno z novo lestvico prispevkov), katerih cilj mora biti zagotovitev ustreznega financiranja, in sicer v skladu z idejo kolektivne odgovornosti in deljenja stroškov med vsemi državami članicami. Omembe prostovoljnega prehoda v višjo skupino ni zaslediti niti v delu Ministrstva za zunanje zadeve v Obrazložitvi posebnega dela zaključnega računa proračuna za leto 2003⁴² in v Obrazložitvi finančnega načrta za leto 2005⁴³, v katerih je zapisano, da je Slovenija prešla v višjo skupino zaradi razvoja, ki ga je dosegla po osamosvojitvi, oziroma da je prehod pogojeval višji bruto družbeni proizvod na prebivalca. To, da je bila Slovenija leta 2000 med

⁴⁰ Države, ki so že predhodno napovedale prostovoljno odločitev za prehod v višje skupine (Antigua in Barbuda, Bolgarija, Kuvajt, Malta, Katar, Republika Koreja, Romunija in Slovenija) so skupno prispevale 1,86 odstotka, države, ki so se jim pridružile v resoluciji A/RES/55/236, (Češka, Estonija, Madžarska, Izrael, Litva, Latvija, Filipini, Poljska, Slovaška in Turčija), 0,61 odstotka, in Švica 1,19 odstotka; skupaj torej 3,7 odstotka, za kolikor se je zmanjšal tudi delež Združenih držav na lestvici za operacije za ohranjanje miru.

⁴¹ Glej GA/AB/3373: Fifth Committee Concludes Discussion on Aspects of Peacekeeping Finance, Including Revision of Scale of Assessments, Gratis Personnel. Press Release, May 18, 2000.

⁴² Zaključni račun proračuna Republike Slovenije za leto 2003, Obrazložitev posebnega dela zaključnega računa proračuna, Ministrstvo za zunanje zadeve, str. 17; dostopno na spletni strani Ministrstva za finance http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/zaklj_racun_2003/vsebina.htm

⁴³ Predlog proračuna Republike Slovenije za leto 2005, Obrazložitev posebnega dela proračuna, Ministrstvo za zunanje zadeve, str. 13; dostopno na spletni strani Ministrstva za finance http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/priprava_04_05/2005/predlog_proracuna_2005.htm

desetimi državami, ki so postale članice zveze Nato leto prej in leta 2004, in so z resolucijo Generalne skupščine A/RES/55/236 prestopile v višje skupine prostovoljno, kar je prispevalo k znižanju ameriškega deleža prispevkov za tri odstotne točke in je za Slovenijo pomenilo 40 odstotkov večje prispevke za račune operacij za ohranjanje miru, v navedenih dokumentih ni omenjeno. Prostovoljni prestopi v višje skupine vseh novih članice zveze Nato, ki so tako pripomogle k znižanju prispevkov Združenih držav, nakazuje na to, da je Slovenija pri tej odločitvi sledila lastnemu interesu pridobivanja podpore Washingtona pri včlanitvi v Severnoatlantsko zavezništvo, in ne skrbi za izboljšanje finančnega položaja mirovniških operacij.

Ob sprejemanju nove lestvice prispevkov v Generalni skupščini je avstralska predstavnica Penny A. Wensley dejala, da je znižanje najvišje prispevnostne stopnje vključevalo veliko barantanje, in ob tem dodala, da znižanje pomeni nadaljnjo erozijo načela zmožnosti plačevanja⁴⁴. Kljub temu je bil generalni sekretar Združenih narodov zelo zadovoljen ob sprejetju novih lestvic prispevkov za redni proračun in proračune za operacije za ohranjanje miru:

*“Navdušen sem nad tem, da je bila Generalna skupščina končno zmožna doseči sporazum o sporni lestvici prispevkov. To je najboljše praznično darilo naši Organizaciji. Čestitam vsem, ki so trdo delali pri iskanju pravičnega in sprejemljivega kompromisa, in še posebej tistim državam članicam, ki so privolile v povečanje svojih prispevkov ... Združeni narodi lahko zdaj začnejo novo tisočletje na trdni finančni podlagi in mi lahko zdaj osredinimo energijo na našo pravo nalogo, ki je pomikati naprej načela in namene Združenih narodov.”*⁴⁵

6.4. Stroški mirovniških operacij in plačevanje prispevkov

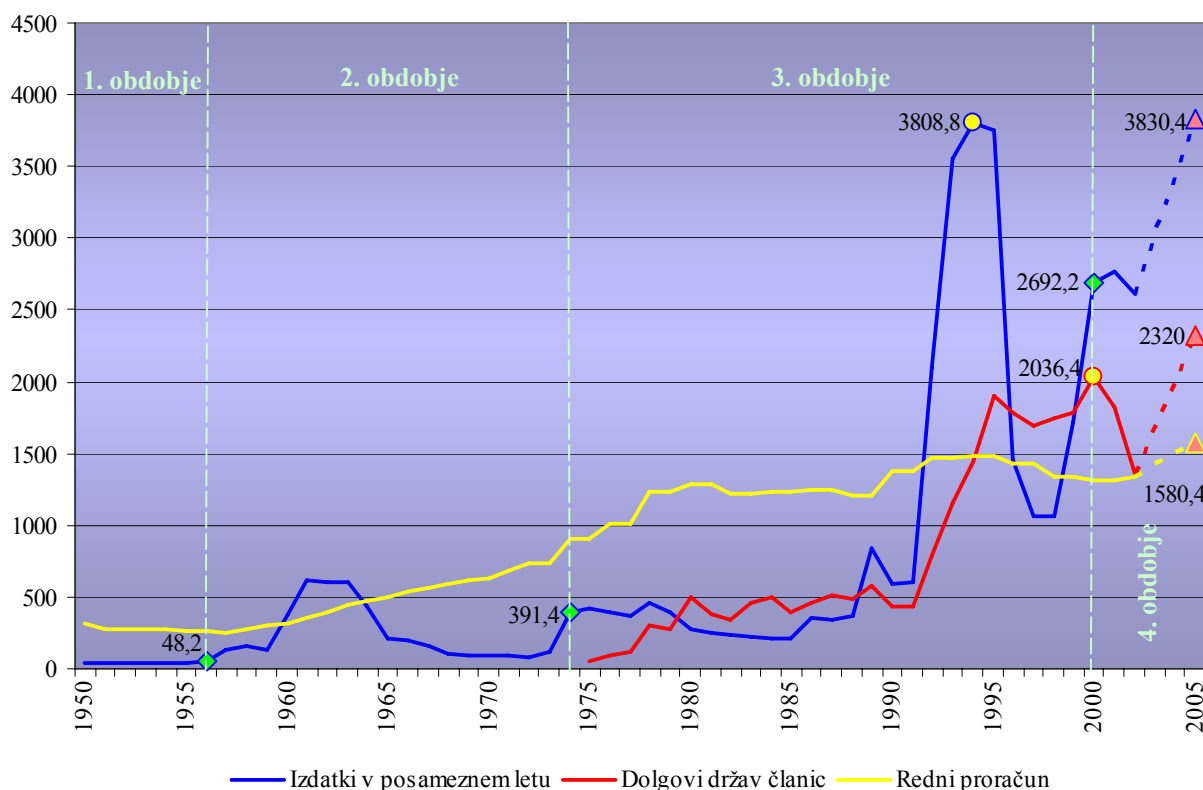
Stroški mirovniških operacij Združenih narodov, ki jih potrdi Generalna skupščina v proračunih za posebne politične operacije in za operacije za ohranjanje miru, so “stroški Organizacije” in jih tako po drugem odstavku 17. člena Ustanove listine nosijo vsi člani Združenih narodov, in sicer tako, kakor jih porazdeli Generalna skupščina (lestvice prispevkov). Pri financiranju mirovniških operacij so na eni strani pomembni stroški operacij, ki jih potrdi in porazdeli med države članice Generalna skupščina, na drugi strani pa plačevanje prispevkov držav članic. Manjše operacije za ohranjanje miru (opazovalne misije) in posebne politične operacije, ki se

⁴⁴ Glej GA/9850: Press Release, 23. december 2000.

⁴⁵ UNIS/SG/2758: Secretary-General Welcomes Agreement on Scale of Assessments, 27. december 2000.

financirajo iz rednega proračuna, ne pomenijo velikih stroškov za države članice in tako tudi ne velikih težav pri razdeljevanju stroškov in plačevanju prispevkov. Povsem drugače je pri obsežnejših in dražjih operacijah za ohranjanje miru. Stroški le-teh so v obdobju 1950–2002 glede na vrednost dolarja v letu 2001 znašali 38 milijard dolarjev, samo v zadnjem obdobju od leta 1990 pa 27 milijard oziroma 73 odstotkov celotnih stroškov. Na drugi strani je bila skupna vrednost rednih proračunov 47 milijard dolarjev, v navedenem zadnjem obdobju pa 18 milijard oziroma 38 odstotkov celotne vrednosti. Takšno razmerje je posledica veliko bolj umirjene rasti rednih proračunov v primerjavi s proračuni operacij za ohranjanje miru, ki so imeli več občutnih rasti vrednosti.

Graf 4: Izdatki operacij za ohranjanje miru z zneski dolgov in rednega proračuna v obdobju 1950–2005

Vir: Michael Renner (izdatki operacij za ohranjanje miru in dolgovi držav članic), resolucije Generalne skupščine (redni proračun) – glej prilogo: razpredelnica 14

Opomba: Vse vrednosti (razen za leto 2005) so izražene v stalnih dolarjih iz leta 2001; med letoma 2002 in 2005 so izražene le vrednosti začetnega in končnega leta

Najbolj so se stroški operacij za ohranjanje miru povečali v letih 1957 (180 %), 1960 (188 %), 1974 (225 %), 1989 (130 %) in 1992 (252 %). Vzrok za to so bile nove oblike operacij, ki pa niso povzročile le večjih stroškov, ampak so imele tudi širši vpliv na financiranje operacij za ohranjanje miru. Leta 1957 je občutno povečanje stroškov povzročila operacija UNEF I, ki je predstavljala preskok s cenejših opazovalnih misij na dražje operacije za ohranjanje miru in začetek mešanega obdobja financiranja mirovnih operacij. Še dražja in obsežnejša je postala leta 1960 operacija ONUC, ki je hkrati pomenila tudi prvi prehod k operacijam za vsiljevanje miru. Obe operaciji sta v obdobju 1960–1963 Združenim narodom pomenili večje finančno breme kot stroški delovanja celotne Organizacije. Najbolj izrazito je bilo leto 1961, ko so stroški operacij znašali 614 milijonov dolarjev oziroma 73 odstotkov več od vsote rednega proračuna (355 milijonov), hkrati pa so bili od proračuna večji tudi neplačani prispevki držav za operaciji (več kot 390 milijonov⁴⁶). Vse skupaj je vodilo v prvo veliko finančno krizo Združenih narodov, iskanje rešitev za financiranje operacij za ohranjanje miru in posledično v podeljevanje mandatov operacijam brez finančnih obveznosti za Organizacijo in cenejšim opazovalnim misijam, katerih stroški so se krili iz rednega proračuna. Države članice so bile k oblikovanju kompromisne rešitve (financiranje na podlagi *ad hoc* lestvice) prisiljene z operacijo UNEF II, ki je spet občutno povečala stroške operacij za ohranjanje miru, in sicer kar za 225 odstotkov. S tem se je začelo obdobje *ad hoc* lestvic za financiranje operacij za ohranjanje miru, ki je kljub velikim finančnim nihanjem vzdržalo vse do leta 2000. Po UNEF-u II sta prvo večje povečanje stroškov (za 130 odstotkov) povzročili operaciji UNTAG in ONUCA leta 1989 z začetkom integralnega pristopa operacij za ohranjanje miru po koncu hladne vojne, ki vključuje vpetost v reševanje spora z mirnimi sredstvi. Leta 1992 je sledilo največje povečanje stroškov (za 252 odstotkov) operacij za ohranjanje miru v vsem razvojnem obdobju. Tega leta so bile namreč oblikovane štiri nove operacije, med njimi tudi UNPROFOR, ki je hkrati najdražja operacija za ohranjanje miru⁴⁷. Še z osmimi novimi operacijami do leta 1994 pa je bila dosežena tudi do tedaj absolutno najvišja vrednost operacij za ohranjanje miru v enem letu, ki je znašala 3,8 milijarde dolarjev. Dodaten pritisk na financiranje operacij so bili tudi neplačani prispevki držav članic, ki so med leti 1980 in 1988 ter 1992 in 1996 celo presegali višino letnih stroškov operacij za ohranjanje miru. To se je pojavilo v letih nižjih stroškov operacij, ko so imele države članice svoj dolg še do operacij iz preteklih let, ko so bili stroški večji. ACABQ v svojem poročilu (A/59/736, 12. odstavek)

⁴⁶ McDermott (2000: 84) navaja vrednost neplačanih prispevkov več kot 80 milijonov, kar po vrednosti dolarja v letu 2001 znaša 390 milijonov dolarjev.

⁴⁷ UNPROFOR vključuje tudi stroške UNCRO-ja, UNPREDEP-a in UNPF-ja, ki skupaj znašajo prek 4,6 milijarde dolarjev.

poudarja, da staranje neplačanih prispevkov z negotovostjo izterjave vpliva na zmožnost Združenih narodov pri izpolnjevanju finančnih obveznosti, še zlasti potem ko Generalna skupščina ni sprejela ukrepov proti neplačevanju prispevkov držav članic. Svetovna organizacija mora namreč zagotavljati uresničevanje mandatov vseh oblik mirovnih operacij na podlagi prispevkov držav članic, če jih države ne plačujejo, pa lahko proti njim ukrepa le na podlagi 19. člena Ustanovne listine (izguba glasu v Generalni skupščini). Dolgovi držav članic so se zavoljo vedno večjih stroškov operacij stalno povečevali in dosegli najvišjo vrednost (2,03 milijarde dolarjev) v letu 2000. S tem so imeli predstavniki držav ob oblikovanju soglasja o novi lestvici prispevkov v Generalni skupščini dodaten imperativ. Nova lestvica prispevkov in z njo optimizem, ki se je izražal v smislu končne zagotovitve trdne finančne podlage, sta spodbudno tako učinkovala, da so se dolgovi držav v dveh letih zmanjšali za tretjino. Leta 2003 so bili še nekoliko nižji in so znašali 1,28 milijarde dolarjev, to pa so bili dolgovi držav do kar 38 operacij za ohranjanje miru, vključno z UNEF-om I⁴⁸. Finančni položaj operacij za ohranjanje miru se je v proračunskem letu, končanem 30. junija 2004, opazno poslabšal: skupni prihodki v letu so znašali tri milijarde dolarjev, medtem ko so izdatki znašali 2,9 milijarde, neplačani prispevki pa 1,52 milijarde dolarjev (A/59/736, par. 11). Tako stroški operacij kot dolgovi držav so se nato hitro povečevali in v letu 2005 (31. marca) oboji dosegli rekordne vrednosti. Stroški so tako znašali 3,8 milijarde dolarjev, dolgovi pa 2,3 milijarde oziroma 60 odstotkov vrednosti stroškov. Ob tem so dolgovi do operacij z mandatom v letu 2005 znašali 924 milijonov dolarjev oziroma pet odstotkov od skupne vrednosti operacij od začetka njihovega mandata, preostala večina dolgov pa se je zopet nanašala na neplačane prispevke do drugih operacij iz preteklih let. Z novo lestvico prispevkov jim torej ni uspelo znižati dolgov, veliko držav pa celo poudarja, da so se zaradi lestvice iz leta 2000 njihovi dolgovi še povečali, in ob tem opozarja, da bi lahko povzročilo resne težave Združenim narodom, če bi bila enaka metodologija uporabljena tudi pri naslednji lestvici⁴⁹.

6.5. Povračila za sodelovanje v mirovnih operacijah

Neplačevanje prispevkov za operacije za ohranjanje miru občutijo predvsem države članice, ki dejavno sodelujejo v operacijah za ohranjanje miru, saj dolgovi držav za operacije

⁴⁸ Glej: Status of contributions as at 30 April 2003 (ST/ADM/SER.B/604).

⁴⁹ Glej: Importance of timely, full payment of UN Contributions, "capacity to pay" (GA/AB/3576).

posledično pomenijo dolgove Združenih narodov do držav, ki v operacije prispevajo oborožene sile in opremo. Pri operacijah z mandatom v letu 2005 tako dolgovi Združenih narodov za oborožene sile in opremo kontingentov znašajo 575 milijonov dolarjev, kar predstavlja 62 odstotkov dolga, ki ga Organizaciji za te operacije dolgujejo države članice. To posledično pomeni tudi to, da se s financiranjem zagotavljajo predvsem operativni stroški operacij, "varčuje" pa se zlasti pri stroških vojaškega in policijskega osebja, ki sicer z delovanjem in prepoznavnostjo na terenu pomeni osnovno silo za izvajanje mandatov operacij ter hkrati največje stroške samih operacij.

Razpredelnica 5: Skupne vsote prispevkov in dolgov za operacije za ohranjanje miru z mandatom v letu 2005 (stanje 31. 3. 2005)

	Skupna vsota prispevkov *	Neplačani zneski	Dolg za oborožene sile	Dolg za opremo kontingentov
MINURSO	568.032,0	48.944,0	862,6	277,9
MINUSTAH	227.237,3	83.290,1	15.338,2	27.307,5
MONUC	2.397.609,0	151.833,0	116.355,2	117.660,1
ONUB	349.086,4	89.604,5	35.523,2	27.306,4
UNAMSIL	2.717.652,4	116.149,8	7.904,1	13.188,0
UNDOF	1.431.073,5	21.911,3	2.325,8	1.582,0
UNFICYP	244.974,0	18.390,2	7.543,8	1.205,8
UNIFIL	3.604.639,0	65.953,0	4.584,2	1.043,3
UNMEE	882.943,0	19.026,9	11.231,1	14.335,7
UNMIK	1.978.459,3	82.732,0	16.438,9	11.103,9
UNMIL	1.415.077,0	98.364,0	33.007,4	75.115,1
UNMISSET	1.796.857,0	66.466,0	1.007,9	5.336,1
UNOCI	395.089,0	46.105,0	10.358,2	16.942,9
UNOMIG	250.873,0	15.887,0	-	92,6
Skupaj	18.259.601,9	924.656,8	262.480,6	312.497,3

Vir: A/59/736

* *Od začetka mandata operacije*

McDermott (2000:128) trdi, da bi morali biti pri operacijah za ohranjanje miru najprej plačani stroški državam, ki prispevajo oborožene sile in opremo. Center Henryja L. Stimsona⁵⁰ ugotavlja, da na plačevanje teh stroškov vpliva tudi redni proračun. Razlog je v tem, da v primeru nepravočasnega plačevanja prispevkov Združeni narodi nimajo drugega vira financiranja, zato pogosto odlagajo plačevanje stroškov državam, ki prispevajo sile in opremo v mirovne operacije. To posledično prizadene države, ki dajejo mirovne sile, in "opehari"

⁵⁰ Glej: U.S. Funding for Peace Operations: A Look at the FY03 Budget Request and Selected State Department Programs, The Henry L. Stimson Center, 2002.

financiranje operacij za ohranjanje miru. Ko je leta 1992 v redni proračun vplačalo svoje prispevke le 52 držav, je to priznal tudi tedanji generalni sekretar, ki je dejal, da je lahko osebnju Organizacije izplačal plače le s sposojanjem iz sredstev, ki so bila na voljo pri operacijah za ohranjanje miru⁵¹. Ob tem je treba poudariti, da Generalna skupščina v vseh sedanjih resolucijah o financiranju operacij za ohranjanje miru poudarja, da se ne bo nobena tovrstna operacija financirala s sposojanjem sredstev od drugih delujočih operacij, kar pa ne velja za posojanje sredstev za redni proračun. Glede na poročilo ameriškega zunanjega ministrstva⁵² so Združeni narodi tudi konec leta 2003 opozarjali, da se razpoložljiva sredstva rednega proračuna približujejo ničli, in zaradi tega napovedovali, da si bo treba pred koncem proračunskega leta za kritje primanjkljaja sposoditi sredstva iz proračunov operacij za ohranjanje miru.

Samo dejstvo, da so bili Združeni narodi prisiljeni zadrževati izplačevanje povračil državam za njihovo sodelovanje v operacijah za ohranjanje miru, je imelo neugoden učinek na iskanje držav članic, ki bi bile pripravljene začeti ali nadaljevati sodelovanje v takšnih avanturah (Cardenas, 2000: 72). Navsezadnje so države, ki so prispevale svoje sile in plačevale prispevke, vseskozi neposredno financirale tiste države, ki so svoje prispevke zadrževale, dejansko pa tudi same Združene narode, ki so ta denar porabili za kritje negativnega stanja rednega proračuna in financiranje gole administracije. Povsem absurdna pa je poteza Združenih držav (bolj natančno kongresa), ki so med pogoji za izplačila svojih dolgov leta 1997 postavile tudi zahtevo, da se 107 milijonov dolarjev, ki so jih dolgovali Združeni narodi za ameriška sodelovanja v mirovni operaciji, prenese v vsoto ameriškega "odplačanega dolga". Tako so Združeni narodi ostali brez 107 milijonov dolarjev, ki bi jih veliko bolj potrebovale manj razvite države, ki prispevajo v mirovne operacije največ oboroženih sil⁵³, kot pa "bogata" ameriška vojska, ki je tako z izsiljevanjem Washingtona dejansko prišla do dolgovanih sredstev. Če bi si te države privoščile enako potezo kot Združene države in bi ustavile plačevanje svojih prispevkov ter nato zahtevale, da se le-ti pokrijejo iz dolgov Združenih narodov do njihovih sil, bi po vsej verjetnosti ostale brez glasu v Generalni skupščini.

⁵¹ Glej: A/47/1.

⁵² United States Participation in the United Nations (2004: 141).

⁵³ Junija 2005 so med prvimi sedmimi državami, ki v mirovne operacije prispevajo največ pripadnikov oboroženih sil in policije, Pakistan (9.914), Bangladeš (8.208), Indija (6.176), Nepal (3.565), Etiopija (3.426), Gana (3.319) in Nigerija (3.033), kar pomeni 56 odstotkov celotnega moštva v mirovni operaciji (glej: Contributors to the United Nations peacekeeping operations, Monthly Summary of Contributions, 31. 6. 2005: <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/contributors/>).

6.6. Primer financiranja mirovne operacije v Slonokoščeni obali

Varnostni svet je leta 2003 v resoluciji 1479 odločil ustanoviti Misijo Združenih narodov v Slonokoščeni obali (United Nations Mission in Côte d'Ivoire – MINUCI) z mandatom, da pospeši uresničevanje mirovnega sporazuma med sprtimi stranmi. Ob tem je odobril oblikovanje majhne skupine za podporo posebnemu predstavniku generalnega sekretarja na področjih policije, volitev, politike, prava, civilnih zadev, odnosov z javnostmi in humanitarnih zadev ter oblikovanje skupine 26 vojaških častnikov za zveze z naslednjimi nalogami:

- svetovanje posebnemu predstavniku na področju vojaških zadev,
- nadzorovanje vojaških razmer, vključno z varnostjo beguncev,
- vzpostavitev zvez z oboroženimi skupinami v Slonokoščeni obali, da bi vzpostavili zaupanje med njimi,
- načrtovanje razoroževanja in demobilizacije.

Generalni sekretar je na tej podlagi, ob prepričanju, da gre za operacijo za ohranjanje miru, izdelal predlog proračuna za MINUCI (A/58/370), v katerem je Generalni skupščini predlagal oblikovanje posebnega računa za operacijo in razdelitev stroškov (29.881.700 dolarjev) med države članice, po lestvici prispevkov za operacije za ohranjanje miru. Varnostni svet je generalnega sekretarja nato opozoril, da naj operacijo vodi Oddelek za operacije za ohranjanje miru, in sicer kot posebno politično operacijo, katere stroški se krijejo iz rednega proračuna. Stroški operacije so se tako, po posredovanju Varnostnega sveta, krili iz rednega proračuna. Že čez nekaj mesecev je Varnostni svet, sicer na predlog generalnega sekretarja, sprejel novo resolucijo (S/RES/1528), v kateri je oblikoval Operacijo Združenih narodov v Slonokoščeni obali (United Nations Operation in Côte d'Ivoire – UNOCI), in sicer na podlagi VII. poglavja Ustanove listine ter z mandatom, ki vključuje:

- nadzorovanje ustavitve ognja in premikov oboroženih skupin,
- razoroževanje, demobilizacijo, reintegracijo, repatriacijo in vračanje beguncev,
- zaščito osebja Združenih narodov institucij in civilistov,
- podporo izvajanju mirovnega procesa,
- pomoč na področju spoštovanja človekovih pravic in
- dejavnosti na področju informiranja javnosti, zakonitosti in reda.

Ob tem je Varnostni svet pooblastil sile UNOCI-ja, da za uresničitev mandata uporabijo “vsa potrebna sredstva”. Tako je politična operacija MINUCI postala operacija UNOCI, ki ji je

Varnostni svet dodelil močnejšo vojaško zasedbo (6.040 mož) in ji razširil mandat ter pooblastila. Glede na mandat so bile tako mirovni operaciji dodeljene naloge ohranjanja miru (nadzorovanje ustavitve ognja), ustvarjanja miru (podpora mirovnemu procesu) in graditve miru (nadzor spoštovanja človekovih pravic, demobilizacija, reintegracija), ki pa s pooblastilom za uporabo vseh potrebnih sredstev dejansko prestopa prag operacij za vsiljevanje miru.

Razpredelnica 6: Struktura predloga proračuna za mirovno operacijo UNOCI

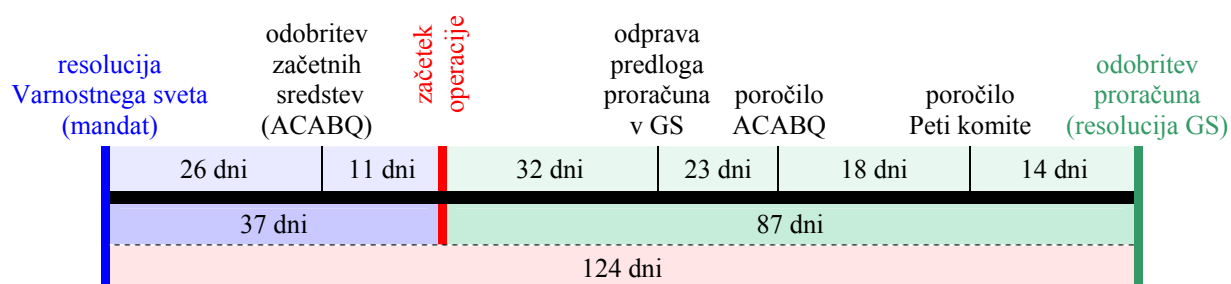
Področje	4. 4. 2004 - 30. 6. 2004	1. 7. 2004 - 30. 6. 2005	Skupaj	Delež (%)
Vojaški kontingenti	36.959.900	141.250.900	178.210.800	35,5
Nastanitev in infrastruktura	18.059.300	55.323.600	73.382.900	14,6
Mednarodno osebje	5.191.000	41.365.700	46.556.700	9,3
Letalski prevoz	2.745.000	43.257.300	46.002.300	9,2
Kopenski prevoz	11.469.800	33.854.500	45.324.300	9,0
Komunikacije	9.645.100	21.588.600	31.233.700	6,2
Civilna policija	2.076.900	15.878.200	17.955.100	3,6
Drugo	5.805.700	7.668.000	13.473.700	2,7
Vojaški opazovalci	1.423.800	9.318.100	10.741.900	2,1
Nacionalno osebje	1.064.300	9.121.900	10.186.200	2,0
Informacijska tehnologija	2.994.100	6.075.000	9.069.100	1,8
Prostovoljci ZN-a	1.330.900	6.095.000	7.425.900	1,5
Zdravstvena oskrba	819.500	4.961.800	5.781.300	1,2
Posebna oprema	302.000	2.643.000	2.945.000	0,6
Uradna potovanja	944.900	1.432.100	2.377.000	0,5
Nepredvideni projekti	200.000	800.000	1.000.000	0,2
Osebje s strani vlad	0	411.400	411.400	0,1
Svetovalci	29.000	248.100	277.100	0,1
Skupaj	101.061.200	401.293.200	502.354.400	100,0

Vir: Poročilo generalnega sekretarja Generalni skupščini A/58/788

Generalni sekretar je imel od sprejetja resolucije 37 dni časa za preoblikovanje MINUCI-ja v UNOCI, ki je med drugim vključevalo zagotovitev večjega števila oboroženih sil in ustreznih finančnih sredstev za njihovo nastanitev in delovanje. To je 11 dni pred začetkom operacije zagotovil ACABQ, ki je generalnemu sekretarju odobril skoraj 50 milijonov dolarjev za začetne logistične potrebe in potrebe pripadnikov oboroženih sil. Predlog proračuna za operacijo (A/58/788) je bil posredovan Generalni skupščini 32 dni po začetku operacije. V njem je generalni sekretar predlagal oblikovanje posebnega računa za UNOCI in odobritev 502 milijona dolarjev, in sicer od 4. aprila 2004 (začetka operacije) do 30. junija 2004 (konec

proračunskega cikla za mirovne operacije) 101 milijon dolarjev, vključno s 50 milijoni, ki jih je predtem odobril ACABQ, in od 1. julija 2004 do 30. junija 2005 401 milijon dolarjev oziroma od 1. julija 2004 do 4. aprila 2005 (ko potekel prvotni mandat operacije) 305 milijonov dolarjev in od 5. aprila 2005 do 30. junija 2005 95 milijonov dolarjev. V predlogu proračuna je bilo zajetih 18 področij: od stroškov vojaškega kontingenta, nastanitve in infrastrukture, opazovalcev in prevoza, do zdravstvene oskrbe. Največji del – 178 milijonov oziroma 35,5 odstotka je odpadlo na stroške vojaškega kontingenta. Ti vključujejo povrnitev stroškov oboroženih sil (vojakov in vojaške opreme), stroške nastanitve in rotacije osebja kontingentov, dnevne in rekreacijske dodatke, odškodnine v primeru smrti ali invalidnosti in stroške vzdrževanja vojaške opreme kontingentov.

Shema 5: Časovni pregled dejavnosti institucionalne in izvršilne ravni pri financiranju mirovne operacije UNOCI

Predlog proračuna je v Generalni skupščini najprej obravnaval ACABQ, ki se je o njem izrekel 55. dan po začetku operacije (13. dan od prejema). ACABQ je predlog proračuna generalnega sekretarja dodobra oklestil, saj mu je skupno odobril le 297 milijonov dolarjev. Od tega mu je od vsote za prvo proračunsko obdobje “odvzel” 4,7 milijona dolarjev, vsoto za drugo obdobje pa je prepolovil, saj je presodil, da gre za finančno negotovo operacijo, za katero je treba proračun za drugo obdobje sprejeti za pol leta, in ne za leto dni, kot je predlagal generalni sekretar. Kako natančen je ACABQ pri pregledovanju predlogov proračunov, priča tudi njegovo dodatno poizvedovanje o zagotovitvi klimatskih naprav, na podlagi katerega je ugotovil, da so klimatske naprave na voljo v neki drugi mirovni operaciji in se jih lahko uporabi v UNOCI-ju, tako da je iz predloga proračuna črtal to postavko v višini 218.500 dolarjev. ACABQ je podal tudi številna opažanja in priporočila glede možnosti za dodatno varčevanje pri finančnih sredstvih. Med drugim je opozoril, da je bilo kljub začetni odobritvi 50 milijonov dolarjev v prvih treh mesecih operacije na terenu nastanjenih le 73

odstotkov vojaškega kontingenta, 38 odstotkov vojaških opazovalcev in 89 odstotkov pripadnikov civilne policije, za kar je bilo od navedene vsote porabljenih 27 milijonov dolarjev. Generalni sekretar torej v prvih treh mesecih operacije ni mogel zagotoviti celotnega vojaškega in policijskega osebja, čeprav je imel za to na voljo vsa potrebna finančna sredstva.

Predlog proračuna je bil nato posredovan Petemu komiteju, ki je 73. dan od začetka mirovne operacije UNOCI za Generalno skupščino pripravil poročilo (A/58/831) z osnutkom resolucije o financiranju UNOCI-ja. Pri pripravi osnutka resolucije je upošteval vsa priporočila in ugotovitve ACABQ-ja, sprejel pa ga je brez glasovanja. Generalna skupščina je na podlagi poročila Petega komiteja resolucijo o financiranju UNOCI-ja sprejela 87. dan od njenega uradnega začetka, in sicer brez glasovanja. Resolucija (A/RES/58/310) odreja financiranje UNOCI-ja po načelih financiranja operacij za ohranjanje miru, torej z oblikovanjem posebnega računa za operacijo, v katerega prispevajo države članice svoje deleže glede na posebno lestvico prispevkov za mirovne operacije. Za obdobje od 4. aprila do 30. junija 2004 je Generalna skupščina za UNOCI odobrila 96.368.100 dolarjev, vključno s predhodno odobrenimi sredstvi ACABQ-ja, to je 49.943.300 dolarjev. Za obdobje od 1. julija do 31. decembra 2004 pa je odobrila skupno 211.101.400 dolarjev, od tega 200.646.600 dolarjev na posebni račun UNOCI-ja, 8.547.300 dolarjev na račun za podporo in 1.907.500 dolarjev za Logistično bazo Združenih narodov. Po že omenjeni odločitvi ACABQ-je je moral generalni sekretar po sprejeti resoluciji začeti pripravljati nov predlog proračuna UNOCI-ja za obdobje od 1. januarja do 30. junija 2005, pri kateri je moral upoštevati priporočila ACABQ-ja in takratne razmere na terenu. Po pripravi predloga se je krog – generalni sekretar → ACABQ → Peti komite → Generalna skupščina – ponovil, končni izdelek pa je bila nova resolucija za financiranje UNOCI-ja do konca proračunskega cikla 2004/2005. V njej je Generalna skupščina odobrila skupno 177.826.200 dolarjev, od tega 92.864.793 dolarjev za obdobje od 1. januarja do 4. aprila 2005 (konec mandata) in 84.961.407 dolarjev oziroma 29.637.700 dolarjev na mesec od 5. aprila do 30. junija, kar je bilo odvisno od podaljšanja mandata UNOCI-ju v Varnostnem svetu. Le-ta je mandat podaljšal, tako da celoten proračun mirovne operacije od njenega začetka znaša skoraj pol milijarde dolarjev.

Proračun UNOCI-ja pa ne vključuje stroškov za izvajanje programov razoroževanja, demobilizacije, reintegracije, repatriacije in vračanja beguncev, ki so sicer vključeni v mandat operacije. Ti programi se namreč financirajo iz zunajproračunskih sredstev v obliki lastnih prispevkov Slonokoščene obale, donacij posameznih držav, sredstev programov in skladov

Združenih narodov ter dolgoročnih posojil. Ob sprejemanju proračuna za UNOCI so bili stroški programov razoroževanja, demobilizacije in reintegracije ocenjeni na 105 milijonov dolarjev, ob tem pa je bilo zagotovljenih že 91 milijonov dolarjev, od tega 31 milijonov v obliki neposrednih donacij⁵⁴ in 60 milijonov v obliki dolgoročnega posojila Svetovne banke.

7. POMEN ZDRUŽENIH DRŽAV PRI FINANCIRANJU MIROVNIH OPERACIJ

Združene države so bile ob koncu druge svetovne vojne med glavnimi pobudnicami za ustanovitev Združenih narodov. Bile so ena izmed 51 držav ustanoviteljic Združenih narodov in hkrati gostiteljica konference, na kateri je bila 26. junija 1945 v San Franciscu podpisana Ustanovna listina Združenih narodov. Podpore novi svetovni organizaciji je izrazila tudi družina Rockefeller, ki ji je podarila zemljo v New Yorku, ameriški kongres pa je za graditev poslopja Združenih narodov le-tim odobril posojilo. V začetnem obdobju, z majhnim številom držav članic in večino proameriških držav, so imele Združene države v Generalni skupščini velik vpliv in moč. Izjema je bil Varnostni svet, katerega delovanje je bilo zaradi ameriško-sovjetskega antagonizma večinoma ovirano z uporabo pravice veta skozi celotno obdobje hladne vojne, razen v redkih primerih, ko posredovanja niso trčila v neposredna interesna območja obeh velesil ali ko je bilo posredovanje potrebno, da bi se tako izognili neposredni konfrontaciji velesil (Bližnji vzhod). Leta 1992 je generalni sekretar Združenih narodov Boutros Boutros Ghali v Dnevnom redu za mir (An Agenda for Peace, 1992: 14. odstavek) zapisal, da je bila od leta 1945 v Varnostnem svetu zaradi velikih razlik pravica veta uporabljena v 279 primerih, zaradi česar so bili Združeni narodi nemočni v več kot 100 večjih konfliktih, ki so za seboj pustili okoli 20 milijonov mrtvih. Zaradi velikih ideoloških razlik med stalnimi članicami je bil Varnostni svet med hladno vojno onemogočen kot instrument skupnega ukrepanja v mednarodnih krizah in je postal zelo opazen forum za nabiranje političnih točk v bitki za svetovno javno mnenje (Laurenti, 1997: 6).

V tem začetnem obdobju so Združene države nosile in hkrati redno plačevale največji delež finančnih stroškov v vsem dosedanjem obstoju Združenih narodov, poleg tega pa so prevzemale še dodatna finančna bremena Organizacije. Tako je bilo v 60. letih v operacijah

⁵⁴ Sierra Leone je prispevala 16.000.000 \$, UNDP 1.300.000 \$, UNICEF 282.000 \$ (donacije Švedske, Nizozemske in Francije) Francija 700.000 \$, Evropska unija 3.400.000 \$, Japonska 7.900.000 \$ in Belgija 1.500.000 \$ (glej: A/58/806, Annex III).

UNEF I in ONUC, katerih stroški so zaradi zavračanja plačila prispevkov predvsem Francije (UNEF) in Sovjetske zveze (UNEF in ONUC) povzročili prvo resno finančno krizo. Pomembna in odločilna razsežnost, ki je poglobila krizo okoli Sueza in Konga, so bili učinki interpretacije dogodkov dveh velesil: Združenih držav, ki so bile v resnem nesoglasju z Veliko Britanijo glede posredovanja v Suez, in Sovjetske zveze, ki si je prizadevala odvrniti svetovno pozornost od Madžarske (McDermott, 2002: 83). Krizo so reševale zlasti Združene države s prostovoljnimi prispevki in prevzemom polovice od 200 milijonov dolarjev posojila v zadolžnicah, ki so jih Združeni narodi ponudili državam članicam. Hkrati so Združene države odigrale ključno vlogo pri reševanju vprašanja sovjetske izgube glasu v Generalni skupščini leta 1964. Sovjetski zvezi je namreč zaradi neplačevanja prispevkov za operaciji UNEF I in ONUC grozila uporaba 19. člena Ustanovne listine, Nikita Hruščov pa je v tem primeru zagrozil z izstopom Sovjetske zveze iz Združenih narodov. Washington tega v napetih razmerah hladne vojne ni mogel dopustiti, saj bi bil ogrožen nadaljnji obstoj Združenih narodov in izgubljen edini forum, v okviru katerega sta velesili merili svoje moči za zeleno mizo. Na predlog Združenih držav je Generalna skupščina eno leto sprejemala odločitve brez glasovanja, v tem času pa so dosegli kompromis, da se 19. člen ne uporablja pri dolgovih držav članic za operaciji ONUC in UNEF I. Sovjetska zveza je tako "obdržala" svoje dolge in pravico do glasovanja, Združene države pa so kot nasprotovanje Moskvi postale zagovornice rednega in brezpogojnega plačevanja prispevkov Združenim narodom.

Tako je bilo do 70. let, ko so Združene države s svojimi zahodnimi zaveznicami izgubile večino v Generalni skupščini. Ta je začela sprejemati odločitve, ki niso bile v interesu ameriške zunanje politike. Prvi boleč politični poraz so Združene države doživele leta 1971, ko je sedež Kitajske v Generalni skupščini in v Varnostnem svetu od oblasti na Tajvanu prevzel komunistični režim v Pekingu⁵⁵. Poraz je bil za Američane še posebej boleč tudi zaradi vojne v Vietnamu, ki je še dodatno slabila njihov vpliv v Generalni skupščini. V takšnem ozračju so se države tretjega sveta povezale v okviru koncepta Nove mednarodne gospodarske ureditve, ki ga je Zahod, in še zlasti Washington, videl kot njegovo obvezo za preusmeritev sredstev v države tretjega sveta pod okriljem Združenih narodov⁵⁶. Najhuje pa je Združene države kot neomajne zaveznice Izraela prizadela resolucija 3379, v kateri je Generalna skupščina leta 1975 sionizem označila kot obliko rasizma in rasne diskriminacije.

⁵⁵ Resolucija Generalne skupščine 2758 (XXVI) z dne 25. 10. 1971.

⁵⁶ Več o tem glej: Waelde, Thomas W (1995): A Requiem for the New International Economic Order – The Rise and Fall of Paradigms in International Economic Law. CEPMLP Internet Journal, Vol 1.

Z izgubo formalne moči v Generalni skupščini so se Združene države zaradi “zlorab”, ki so se jim zgodile, zatekle k uporabi neformalne – finančne – moči, v obliki neplačevanja dela svojih prispevkov Združenim narodom. V 70. letih so Združene države začele uporabljati neplačevanje kot politično orožje, tako se je poglobljala odtujitev Washingtona od Združenih narodov zaradi izgube njihovega vpliva (Laurenti, 2001: 13). Stopnjevanje ameriških pritiskov na Združene narode v obliki neplačevanja prispevkov in pogojevanja za odplačilo le-teh se je ob navdušenju nad koncem hladne vojne, iz katere so Združene države prišle kot velike zmagovalke, sprva omililo, nato pa se je zaradi neizpolnenih pričakovanj Združenih držav, kot edine preostale velike sile, vse bolj krepilo. Unipolarni položaj se je trdno usidral tudi v poglede ameriških politikov na mednarodno okolje in Združene narode kot osrednjega foruma znotraj le-tega kakor tudi na občutek veličine ameriške države. Pomočnik ameriškega zunanjega ministra Richard L. Armitage (2002: 10) je tako v glasilu ameriškega zunanjega ministrstva zapisal:

“Združene države so v osamljenem položaju kot država neprimerljive diplomatske, gospodarske, vojaške in kulturne moči. Kot ljudje imamo večje možnosti in zmogljivosti za zaščito in pospeševanje naših interesov v svetu kot kdaj koli v naši zgodovini. Kot narod imamo večjo odgovornost za vodstvo kot kdaj koli v naši zgodovini.”

Ameriški občutek moči se ni kazal le v odnosu do Združenih narodov kot svetovne institucije, ampak tudi do držav Evropske unije, ki so med hladno vojno stale ob strani Združenim državam in z njimi tvorile zmagovito zahodno koalicijo. Luif (2003: 52) na podlagi analize glasovanja v Generalni skupščini ugotavlja, da so se Združene države s koncem hladne vojne močno oddaljile od Evropske unije, še zlasti po letu 2000, v času Busheve administracije. Hassner (2002: 22) trdi, da so glavna merila ameriške zunanje politike postali nacionalni interesi, unilateralizem⁵⁷ pa metoda za doseg le-teh. V tem pogledu so Združene države postale nezaupljive do Združenih narodov in tudi zavračajo plačevanje lastnih prispevkov, ki jih Združenim narodom dolgujejo in so ključni za njihovo delovanje. Nekdanji svetovalec ameriške delegacije pri Združenih narodov Allan Gerson (2000: 61) trdi, da je iz zornega kota večine v Generalni skupščini ameriški prezir, izražen z arogantnim vsiljevanjem moči pri izbiranju, kaj bodo plačevale in kaj ne, unilateralizem v najhujši obliki. Svoj odnos do Združenih narodov je ameriški predsednik George W. Bush v letu 2005 jasno izrazil z imenovanjem Johna R. Boltona, odkritega kritika Svetovne organizacije, za ameriškega

⁵⁷ Nekdanji ameriški zunanji minister Colin Powell (2003:2) je mnenja, da so razlike med narodi in njihovimi vladami neizogibne, vendar se ameriške razlike ne sme izenačevati z unilateralizmom ali izolacionizmom.

predstavnik v Združenih narodih, in to brez podpore senata in kljub nasprotovanju predstavnikov civilne družbe⁵⁸. Osem let pred imenovanjem je Bolton (1997: 26) zatrdil:

“Američani dobro pomnijo zlorabo, ki se je zgodila v Združenih narodih njim, njihovi državi in njihovim vrednotam v obdobju 1960–1990... Nihče si ne sme ustvarjati nobenih utvar, da se ameriška podpora Združenim narodom kot eni izmed mnogih možnosti za uresničevanje ameriške zunanje politike prevaja v neomejeno podporo veliki množici drugih funkcij Združenih narodov. To ni res zdaj in ne bo res še dolgo časa, če sploh kdaj bo.”

7.1. Ameriška politika do mirovnih operacij Združenih narodov

Med hladno vojno od leta 1948 do leta 1988 je Varnostnemu svetu zaradi blokovskih nasprotij uspelo odobriti le 12 mirovnih operacij, predvsem klasičnih operacij za ohranjanje miru, še eno pa je zaradi blokade Varnostnega sveta z uporabo resolucije Združevanje za mir odobrila Generalna skupščina (UNEF I). V tem obdobju ni bilo potrebe po uradni ameriški politiki do mirovnih operacij, konec hladne vojne in hitra rast števila, obsega in stroškov mirovnih operacij pa so to spremenili. Najprej so se sprostile predvsem mirovne operacije na območjih, ki so jih Združene države in Sovjetska zveza “varovale” z uporabo veta⁵⁹. Začetek “velikega poka” mirovnih operacij je leta 1988 simbolično naznanila operacija UNGOMAP, ki je nadzirala umik sovjetskih sil iz Afganistana. V enem letu so ji sledile operacije UNIIMOG (končanje vojne med Iranom in Irakom), UNAVEM I (umik kubanskih enot iz Angole), UNTAG (umik južnoafriških enot iz Namibije) in ONUCA (podpora mirovnemu procesu v Srednji Ameriki – prva mirovna operacija na izključno ameriškem interesnem območju). Ker so sprva mirovne operacije pomenile urejanje razmer na nekaj nedotakljivih sovjetskih in ameriških interesnih območjih, so se po Luckovih trditvah (2003: 42) pričakovanja in uporabnost mirovnih operacij Združenih narodov povzpeli v ameriških

⁵⁸ 29. marca 2005 je skupina 59 nekdanjih ameriških diplomatov in članov različnih administracij na predsednika senatnega odbora za zunanje zadeve, senatorja Richarda G. Lugarja, in na ameriško zunanjo ministrico Condeleezzo Rice naslovilo odprto pismo z zahtevo po zavrnitvi Johna Boltona za ameriškega predstavnika v Združenih narodih. Ob tem je skupina med drugim navedla, da Boltonu poudarjanje, da so Združeni narodi koristni le, ko neposredno služijo Združenim državam, in da bi bil Varnostni svet najbolj učinkovit, če bi bile Združene države edina stalna članica, ne bo koristilo v pogajanjih s predstavniki 96 odstotkov preostalega človeštva v času, ko Združeni narodi aktivno proučujejo možnosti širitve Varnostnega sveta, bolj učinkovitega reševanja problemov “spodletelih držav” in povečanja zmogljivosti mirovnih operacij. Poleg tega mu očita tudi skepticizem do mirovnih operacij in plačevanja ameriških dolgov do le-teh. Poudarja tudi, da je imenovanje neprimerno tudi v luči Bushevih potez v začetku mandata za izboljšanje odnosov z državami Evropske unije in Združenih narodov (Pismo je dostopno na spletni strani www.wagingpeace.org/articles/2005/03/29_diplomats-oppose-bolton.pdf).

⁵⁹ Laurenti (1997: 7) navaja, da so Združene države v 70. in 80. letih z uporabo pravice veta med drugim branile Južno Afriko pred ukrepanjem za doseg sprememb njene notranje politike in politike do Namibije ter lastne interese v Srednji Ameriki, Karibih in na Bližnjem vzhodu. Sovjetska zveza pa je veto uporabila za zaščito svojega posega v Afganistanu in posega zaveznikov v Kambodži.

strateških preračunavanjih. Hkrati so se ameriška pričakovanja do Združenih narodov okrepila po vojni v Perzijskem zalivu, kjer je koalicija 34 držav pod vodstvom Združenih držav in ob soglasju Varnostnega sveta leta 1991 iz Kuvajta pregnala iraške sile.

Ameriški predsednik George Bush starejši je v govoru pred Generalno skupščino leta 1992⁶⁰ poudaril, da so mirovne operacije raztegnjene do skrajnih meja, medtem ko zahteve za njihovo uporabo naraščajo iz dneva v dan. Zaradi tega se je zavzel za razvoj in usposabljanje vojaških enot, ki bi bile Varnostnemu svetu na voljo v kratkem roku, za zagotovitev ustrezne logistične podpore, razvoj načrtovanja, kriznega upravljanja in obveščevalnih zmogljivosti ter zagotovitev ustreznega in pravičnega financiranja mirovnih operacij. Ob tem je zagotovil, da so Združene države pripravljene opraviti svoj del za okrepitev mirovnih operacij. Generalno skupščino je seznanil, da je obrambnemu ministru naložil, naj uvede nov poudarek na mirovne operacije in naj se v vojaške šole uvrsti predmet o mirovnih operacijah. Združenim narodom je tudi ponudil velike ameriške zmogljivosti pri prevozih, logistiki, komunikacijah, obveščevalnih dejavnostih in veliko vojaških strokovnjakov. Navsezadnje je tudi obljubil, da bodo Združene države pregledale način financiranja mirovnih operacij in proučile nove možnosti za zagotovitev ustrezne ameriške finančne podpore mirovnim operacijam Združenih narodov. Ob tem je izrazil prepričanje, da je potrebno drugačno razmišljanje za zagotavljanje in plačevanje varnosti v tem novem obdobju. Bush svoje politike seveda ni nikoli uresničil (Sewall, 2000: 8). Že čez nekaj mesecev je namreč vodenje Združenih držav prepustil Billu Clintonu, poleg tega pa se je kmalu tudi pokazalo, da je propad Sovjetske zveze povzročil množico anarhičnih situacij in konfliktov ter tako Združene države postavil v vlogo svetovnega policaja, ki naj bi reševal sporne situacije, ki pa niso sodile v njihove strateške interese.

Po kratkem, vendar zvezdniškem vzponu so se mirovne operacije Združenih narodov sredi in ob koncu 90. let preprosto sesule (Renner, 2000: 1). Pod bremenom neuspešnih operacij v Bosni, Ruandi in še zlasti v Somaliji, kjer je bilo pred očmi celotne svetovne javnosti ubitih 18 ameriških vojakov, je Bill Clinton maja leta 1994 sprejel predsedniško direktivo o politiki do reformiranja večstranskih mirovnih operacij (PDD-25), ki temelji na poudarjanju pomena

⁶⁰ Address to the United Nations General Assembly in New York City, September 21, 1992; George Bush Presidential Library and Museum: <http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1992/92092100.html>

ameriškega državnega interesa, na zavračanju vloge svetovnega policaja in na selektivnem pristopu k mirovnim operacijam:

*“Ustrezno določene, so lahko mirovne operacije eno od orodij za doseg ameriških državnih interesov in ciljev naše državne varnosti. Združene države ne morejo biti svetovni policaj. Niti ne moremo prezreti povečevanja oboroženih medetničnih sporov, državljanskih vojn in sesutij oblasti v nekaterih državah – kriz, ki lahko posamično ali kumulativno vplivajo na ameriške interese. Politika je oblikovana tako, da nalaga disciplino tako Združenim narodom kot Združenim državam, da bi mirovne operacije postale bolj učinkovit instrument kolektivne varnosti.”*⁶¹

Direktiva med drugim poudarja, da morajo biti Združene države pripravljene in se sposobne bojevati in zmagovati vojne, enostransko, če je to potrebno, in da mirovne operacije Združenih narodov tega ne morejo nadomestiti. Glede na to administracija v direktivi zatrjuje, da ne podpira stalne vojske Združenih narodov (43. člen Ustanovne listine). Pri sodelovanju ameriške vojske v mirovnih operacijah pa opozarja, da se predsednik ne bo nikoli odpovedal poveljevalni avtoriteti nad ameriški oboroženimi silami, zato je z večjim sodelovanjem ameriških vojakov vse manj možnosti, da bi jim poveljevali poveljniki Združenih narodov. Ob vsakršni večji uporabi ameriških sil v operacijah za vsiljevanje miru, ki bi lahko vključevale tudi bojno delovanje, pa mora biti poveljevanje v ameriški pristojnosti. Pri odločanju o ameriški podpori posameznim mirovnim operacijam v Varnostnem svetu direktiva navaja osem meril, med katerimi je na prvem mestu ameriški nacionalni interes. Z merili si je Clintonova administracija zadala cilj, da bi bila uporaba mirovnih operacij bolj selektivna in učinkovitejša. Vidi pa direktiva mirovne operacije kot stroškovno učinkovito sredstvo za doseganje ameriških kot tudi kolektivnih interesov pri zagotavljanju miru na ključnih območjih in kot svetovno delitev stroškov za mir. Čeprav navaja, da so lahko mirovne operacije za Združene države dobra naložba, pa hkrati poudarja, da bi bilo bolje in primerneje, če bi stale manj⁶². Glede zmanjševanja stroškov pojasnjuje, da je administracija zaradi odločitve kongresa zavezana k priznavanju manjšega deleža stroškov mirovnih operacij, kot ga določa lestvica prispevkov Združenih narodov (glej naslednje poglavje). Navaja pa tudi ameriške predloge za reformo financiranja mirovnih operacij: oblikovanje enotnega proračuna za vse mirovne operacije s skladom za nepredvidene stroške (z uporabo enotne letne lestvice prispevkov), povečanje rezervnega sklada za operacije za ohranjanje

⁶¹ PDD-25, 1994: 19

⁶² Stroški operacij Desert Shield/Desert Storm so znašali 61 milijard dolarjev (Conduct of the Persian Gulf War, 1992: 634), vojaški izdatki Združenih držav so bili leta 1991 335 milijard dolarjev, stroški mirovnih operacij, financiranih preko posebnih računov za operacije za ohranjanje miru, pa so v obdobju 1950-2002, torej v 52 letih, znašali 38 milijard dolarjev!

miru na 500 milijonov dolarjev (z uporabo prostovoljnih prispevkov), prepoved sposojanja sredstev iz proračunov za operacije za ohranjanje miru za financiranje primanjkljaja rednega proračuna in spremembo lestvice prispevkov.

Vrh poudarjanja nacionalnih interesov in politike enostranskega poseganja je pomenil napad na Zvezno republiko Jugoslavijo, za katerega Združene države z zavezniki zveze Nato leta 1999 niso pridobile soglasja Varnostnega sveta tako kot v primeru zalivske vojne leta 1991. To je bil ravno pravšnji uvod v mandat Georgea W. Busha, ki je po pisanju Sewallove (2000: 30) že v predvolilnem boju poudarjal, da ne bo nikoli dal Američanov pod poveljstvo Združenih narodov, da bo ustavil pošiljanje ameriških sil v spopade, ki ne vplivajo na ameriške strateške interese, zavrnil pa je tudi Clintonov pogled, da bi morale Združene države leta 1994 preprečiti genocid v Ruandi. Condoleezza Rice (2000: 54) je, preden je postala Busheva svetovalka za državno varnost in pozneje zunanja ministrica, zapisala, da Združene države ne smejo biti močno vpletene v mirovne operacije in človekoljubna posredovanja. To se namreč ni skladalo z Bushevo politiko, ki je ameriške državne interese postavljala pred svetovne, kar se je do terorističnih napadov na Združene države kazalo predvsem v nasprotovanju Mednarodnemu kazenskemu sodišču in kjotskemu protokolu ter v uvedbi zaščitnih ukrepov za ameriško jeklarsko industrijo. Položaj v Združenih državah pa je postal povsem drugačen, potem ko so napadi 11. septembra spodbudili veliko bolj militaristično politiko, ki je marginalizirala mirovne operacije (Ishizuka, 2001: 2). Vojna proti terorizmu je po 11. septembru postala zasnova celotne ameriške zunanje politike in deluje povsem na vojaški način, v katerem je prostor predvsem za nacionalnovarnostne interese in tradicionalne vojaške naloge, ki nikakor niso združljivi z idejno zasnovo mirovnih operacij Združenih narodov. Charles Krauthammer (Hassner, 2002: 10), ki je po koncu hladne vojne pozdravljal "unipolarni trenutek" in kritiziral zasnovo mirovnih operacij kot nevredne supersile, je po Bushevi zmagi, in še zlasti po 11. septembru, navdušeno razglasil, da nov svetovni red končno dobiva svojo obliko – bipolarne vojne med Združenimi državami in islamskim terorizmom.

7.2. Pogojevanje ameriških plačil Združenim narodom

Osrednjo vlogo pri ameriški politiki do mirovnih operacij ima kongres, in sicer zaradi treh razlogov. Prvič, v ameriškem pravosodnem sistemu mednarodni sporazumi po ratifikaciji

postanejo del domačega prava in so izenačeni s preostalimi ameriškimi zakoni, tako da lahko kongres nanje vpliva s sprejetjem posebnega zakona, ki pa ga mora seveda potrditi tudi predsednik. Pri tem ima kongres možnost, da predsedniku v potrditev pošlje sveženj zakonov, ki jih lahko potrdi le kot celoto. V teh svežnjih lahko kongres k bolj pomembnim zakonom doda še manj pomembne, ki bi jih predsednik sicer zavrnil. Glede na to lahko kongres s sprejetjem posebnega zakona spreminja tudi odločitve Generalne skupščine in obveznosti iz Ustanovne listine, ki se nanašajo na financiranje mirovnih operacij. Drugič, kongres ima pri proračunu in porabi davkoplačevalskega denarja glavno besedo in lahko tako tudi zmanjšuje in zavrača predsednikove predloge za plačevanje ameriških prispevkov za mirovne operacije. Tretjič, kongres ima prek svoje pristojnosti odločanja o porabi proračunskih sredstev tudi pomembno vlogo pri oblikovanju ameriške zunanje politike, katere del so tudi mirovne operacije Združenih narodov. Thomas R. Pickering (2000: 5), nekdanji državni podsekretar za politične zadeve v Clintonovi administraciji, je poudaril, da celotna zunanjepolitična sestava jemlje zelo resno vlogo kongresa pri vsaki zunanjepolitični temi, ki jo le-ta obravnava. Vloga kongresa je pri tem dvojna, saj obravnava politiko samo kot tudi zagotavljanje sredstev za izvajanje vladnih programov. Po zakonu iz leta 1997 mora ameriška administracija 15 dni pred glasovanjem v Varnostnem svetu o vsaki novi mirovni operaciji ali podaljšanju mandata obstoječi operacij obvestiti kongres. Kongres lahko pri tem administraciji zastavlja vprašanja o operacijah in izraža svoje pomisleke in nasprotovanja, administracija pa ima možnost, da predstavi podrobnosti operacij, vključno z oceno stroškov, groženj mednarodnemu miru in varnosti ter nacionalnovarnostnim interesom.

7.2.1. Kassebaum-Solomonovo dopolnilo

Ameriško neplačevanje prispevkov Združenim narodom se je začelo v času Carterjeve administracije, ko je kongres leta 1978 z zakonom ustavil določen delež Združenih držav, ki bi bil lahko v okviru rednega proračuna Združenih narodov uporabljen za delovanje Palestinske osvobodilne organizacije, ki je bila za Washington teroristična organizacija. Kongres je leta 1982 v času Reaganove administracije ustavil tudi delež za financiranje Pripravljalne konference za pomorsko pravo, s katero se Združene države niso strinjale in so zatrjevale, da gre za nepravilno uporabo sredstev Združenih narodov po lestvici prispevkov. Do tedaj najtrši odziv kongresa pa je bil leta 1985, potem ko je bilo že jasno, da Združene države v Generalni skupščini ne morejo več uveljavljati svojih interesov in vplivati na

proračun Organizacije, ki ga je določala večina v Generalni skupščini, Washington pa je plačeval njegov največji delež. Jean Kirkpatrick je leta 1985 po odstopu z mesta stalne predstavnice Združenih držav pri Združenih narodih pred senatnim odborom dejala:

*“Države, ki plačujejo račune, nimajo glasov, in države, ki imajo glasove, ne plačujejo račune... Države, ki prispevajo v proračun Združenih narodov več kot 85 odstotkov, stalno glasujejo proti proračunu, vendar ne morejo preprečiti njegovega povečevanja, ker imajo glasove države, ki plačujejo manj kot 10 odstotkov v proračun Združenih narodov.”*⁶³

Kongres se je odzval s sprejetjem t. i. Kassebaum-Solomonovega⁶⁴ dopolnila k zakonu o odobritvah v zunanjih odnosih (Foreign Relations Authorization Act), s katerim je Združenim narodom zagrozil z neplačevanjem 20 odstotkov obveznih prispevkov Združenih držav, če Generalna skupščina ne bo sprejela uravnoveženega glasovalnega sistema, ki bi dejansko odražal deleže, ki jih posamezne države plačujejo po lestvici prispevkov. Večina članic je vztrajala, da imajo Združene države dolžnost plačevati svoje prispevke po mednarodnem pravu, vendar Washington od svojih zahtev ni odstopil. Posledica ameriškega pritiska je bila finančna kriza Združenih narodov, ki so rešitev za plačevanje svojih rednih stroškov našli pri sposojanju sredstev iz računov za operacije za ohranjanje miru in z odlogom izplačevanja povračil državam za njihovo sodelovanje v mirovni operacijah. Vendar so tudi ta sredstva omejena, tako da so bile države članice na koncu prisiljene popustiti Združenim državam. Leta 1987 so države članice dosegle sporazum o proračunskem svežnju, ki je zmanjšal osebje Združenih narodov, znižal in zamrznil celotno porabo ter oblikoval nov proces v proračunskem odločanju, ki je zahteval splošno soglasje – dejansko je postavil ob stran določilo Ustanovne listine o glasovanju z dvetretjinsko večino (Laurenti, 2001: 16). Po tem je ameriški predsednik Ronald Reagan priznal, da so neplačani deleži do Združenih narodov njihova pravna obveznost in obljubil, da bodo svoje dolgove poravnali v petih letih, kar pa se ni zgodilo.

7.2.2. Enostranska omejitev deleža prispevkov za operacije za ohranjanje miru

Prišel je konec hladne vojne, zgodil se je razcvet mirovni operacij in v Washingtonu se je vnelo navdušenje nad njimi, vendar so Združene države hitro zamenjale svojo politiko, ko se

⁶³ Luck, 2003: 34

⁶⁴ Dopolnilo je imenovano po njegovih avtorjih – republikanskem senatorju Nancyju Kassebaumu in republikanskemu predstavniku Geraldumu Solomonu.

je izkazalo, da mirovne operacije od njih terjajo vlogo svetovnega policaja in ukrepanje na območjih in v situacijah, ki niso v skladu z njihovimi nacionalnovarnostnimi interesi. Neuspeh velikih in spornih mirovnih operacij v Somaliji in Bosni je spodkopal tudi politično voljo za plačevanje (Birenbaum, 1997: 22). Leta 1987, ko je bil v Generalni skupščini dosežen sporazum glede ameriških dolgov, je obstajalo le pet mirovnih operacij Združenih narodov, s skupnim proračunom 240 milijonov dolarjev in z 12.500 mirovniki, leta 1994 pa je bilo že 19 mirovnih operacij, ki so skupaj stale države članice 3,342 milijarde dolarjev (od tega so Združene države plačale 991 milijonov) in vključevale 78.111 vojakov in policistov. Po maju 1994 se je tempo oblikovanja novih operacij v Varnostnem svetu občutno zmanjšal. To je bila posledica predsedniške direktive 25 (PDD 25), podpisane maja 1994, ki je določala stroga merila za odločanje pri podpori operaciji (Browne, 2005: 1). Zaradi velikih stroškov mirovnih operacij in neupoštevanja ameriške zahteve od leta 1992, da Generalna skupščina omeji ameriški delež na lestvici prispevkov za operacije za ohranjanje miru na 25 odstotkov, ter podkrepjen s politiko PDD 25 in "uspehom" Kassebaum-Solomonovega dopolnila, je kongres leta 1994 enostransko omejil delež ameriških prispevkov v račune operacij za ohranjanje miru na 25 odstotkov. Posledično so ameriški dolgovi do Združenih narodov zopet naraščali. To je poleg kritik držav članic Združenih narodov povzročilo tudi negativen odziv ameriške civilne družbe in hud pritisk na Clintonovo administracijo. Republikanska stranka je namreč po pisanju Sewallove (2000: 27) po osvojitvi večine v predstavniskem domu in senatu mirovne operacije uporabila kot zunanjepolitično orožje v boju proti Clintonu, in to čeprav sta kar dve tretjini ameriške javnosti podpirali mirovne operacije Združenih narodov. Medtem ko so demokrati zagovarjali, da morajo Združene države redno plačevati svoje prispevke Združenim narodom in jim tudi odplačati stare dolgove, so bili republikanci proti temu in so želeli ameriške dolgove ter prispevke unovčiti za uveljavljanje ameriških interesov⁶⁵. Največji zagovornik ameriške trde roke do Združenih narodov je bil republikanski senator in predsednik senatnega Odbora za zunanje zadeve Jesse Helms, ki hkrati velja za enega izmed najvplivnejših ameriških politikov. Leta 1997 je glede ameriške politike do Združenih narodov Helms (1997: 17) zapisal:

"Združeni narodi si, tako kot trenutno delujejo, ne zaslužijo nadaljnje ameriške pomoči...Za Združene države je prišel čas, da postavijo ultimat: ali hitre in dramatične reforme Združenih narodov ali konec sodelovanja Združenih držav."

⁶⁵ Več o stališčih demokratov in republikancev glej How U.S. Lawmakers View the United Nations; V: U.S. Foreign Policy Agenda, Vol 2, No. 2, May 1997, str. 17-21.

V bran Združenim narodom in brezpogojnemu odplačilu ameriških dolgov se je konec 90. let postavilo tudi več ameriških civilnih združenj, med katerimi so najbolj odmevno delovali Izredna koalicija za ameriško finančno podporo Združenim narodom (Emergency Coalition for U.S. Financial Support of the United Nations) in Državljeni za financiranje Združenih narodov (Citizens for Funding the United Nations). Izredno koalicijo je sestavljalo okoli 100 nevladnih organizacij in veliko uglednih osebnosti, vključno z vsemi nekdanjimi zunanjimi ministri, nekdanjimi člani kongresa, poslovneži, profesorji in verskimi ter civilnimi voditelji. Poslanstvo izredne koalicije je bil prenos javne podpore Združenim narodom v politično ukrepanje v kongresu (Birenbaum, 1997: 24). Med drugim je koalicija v pismu senatorja Helmsa pozvala k takojšnjem odplačilu dolgov in rednemu ter pravočasnemu plačevanju prispevkov Združenim narodom. Združenje Državljeni za financiranje Združenih narodov pa se je osredinilo predvsem na ozaveščanje ameriških državljanov in mobilizacijo le-teh za pozivanje kongresa in Clintonove administracije k izpolnjevanju ameriških obveznosti do Združenih narodov. Med drugim je združenje v letih 1995 in 1996 sprožilo tudi akcijo, v kateri je prek 4.000 Američanov kongresu poslalo ček za sedem dolarjev, kar je bil ameriški delež na prebivalca za financiranje Združenih narodov v letu 1994.

7.2.3. Helms-Bidnov sporazum

Ameriški dolgovi so se zaradi enostranskih in politično motiviranih potez kongresa kopičili iz leta v leto, kar je hkrati Združene države približevalo meji, ki bi pomenila uporabo 19. člena Ustanovne listine in izgubo glasu v Generalni skupščini. Po izračunih ameriškega zunanjega ministrstva in ameriške misije pri Združenih narodih bi lahko ameriški dolgovi do konca leta 1998 preseglili znesek prispevkov za zadnji dve leti (GAO Briefing Report to Congressional Request, 1998: 47). Tega se je zavedala tudi Clintonova administracija, ki je bila pred veliko in pomembno nalogo: v kongresu, v katerem so imeli večino republikanci, pripraviti soglasen predlog za rešitev krize in odplačilo dolgov do Združenih narodov. Naloga je bila zaupana republikansko-demokratskemu tandemu, ki sta ga tvorila senatorja Jesse Helms in Joseph Biden. Po veliki diskusiji je bil v začetku junija 1997 dosežen sporazum (Helms-Bidnov sporazum), po katerem je bila sicer priznana skupna vsota 926 milijonov dolarjev dolga, vendar je Odbor za zunanje odnose odobril le odplačilo 819 milijonov dolarjev ameriško priznanega dolga, in ne 1,2 milijarde, kolikor so zahtevali Združeni narodi (McDermott, 2000: 104). Sporazum je odobril sredstva za odplačilo dolga v treh finančnih letih, in sicer leta 1998

100 milijonov dolarjev, leta 1999 475 milijonov in leta 2000 244 milijonov (skupno 819 milijonov); 107 milijonov dolarjev do preostanka priznanega dolga (926 milijonov) pa je kongres odobril v obliki odpisa ameriškega dolga na račun dolgov Združenih narodov za ameriško sodelovanje v mirovnih operacijah. Čeprav sta sporni že sama višina priznanega dolga⁶⁶ in zahteva za odpis dolga na račun povračil za mirovne operacije, je kongres za izplačilo dolga Združenim narodom postavil še 23 zahtev. Tako so morali Združeni narodi za sprostitev prve vsote dolga med drugim odpreti poseben račun za odplačilo ameriških dolgov, katerih morebitno neodplačilo ne bo sodilo pod 19. člen Ustanovne listine, ter zagotoviti, da ne bodo uvajali nobenih davkov, da si ne bodo sposojali denarja, da ne bodo zaračunavali obresti na ameriški dolg in da ne bodo uvajali stalne vojske Združenih narodov; za sprostitev druge vsote dolga so morali znižati ameriški delež na lestvici prispevkov za redni proračun na 22 odstotkov in na lestvici za proračune za operacije za ohranjanje miru na 25 odstotkov; za sprostitev zadnje vsote dolga pa so morali med drugim ameriški delež za redni proračun znižati še na 20 odstotkov, zagotoviti negativno rast proračuna in zaposlenih, zagotoviti Združenim državam sedež v ACABQ-ju in Splošnemu proračunskemu uradu ameriškega kongresa dostop do finančnih podatkov Združenih narodov⁶⁷. Zavedajoč se resnosti postavljanja skoraj dveh ducatov zahtev za izplačilo mednarodnopравnih dolgov do Združenih narodov, je Washington izvedel do tedaj še nikoli videno potezo. Ameriškemu predstavniku v Združenih narodih Richardu Holbrooku je namreč uspelo organizirati, da je Helms kot prvi ameriški senator nagovoril Varnostni svet, da se je ob tem senatni Odbor za zunanje zadeve prvič sestel na sedežu mednarodne organizacije in da so predstavniki Varnostnega sveta pozneje prvič obiskali Washington. Helms je v Varnostnem svetu brez velikega spoštovanja do najvišjega svetovnega organa za zagotavljanje varnosti in miru odločno nastopil v bran ameriškim interesom ter vsem članicam Združenih narodov nalil čistega vina z nič olepšano grožnjo o nepodpori in umiku Združenih držav iz Združenih narodov, če ti ne sprejmejo zahtev Washingtona. Med drugim je dejal⁶⁸:

⁶⁶ Lahko bi bilo še huje, saj so se nekateri republikanci zavzemali, da Združene države ne smejo odplačati dolgov, če se ne upošteva tudi vse preostale ameriške finančne pomoči (glej: How U.S. Lawmakers View the United Nations; V: U.S. Foreign Policy Agenda, Vol 2, No. 2, May 1997, str. 18). Po ugotovitvah v poročilu ameriškega Splošnega računskega urada (GAO Report to Congressional Requesters, 2002) so Združene države v obdobju 1996-2001 za mirovne operacije neposredno prispevale 3,2 milijarde dolarjev, posredno pa kar 24,2 milijarde dolarjev. Zunanje in obrambno ministrstvo sta v odzivu na poročilo zapisali, da gre za zavajajoče ugotovitve, saj se posredni prispevki ne smejo šteti za podporo mirovnim operacijam, ker so dejavnosti ameriške vojske v tem okviru potekale izključno v ameriškem interesu in neodvisno od koristi, ki bi jih lahko imele od tega mirovne operacije.

⁶⁷ Več o pogojih glej: CRS Report for Congress, 1998: 9-11; McDermott, 2000: 104-105.

⁶⁸ A U.S. Senator Rebukes the U.N. – Why? Newswatch Magazine, Vol 1, June 1, 2000.

Med vsem izrečenim lahko nekatere stvari, ki se jih čutim dolžan povedati, ne naletijo na vašo takojšnjo odobritev, če sploh. Ni moj namen vas užaliti in upam, da vas ne bom ...

Po ameriški ustavi smo mi v kongresu edini varuhi denarja ameriških davkoplačevalcev. Naša formalna dolžnost je, da ga modro investiramo. Tako kot predstavniki največjih investitorjev Združenih narodov – ameriških ljudi – nimamo le pravice, ampak dolžnost vztrajati pri določenih reformah v zameno za njihovo investiranje ...

Prosim vas, da proučite alternativo. Alternativa bi bila, da odnosi med Združenimi državami in Združenimi narodi uidejo izpod nadzora. Vi bi uporabili povračilne ukrepe, kot je zavračanje ameriškega v Generalni skupščini. Kongres bi verjetno odgovoril s povračilnimi ukrepi Združenim narodom. In končna posledica, verjamem, bi bil razdor v odnosih med Združenimi državami in Združenimi narodi, kar ne bi koristilo interesom nobenih ...

V vsakem primeru je kongres Združenim narodom napisal ček za 926 milijonov dolarjev, izplačljiv na podlagi implementacije predtem dogovorjenih in po zdravem razumu začrtanih reform. Zdaj izbirajo Združeni narodi. Opozarjam, da bi ob morebitni zavrnitvi tega kompromisa to pomenilo začetek konca ameriške podpore Združenim narodom ...

Naj bo kristalno jasno in povsem pošteno drug do drugega: Vsi si želimo učinkovitejše Združene narode. Vendar, če želijo Združeni narodi postati učinkoviti, morajo postati institucija, ki jo potrebujejo velike demokratične sile sveta ...

Združeni narodi, ki želijo vsiljevati domnevno avtoriteto nad Američani brez njihovega soglasja, prosijo za konfrontacijo in, želim biti odkritosrčen, morebiten umik Združenih držav.

Združeni narodi zaradi reševanja finančne krize in lastnega obstoja niso imeli izbire in so začeli izpolnjevati ameriške zahteve. Generalni sekretar Združenih narodov Kofi Annan je že leta 1997 predstavil prvi sveženj reform in leta 2002 drugega, Generalna skupščina je leta 2000 znižala ameriški delež na lestvici prispevkov za redni proračun na 22 odstotkov ter posledično na lestvici prispevkov za operacije za ohranjanje miru na dobrih 28 odstotkov, istega leta pa je bilo podano tudi poročilo Panela o mirovnih operacijah Združenih narodov, v katerem je bilo 57 priporočil za izboljšanje strateškega usmerjanja, načrtovanja, organiziranja in vodenja mirovnih operacij. Ameriško zunanje ministrstvo je imelo nalogo redno spremljati potek reform in o tem pripravljati poročila, na podlagi katerih se je kongres odločal o sproščanju obljubljenih zneskov. Prvo izplačilo dolga je kongres odobril leta 1999 (100 milijonov dolarjev), drugo leta 2001 (475 milijonov dolarjev dolga in 107 milijonov dolarjev odpisa dolga na račun dolgov Združenih narodov do Združenih držav) in zadnje leta 2002 (244 milijonov dolarjev). Zapletlo se je predvsem pri drugem odplačilu dolga, saj ni bila

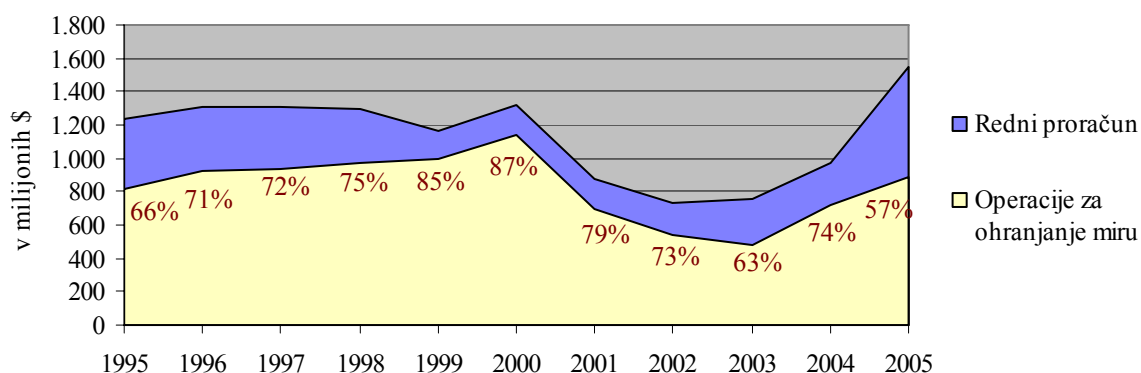
dosežena zahteva, da znaša ameriški delež na lestvici prispevkov za operacije za ohranjanje miru 25 odstotkov, poleg tega pa je želel kongres sprostitev sredstev vezati na sprejem zakona, ki bi zavaroval ameriške državljane pred jurisdikcijo Mednarodnega kazenskega sodišča. Šele po terorističnih napadih na Združene države 11. septembra 2001 in večanju pritiska Busheve administracije na predstavniki dom je bilo izglasovano drugo odplačilo dolgov Svetovni organizaciji (Luck, 2003: 46). 5. oktobra 2001 je predsednik podpisal zakon, ki je dvignil odstotek ameriškega deleža za operacije za ohranjanje miru s 25 na 28,15 kot pogoj za sprostitev dolgovan sredstev (Browne, 2005: 6). Še vedno pa je veljal zakon iz leta 1994, ki je ameriški deleža za operacije za ohranjanje miru omejil na 25 odstotkov, zato so Združene države naprej kopičile dolg do Združenih narodov. "Anomalija" je bila odpravljena leta 2003, ko je bil z zakonom delež popravljen od leta 2001 do leta 2005, in sicer z začetnih 28,15 do 27,1 odstotka. Kljub vsem odplačilom dolga in korekcijam deležev prispevkov pa se Združenim državam še vedno ni uspelo izkoptati iz dolgov do mirovni operacij Združenih narodov, saj so bili ti maja 2005 še vedno na ravni izpred desetih let (816 milijonov dolarjev) in so znašali 893 milijonov dolarjev, od tega 309 milijonov tekoči dolgovi in 584 stari dolgovi. Nekoliko v ameriški prid je le delež dolga v razmerju do dolga vseh držav članic, saj se je ta zmanjšal s 47 na 44 odstotkov, s tem da je leta 1999 znašal celo 67 odstotkov.

Razpredelnica 7: Deleži na lestvicah operacij za ohranjanje miru Združenih narodov za Združene države 1992–2005

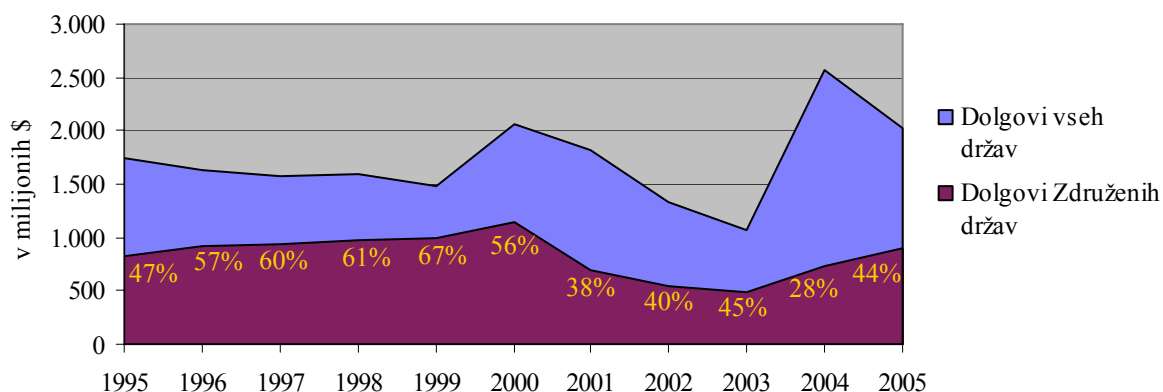
Leto	Lestvica prispevkov Združenih narodov	Priznan delež Združenih držav	Leto	Lestvica prispevkov Združenih narodov	Priznan delež Združenih držav
1992	30,387 %	30,4 %	1999	30,3648 %	25,0 %
1993	31,739 %	30,4 %	2000	30,2816 %	25,0 %
1994	31,735 %	30,4 %	2001	28,134 %	28,15 %
1995	31,151 %	25,0 %	2002	27,3477 %	27,90 %
1996	30,9652 %	25,0 %	2003	26,927 %	27,40 %
1997	30,862 %	25,0 %	2004	26,690 %	27,40 %
1998	30,5324 %	25,0 %	2005	26,4987 %	27,10 %

Vir: Browne, 2005: 2

Graf 5: Dolgovi Združenih držav do rednega proračuna in operacij za ohranjanje miru

Graf 6: Dolgovi vseh držav in dolgovi Združenih držav do operacij za ohranjanje miru

Vir obeh grafov: www.globalpolicy.org

Opomba: vrednosti dolgov so na dan 31. 12., razen pri letu 2005 na dan 31. 5.

7.3. Posledice ameriških dolgov do mirovniških operacij

Ameriški Splošni računski urad je v poročilu (GAO Briefing Report to Congressional Request, 1998), ki ga je izdelal na zahtevo kongresa, zapisal, da so ameriški dolgovi leta 1997 onemogočili znižanje ameriškega deleža na lestvici prispevkov, in bili glavni razlog za izgubo sedeža v ACABQ-ju, ki so ga imele Združene države vseskozi od leta 1946. Nekatere države so namreč odločno nakazale, da ne bodo podprle ameriškega sedeža v ACABQ-ju, razen če Washington ne odplača svojih dolgov. Poročilo, ki se sklicuje na navedbe ameriških predstavnikov v Združenih narodih, tudi ugotavlja, da bi lahko Združenim državam že leta 1997 uspelo doseči 22-odstotni delež na lestvici prispevkov za redni proračun. Največja ovira

za doseg tega cilja je bila Kitajska, s katero so imeli intenzivne pogovore, vendar so bili ti takoj ustavljeni, ko kongres ni odobril odplačila dolgov. Hkrati je tudi Evropska unija poudarila, da se lahko pogovori o znižanju ameriškega deleža začnejo, ko bo kongres sprejel zakon o odplačilu dolgov. To se je pozneje res zgodilo in Združene države so dosegle svoj cilj konec leta 2000. Poročilo tudi navaja, da je bilo vprašanje ameriških dolgov omenjeno pri sprejemanju resolucij glede Iraka, negativno pa je vplivalo tudi na uveljavljanje ameriških interesov pri mirovni operacijah na Bližnjem vzhodu. Glede na izjave predstavnikov ameriškega zunanjega ministrstva in predstavništva pri Združenih narodih so bili ameriški dolгови na mizi tudi pri razpravah o drugih mirovni operacijah. Zaradi ameriških dolgov je bil v Generalni skupščini podan tudi predlog, da se državam, ki so v dolgovih, prepove udeležba pri zagotavljanju preskrbe Združenih narodov. Leta 1997 so namreč kar 61 odstotkov potreb sedeža Združenih narodov v New Yorku zagotavljala prav ameriška podjetja. Ameriško zunanje ministrstvo je k poročilu podalo tudi svoje poglede in med njimi poudarilo, da države članice v Združenih narodih izrabijo prav vsako priložnost za izpostavljanje ameriških dolgov, ki jih uporabljajo za spodbijanje ameriških pogajalskih izhodišč, ne glede na to, ali so dolгови z njimi povezani ali ne. Tako je bilo tudi pri izvajanju reform, kjer so Združene države po ugotovitvah zunanjega ministrstva zaradi dolgov izgubile velik del svojega vpliva. Ob tem pa ministrstvo v primeru neodplačila dolgov opozarja tudi na nevarnost izgube glasu v Generalni skupščini, kar bi bila za Združene države prava sramota. Nekdanji ameriški predstavnik v Združenih narodih Bill Richardson je izpostavil tudi vpliv dolgov na ameriške zunanje politične interese in kredibilnost znotraj Združenih narodov⁶⁹:

“Združeni narodi so zelo pomembno orodje za pospeševanje ameriških zunanje političnih interesov in za graditev mednarodne podpore ciljem zunanje politike Združenih držav... Kjer verjamem, da moramo narediti korak naprej za ohranitev ameriških interesov, je pri plačevanju ameriških starih dolgov Združenim narodom. Tema ameriških dolgov škoduje ameriškim interesom. Naša kredibilnost v Združenih narodih je nizka... Menim, da prej ko uredimo naše dolgove, bolje se bo godilo našim zunanje političnim interesom.”

Glede na navedbe visokega ameriškega diplomatskega predstavnika ameriški politiki torej ne smejo gledati le na negativne vplive ameriških dolgov na posamične interese Washingtona, ampak predvsem na iskanje rešitev za odplačilo dolgov, ki vplivajo na širše ameriške zunanje politične interese. Čeprav je Richardson poudaril potrebo po odplačilu dolgov, ni presegel ameriške interpretacije dolgov, ki se osredinja na uveljavljanje ameriških interesov v

⁶⁹ (Richardson, 1997: 5)

Organizaciji združenih narodov. McDermott (2000: 96) poudarja, da ameriško pripravljenost za plačevanje prispevkov vodita dve prepleteni smernici, in sicer občutek administracije, ali za ta denar dobi ustrezno vrednost znotraj in zunaj Združenih narodov, ter stopnja dojemanja Združenih narodov kot uporabnega dela ameriške zunanje politike. Washington torej pri vprašanju dolgov do Združenih narodov ne gleda na negativne posledice za večstransko Svetovno organizacijo, ampak na enostransko uveljavljanje lastnih interesov, sredstvo za to pa so ravno neplačane ameriške obveznosti. Nekdanji argentinski stalni predstavnik v Združenih narodih Emilio J. Cardenas (2000: 67) je glede posledic ameriških dolgov pomenljivo zapisal:

“V sedanjem unipolarnem svetu se morajo Združene države – slej ko prej – obrniti na Združene narode za iskanje legitimnosti. Ameriška strategija uporabe dolgov svojih prispevkov Združenim narodom kot politični instrument, je usodna in endemična napaka. Ker prihaja od države, za katero se lahko trdi, da je hrbtenica Združenih narodov, pomeni razočaranje za njene zaveznike in slabi njene zaveze k solidarnosti z večino drugih držav sveta. Hkrati Združenim državam ne omogoča prevzema prave vodstvene vloge vis a vis splošni mednarodni skupnosti.”

Washington je svoje zahteve do Združenih narodov postavljaj predvsem na račun mirovni operacij, katerih temelj so tudi finančna sredstva, in v njihovo škodo. Leta 2000, ko je bila sprejeta nova lestvica prispevkov, je dolg Združenih držav znašal kar 1,321 milijarde dolarjev oziroma 58 odstotkov celotnega dolga držav članic; od tega je dolg Združenih držav do posebnih računov operacij za ohranjanje miru znašal 1,144 milijarde dolarjev oziroma 56 odstotkov dolga držav članic, v strukturi ameriških dolgov pa je ta obsegal kar 87 odstotkov dolgov do Združenih narodov. Glede na Ghalijevo opredelitev temeljnih pogojev za uspešnost mirovni operacij v Dnevem redu za mir, med katerimi je tudi ustrezna finančna podpora⁷⁰, so dolgovi držav članic oslabili mirovne operacije, Združene države pa so k temu največ prispevale. Renner (2000: 2) ugotavlja, da je ameriška politika nepravočasnega plačevanja svojega deleža za operacije za ohranjanje miru in zadrževanja dela pravno dolgovanega denarja oslabila tudi celotne Združene narode. K temu pritrjuje Sewalova (2000: 3), ki dodaja, da se je ta politika vedno bolj zrcalila tudi pri drugih vojaško in finančno močnih industrijskih državah⁷¹, kar je še nadalje zmanjševalo upravičenost in zmožnosti mirovni

⁷⁰ Preostalih pet temeljnih pogojev je: jasen in izvedljiv mandat; sodelovanje vseh strani pri uresničevanju mandata; stalna podpora Varnostnega sveta; pripravljenost držav članic za zagotavljanje potrebnega vojaškega, policijskega in civilnega osebja, vključno s strokovnjaki; in učinkovito poveljevanje Združenih narodov s sedeža Organizacije in na terenu (An Agenda for Peace, 1992: 50. odstavek).

⁷¹ Po sprejetju nove lestvice prispevkov leta 2000 se je ameriški odstotek dolgov držav članic do računov za operacije za ohranjanje miru s 56 odstotkov zmanjšal pod 45 odstotkov, odstotek drugih držav članic pa se je povečal. Leta 2004 so celotni dolgovi znašali več kot 2,5 milijarde dolarjev, od tega ameriški 722 milijonov oziroma 44 odstotkov.

operacij. Glede na to, da Združeni narodi na splošno, in operacije za ohranjanje miru še posebej, pomagajo uresničevati ameriške interese⁷², je ameriška politika tako po njenem spodkopala oboje, nedvomno pa je okrepila mednarodne pomisleke, da se vodilna svetovna sila osredinja na ozko opredeljene interese na račun širših mednarodnih varnostnih ciljev.

8. PREDLOGI ZA REFORMO FINANCIRANJA MIROVNIH OPERACIJ

Reforma je namerno dejanje sprememb strukture, sestave, postopkov odločanja, delovnih metod, financiranja ali kadrovanja institucije, da bi se povečala njena učinkovitost in/ali zmogljivost pri doseganju njenih temeljnih ciljev in načel (Luck, 2003: 4). Tako je tudi pri financiranju mirovnih operacij, saj sta način in učinkovitost njihovega financiranja hkrati odvisna tudi od organizacijsko-hierarhične strukture ter odločanja in delovnih metod znotraj nje, nazadnje pa tudi od kadrovanja. Slednje je posebnost predvsem pri operacijah za ohranjanje miru, saj se večina zaposlenih na sedežu Združenih narodov, ki skrbijo za podporo operacijam, financira iz proračunov operacij za ohranjanje miru, in ne iz rednega proračuna kot večina njihovih sodelavcev z drugih področij. Finančne, administrativne in kadrovske zadeve so bile več let tarča mnogih reform in varčevalnih kampanj, tako da so nekateri šaljivci na Sekretariatu predlagali, da bi bila najbolj koristna reforma razglasitev moratorija na introspekcijo in reformo, da bi se lahko uslužbenci Združenih narodov vrnilo k dodeljenim nalogam (Luck, 2003: 4).

Zadnje predloge za reformo financiranja mirovnih operacij je podal leta 1992 tedanji generalni sekretar Združenih narodov Boutros Boutros Ghali. V Dnevnom redu za mir (A/47/277-S/24111) je za izboljšanje finančnega položaja Združenih narodov povzel predloge svojega predhodnika Javierja Pereza de Cuellarja in k tem dodal še nekaj dodatnih. Med povzetimi predlogi, ki se nanašajo na mirovne operacije, so bili tako predlogi za oblikovanje začasnega Rezervnega sklada operacij za ohranjanje miru v višini 50 milijonov dolarjev, zaračunavanje obresti na nepravočasno plačane prispevke držav članic in oblikovanje Sklada Združenih narodov za subvencijo miru (United Nations Peace Endowment Fund) s končno

⁷² Direktor Urada za mirovne in humanitarne operacije pri ameriškem zunanjem ministrstvu Edmund J. Hull (1998: 7) je leta 1998 poudaril, da so v zadnjih letih operacije Združenih narodov na različne načine služile ciljem ameriške varnostne in zunanje politike, in ob tem navaja operacije v Liberiji, Gvatemali, vzhodni Slavoniji, Tadžikistanu, Angoli, Srednjeafriški republiki, Iraku (Kuvajtu) in na Cipru ter Haitiju.

vsoto ene milijarde dolarjev, ki bi se zbrala z obveznimi in prostovoljnimi prispevki. Te bi darovale države, zasebni sektor in posamezniki, sredstva sklada pa bi se namenila za začetne stroške operacij za ohranjanje miru ter druge ukrepe in dejavnosti s področja reševanja sporov. Dodatni predlogi oziroma ideje Butrosa Ghalija so bili uvedba davkov na prodajo orožja in na potovanja v letalskem prometu, odobritev možnosti, da si Združeni narodi sposojajo sredstva od Svetovne banke in Mednarodnega denarnega sklada, splošna oprostitev davka na plačevanje donacij družb, fundacij in posameznikov Združenim narodom, sprememba metodologije za izračun lestvice prispevkov za operacije za ohranjanje miru in oblikovanje sporazuma, da lahko Generalna skupščina takoj po odobritvi mandata v Varnostnem svetu novi operaciji zagotovi eno tretjino ocenjenih stroškov. V nadaljnjih letih so bili izmed navedenih predlogov uresničeni trije, in sicer je bil leta 1993 oblikovan rezervni sklad (njegova vrednost je zdaj 150 milijonov dolarjev), leta 2000 je bila sprejeta nova lestvica prispevkov, generalni sekretar pa je tudi dobil možnost, da ob predhodni odobritvi ACABQ-ja dobi do 50 milijonov dolarjev za začetne ali nepredvidene stroške operacij za ohranjanje miru. Preostali predlogi so bili za realizacijo preveč sporni, najbolj pa so jim nasprotovale Združene države. McDermott (1994: 28) navaja, da je tedanji ameriški predsednik George Bush "slabe predloge" zavrnil z naslednjimi argumenti:

- *"Zaračunavanje obresti na neplačane prispevke bi prej povečalo dolgove kot zagotovilo spodbudo za pravočasna plačila. Zakonodajni in proračunski postopki se v državah članicah razlikujejo in mnoge ne morejo v celoti poravnati svojih prispevkov v določenih rokih.*
- *Dati pravico generalnemu sekretarju Združenih narodov za komercialno izposojanje sredstev bi imelo za posledico slabšo finančno disciplino, povečanje obveznosti Združenih narodov in tveganje poznejšega neobvladljivega finančnega vprašanja.*
- *Oblikovanje milijardnega Sklada za subvencijo miru bi bilo ob danih prestopkih pri obveznih prispevkih nerealistično.*
- *Uvedba davkov na mednarodna potovanja in prodajo orožja bi bila nesprejemljiv poseg na področje državne davčne oblasti."*

Predlog za komercialno izposojanje sredstev je naletel na kritiko tudi znotraj Združenih narodov, predvsem v ACABQ-ju, ki temu nasprotuje zaradi same narave Organizacije in možnih negativnih posledic. Združeni narodi namreč niso komercialna entiteta, niti ne morejo biti primerljivi z vladami držav, ki si izposojajo sredstva v tujini. Če bi si Organizacija izposojala sredstva, pa bi bila finančna disciplina še bolj načeta, saj bi lahko imele države dodaten izgovor za neplačevanje svojih prispevkov. Še najbolj se je obdržal predlog za uvedbo davka na vozovnice za mednarodni letalski in pomorski promet. Argument je

predvsem v tem, da mednarodni potniki za varno potovanje potrebujejo stabilno varnostno okolje, ki naj bi ga zagotavljali Združeni narodi, predvsem s svojimi dejavnostmi na področju mirovnih operacij. Čeprav cilj upravičuje sredstva, pa je zelo težko doseči politično voljo za obdavčenje povprečnih ljudi za financiranje dejavnosti Združenih narodov. Laurenti (2001: 41) kot možen dohodek Združenih narodov navaja davek na denarne transakcije. Sporazum o enotnem svetovnem davku na denarne transakcije je predlagal profesor James Tobin z Univerze Yale, leta 1995 pa se je zanj zavzel tudi francoski predsednik Francois Mitterrand. Po izračunih bi predlagan 0,01-odstotni davek na svetovni ravni navrgel okoli 300 milijard dolarjev na leto. Slabost predloga je predvsem v zahtevi, da bi morale konvencijo, ki bi ga uvedla, ratificirati vse države, tudi t. i. davčne oaze, kar pa je zopet malo verjetno. McDermott (2000: 127-130) poleg tega kot možne pristope k izboljšanju finančnega položaja Združenih narodov oziroma reforme navaja še združitev rednega proračuna in proračunov operacij za ohranjanje miru, uvedbo ukrepov proti neplačevanju prispevkov ter dajanje večjega pomena prostovoljnemu prispevku. Združevanje proračunov McDermott imenuje "skrajni ideal", katerega uresničitev pa je zelo vprašljiva. Združevanje rednega proračuna in proračunov za operacije za ohranjanje miru bi za seboj potegnilo korenito reformo financiranja, ki bi dejansko pomenila vrnitev v obdobje pred letom 1956. Države članice so namreč ravno zaradi večjih stroškov operacij za ohranjanje miru zahtevale in dosegle ločitev proračunov ter postavile posebna načela za razdelitev stroškov, ki temeljijo na argumentih večje odgovornosti stalnih članic Varnostnega sveta za ohranjanje miru in varnosti ter manjše zmožnosti plačevanja manj razvitih držav. Edina možnost, ki se pojavlja v kontekstu združevanja proračunov je vključitev predvidenih začetnih sredstev za morebitne prihodnje operacije za ohranjanje miru, ki bi se zbirala v rezervi proračuna. Še vedno pa se ob tem pojavljata vprašani možnosti predvidevanja prihodnjih operacij za ohranjanje miru v dveletnem (proračunskem) obdobju in združitve trenutno dveh ločenih lestvic prispevkov. Instrument ukrepov proti neplačevanju prispevkov se deloma nanaša na velikokrat predlagane obresti na nepravočasno plačane prispevke držav članic, pri čemer McDermott opredeli princip zaračunavanja obresti in druge možnosti ukrepov. Obresti bi se zaračunavale na podlagi drseče lestvice z najvišjimi kaznimi za države z največjimi prispevki in z nižjimi za države z manjšimi prispevki, pri manj razvitih državah pa jih ne bi bilo. Kot alternativni ukrepov za neplačevanje prispevkov pa sta predlagani še izguba pravice do izvolitve predstavnikov in zaposlitve državljanov članic v dolgovih v organih Združenih narodov ter nedodeljevanje pogodb podjetjem iz držav, ki so v dolgovih. Zniževanje stroškov Združenih narodov je mogoče tudi z večjim poudarkom na prostovoljnih prispevkih, s katerimi se sicer v

večini financirajo tudi agencije Združenih narodov. Ob določenih deležih prispevkov za posamezne države so prostovoljni prispevki za operacije za ohranjanje miru redke, dodatne možnosti za zbiranje prostovoljnih prispevkov oziroma delitev stroškov pa se pojavljajo pri nevladnih organizacijah, s katerimi Združeni narodi na terenu pogosto tesno sodelujejo. Slabost tega predloga je predvsem v tem, da bi se lahko spodkopavala neposredna avtoriteta Združenih narodov pri operacijah za ohranjanje miru.

Poseben primer so predlogi glede računa za podporo, ki se polni s prispevki držav članic v proračune operacij po lestvici za operacije za ohranjanje miru, zbrana sredstva pa se namenjajo za zaposlene v organih Združenih narodih, ki delujejo kot podpora operacijam za ohranjanje miru. Panel o mirovni operaciji (A/55/305 S/2000/809) je poudaril, da bi morali izdatki za osebje na sedežu Združenih narodov, ki deluje pri načrtovanju in podpori operacij za ohranjanje miru, veljati za neposredne in neterenske stroške Združenih narodov. Ob tem panel ugotavlja, da bi morali sredstva za podporo operacijam za ohranjanje miru povečati, in priporoča, da se le-ta v večini krijejo iz rednega proračuna, in ne iz računa za podporo. Sredstva za podporo so se po poročilu panela dejansko povečala, vendar se še vedno v večini zbirajo v okviru proračunov za operacije za ohranjanje miru⁷³. ACABQ (A/59/736: 26. odstavek) v svojih poročilih neprestano opozarja, da uporaba sredstev proračunov operacij za kritje stroškov osebja s sedeža Združenih narodov ni v skladu s transparentnostjo proračuna in bi jo morali zato povsem odpraviti. Navaja tudi, da se račun za podporo ne sme uporabljati kot "druga možnost" za oblikovanje delovnih mest, ki niso bila odobrena v okviru rednega proračuna, ali kot sredstvo za predlaganje oblikovanja delovnih mest, ki bi morala biti sicer predlagana v okviru rednega proračuna (A/59/784: 8. odstavek). Ob tem pa Visoki panel o grožnjah, izzivih in spremembah ugotavlja, da bi morali v proračune operacij za ohranjanje miru dodatno vključiti tudi sredstva za demobilizacijo in razoroževanje, katerih financiranje trenutno poteka posredno s prostovoljnimi prispevki agencijam, programom ali skladom Združenih narodov. Ko so mirovne operacije pripravljene, morajo imeti sredstva za izvedbo demobilizacije in razorožitve bojevnikov; to je prednostna naloga za uspešno vzpostavitev miru (A more secure world: Our shared responsibility, 2004: 72). Sprememba vira financiranja bi po ugotovitvah panela zahtevala odobritev Varnostnega sveta in nato še potrditev v Generalni skupščini.

⁷³ Odbor revizorjev ugotavlja, da so se sredstva računa za podporo med letoma 2000 in 2005 povečala za 216 odstotkov, medtem ko so se stroški operacij za ohranjanje miru v istem obdobju povečali za 76 odstotkov (A/59/736, par. 18).

ACABQ in panela za mirovne operacije ter o grožnjah, izzivih in spremembah opozarjajo tudi na časovne pritiske pri sprejemanju proračunov operacij za ohranjanje miru, na nekonsistentnost delovanja držav članic v različnih organih Združenih narodov in na nujnost organizacijsko-finančnih dopolnitev. ACABQ (A/59/736: 30. odstavek) poudarja, da sta raven zahtev in kompleksnost operacij za ohranjanje miru večja kot kdaj prej, sam pa ima vse manj časa za proučitev zahtev (poročil) generalnega sekretarja zaradi poznih predložitvev zahtev na eni strani in časovnega načrta njihovega obravnavanja v Petem komiteju na drugi strani. Posledica tega sta nujnost hitrega obravnavanja predlogov proračunov operacij in večja verjetnost za nedosledno obravnavo poročil. To lahko vodi v zmanjšanje neposrednega vpliva ACABQ-ja na proračunsko načrtovanje, kar lahko še dodatno povečuje stroške operacij. Pomembna je tudi ugotovitev panela o mirovnih operacijah (A/55/305 S/2000/809: 275. odstavek), da države članice glede dejanj, ki jih zagovarjajo, podajajo nasprotujoča si sporočila, ko njihovi predstavniki izražajo politično podporo v enem organu in hkrati odrekajo finančno podporo v drugem. Takšna nekonsistentnost se po navedbah panela pojavlja med Petim komitejem na eni strani in Varnostnim svetom ter Posebnim odborom za operacije za ohranjanje miru na drugi strani. Panel o grožnjah, izzivih in spremembah pa ugotavlja, da v organizacijsko-hierarhični strukturi mirovnih operacij Združenih narodov in pri njihovih finančnih mehanizmih obstaja vrzel na področju operacij za graditev miru. V okviru Združenih narodov namreč ni nobenega organa, ki bi posebej skrbel za preprečevanje kolapsov držav in njihovega drsenja v vojno ali za pomoč državam pri prehodu iz stanja vojne v stanje miru. Združeni narodi morajo biti zmožni jasnega in učinkovitega ukrepanja skozi celotni kontinuum, ki poteka od zgodnjega opozarjanja prek preventivnih akcij do pokonfliktne graditve miru, zatrjuje visoki panel (2004: 83). Ob tem priporoča, da Varnostni svet po predhodnem posvetovanju z Ekonomskim in socialnim svetom ustanovi Komisijo za graditev miru (Peacebuilding Commission). Ta bi bila vključena v organizacijsko strukturo Sekretariata, poleg članov, ki bi jih odobril Varnostni svet, pa bi v njej sedeli tudi predstavniki Ekonomskega in socialnega sveta, Mednarodnega denarnega sklada, Svetovne banke, glavnih donatorjev, in ko bi bilo potrebno, tudi predstavniki držav, ki prispevajo največ oboroženih sil. Posledično Visoki panel priporoča tudi oblikovanje stalnega sklada za operacije za graditev miru, in sicer za 250 milijonov dolarjev, ki bi se uporabljali za financiranje novonastajajočih držav in ključnih programov agencij na področjih rehabilitacije in vključitve.

Vedno je aktualna tudi reforma lestvice prispevkov za operacije za ohranjanje miru in metodologije za izračunavanje deležev v lestvici, in sicer tako držav, ki v proračune prispevajo manj, kot tudi držav, ki prispevajo največ. Veliko predstavnikov držav z manjšimi prispevki, katerih deleži so se povečali po zadnji spremembi lestvice v letu 2000, tako opozarja, da so se njihovi dolgovi močno povečali, kar bi lahko povzročilo resne težave za same operacije, če bi bila enaka metodologija uporabljena tudi pri naslednji lestvici. Na drugi strani Japonska kot druga država po stopnji prispevkov prav tako zahteva reformo lestvice prispevkov, hkrati pa se v povezavi z njo zavzema tudi za reformo Združenih narodov oziroma bolj konkretno Varnostnega sveta. Japonski predstavnik je tako v Petem komiteju zatrdil, da zahteva po reformi Združenih narodov še nikoli v zgodovini ni bila tako velika kot danes:

“Na Japonskem vse več davkoplačevalcev meni, da je Japonska v Združenih narodih obravnavana nepravilno. Japonska vlada zvesto plačuje svoje ocenjene prispevke kljub izjemno slabim gospodarskim in fiskalnim okoliščinam. Zdaj se seveda pojavljajo dvomi o metodologiji trenutne lestvice, vključno z raznimi popusti in zgornjo mejo. Zakaj mora Japonska med 191 državami nositi skoraj 20 odstotkov stroškov Združenih narodov? Občutek nepravilnosti je nadalje zaostren z zastojem procesa reforme Varnostnega sveta kot tudi z ohranjanjem zastarelih določil Ustanovne listine Združenih narodov, kot so t. i. klavzule sovražnih držav.”⁷⁴

Japonska delegacija je ob tem poudarjala, da mora biti lestvica prispevkov bolj uravnotežena, in sicer glede na dejanske gospodarske zmogljivosti držav članic kot tudi glede na njihov status in odgovornost v Združenih narodih.

8.1. Načelo posebne odgovornosti stalnih članic in reforma Varnostnega sveta

Pet stalnih članic je dobilo pravico veta, hkrati pa se je od njih pričakovalo, da bodo nosile večje finančno breme pri zagotavljanju svetovnega miru in varnosti. To je poudarila že resolucija 1874 (S-IV) iz leta 1963, navsezadnje pa o tem govori tudi 23. člen Ustanove listine, v katerem je med drugim zapisano, da se pri volitvah nestalnih članic upošteva njihov prispevek k ohranjanju mednarodnega miru in varnosti. Večje finančno breme stalnih članic se upošteva pri lestvicah prispevkov v smislu prevzemanja deležev, ki so posledica popustov manj razvitim državam. Le-ti so v obdobju 1973-2005 znašali od 10,4 do 7,5 odstotka in so se proporcionalno porazdelili med vseh pet stalnih članic, kar je leta 2005 pomenilo, da so

⁷⁴ Glej: GA/AB/3576.

največji delež prevzele Združene države (2,5 %) in najmanjšega Rusija (0,2 %). Legitimno vprašanje je, ali je takšno prevzemanje deležev dejansko tisto, kar se pričakuje pod posebno odgovornostjo in večjimi finančnimi prispevki stalnih članic za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti? Težava je predvsem v tem, da so finančni prispevki nekaterih stalnih članic skromni v primerjavi z njihovim posebnim statusom in prispevki drugih držav članic⁷⁵. Gre predvsem za Rusijo in Kitajsko, ki sta z 1,3 in 2,4 odstotka na lestvici prispevkov šele na devetem in 13. mestu, pred njima pa so Japonska (19,4 %), Nemčija (8,6 %), Italija (4,8 %), Kanada (2,8 %) in Španija (2,5 %). Predvsem prvi dve državi, na račun katerih se je finančno breme stalnih članic vseskozi zmanjševalo, se zaradi velikih prispevkov zavzemata za reformo Varnostnega sveta in mesti stalnih članic v njem. Nujnost reforme k povečanju števila članic Varnostnega sveta, še zlasti v smislu 23. člena Ustanovne listine, poudarja tudi Visoki panel o grožnjah, izzivih in spremembah (2004: 80-82)⁷⁶. Panel v svojem poročilu na prvem mestu izpostavlja, da bi se morale reforme izvajati v smeri povečanja vpetosti v odločanje tistih držav, ki največ prispevajo Združenim narodom, tako finančno, vojaško in diplomatsko, še posebej pri prispevki v redni proračun Združenih narodov, sodelovanju v mirovni operacijah, prostovoljnih prispevkih na področjih varnosti in razvoja ter diplomatskih dejavnostih v podporo ciljem in mandatom Združenih narodov. Ob tem panel predlaga dva modela reforme Varnostnega sveta, ki povečujeta število članic na 24, s tem da prvi vsebuje šest novih stalnih članic (brez pravice veta), drugi pa uvaja novo kategorijo štiriletnih sedežev, ki se lahko po končanem mandatu obnavljajo. Skupno obema modeloma je, da bi Generalna skupščina nove stalne sedeže in štiriletne sedeže razdelila med države iz posamezne regije na podlagi posebnih meril, in sicer: da so države kandidatke za nove sedeže med prvimi tremi državami v regiji (a) po prispevkih v redni proračun, ali (b) po prostovoljnih prispevkih, ali (c) po prispevanju oboroženih sil v operacije za ohranjanje miru.

Takšna reforma bi pomenila, da bi prvotne stalne članice Varnostnega sveta ohranile ekskluzivno pravico veta, nove stalne ali nestalne članice s štiriletnim sedežem pa bi hkrati pridobile veljavo pri odločanju (brez pravice veta) in prevzele še večje finančno breme (nove stalne članice) ter s tem dodatno finančno razbremenile sedanje stalne članice. Hipotetično bi

⁷⁵ Če upoštevamo to, da večina oboroženih sil, ki sodelujejo v mirovni operacijah Združenih narodov, prihaja iz manj razvitih držav, je slika še bolj jasna.

⁷⁶ Visoki panel (High-level Panel on Threats, Challenges and Change) je sestavljalo 16 uglednih in izkušenih osebnosti z vsega sveta, na prošnjo generalnega sekretarja Združenih narodov pa je izdelal oceno sedanjih groženj mednarodnemu miru in varnosti, ovrednotil delo in politiko Združenih narodov na tem področju ter pripravil predloge za okrepitev Združenih narodov pri zagotavljanju kolektivne varnosti v 21. stoletju.

ob predpostavki podelitve stalnih sedežev Japonski in Nemčiji sedanje stalne članice, na podlagi lestvice prispevkov za leto 2005, skupno prihranile 3,3 odstotne točke (največ Združene države – slabi dve odstotni točki), kar bi nase prevzeli novi stalni članici. Stalne članice bi tako krile kar 73 odstotkov vseh stroškov operacij za ohranjanje miru, od tega Nemčija in Japonska 43 odstotkov, sedanje stalne članice pa 57 odstotkov deleža. Načelo večje odgovornosti stalnih članic Varnostnega sveta bi se tako s širitvijo stalnega članstva “okrepilo” izključno na račun novih članic, z vidika sedanje velike peterice, ki bi v tem primeru privarčevala, pa bi se “oslabilo”. V primeru širitve Varnostnega sveta po drugem modelu bi delež stalnih članic ostal enak. Oba primera širitve Varnostnega sveta bosta verjetno deležna velike politične praračunljivosti, tudi z vidika reforme lestvice prispevkov za operacije za ohranjanje miru, vendar je bolj verjetno, da bi bila intenziteta zahtev večja predvsem pri drugem modelu, saj je nerealno za pričakovati, da bi nove stalne članice svoje sedeže pogojevale s prerazporeditvijo stroškov na račun prvotnih stalnih članic.

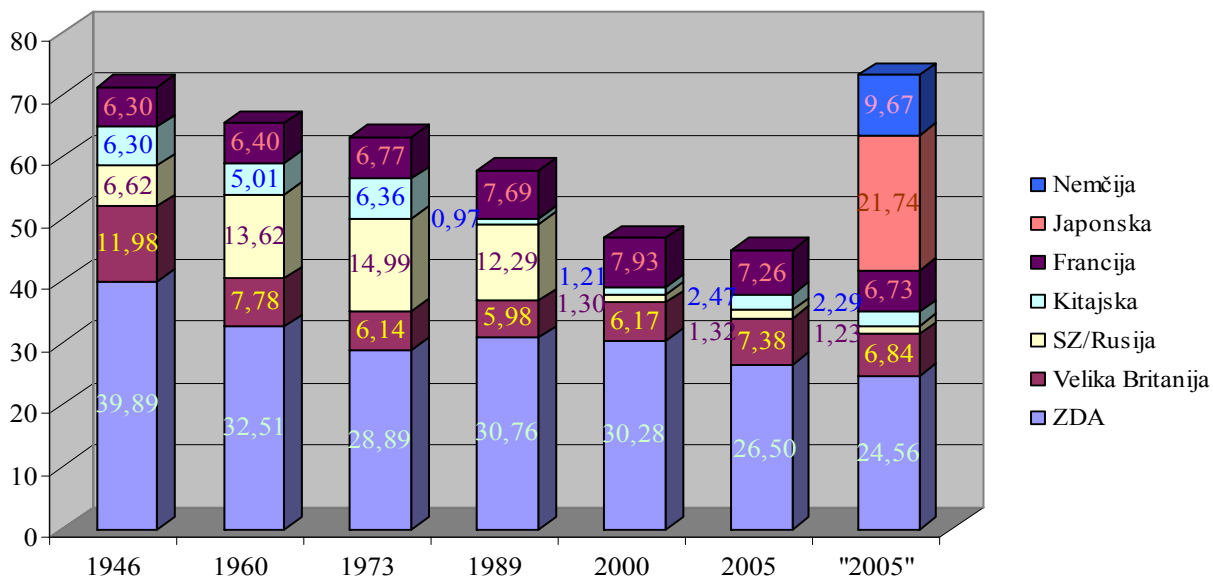
Razpredelnici 8 in 9: Modela reforme – širitve sedežev Varnostnega sveta

<i>Regionalno področje</i>	<i>Število držav</i>	<i>Stalni sedeži</i>	<i>Predlagani novi stalni sedeži</i>	<i>Predlagani dveletni sedeži (neobnovljivi)</i>	<i>Skupaj</i>
<i>Afrika</i>	53	0	2	4	6
<i>Azija in Pacifik</i>	56	1	2	3	6
<i>Evropa</i>	47	3	1	2	6
<i>Ameriki</i>	35	1	1	4	6
<i>Skupaj model A</i>	191	5	6	13	24

<i>Regionalno področje</i>	<i>Število držav</i>	<i>Stalni sedeži</i>	<i>Predlagani štiriletni sedeži (obnovljivi)</i>	<i>Predlagani dveletni sedeži (neobnovljivi)</i>	<i>Skupaj</i>
<i>Afrika</i>	53	0	2	4	6
<i>Azija in Pacifik</i>	56	1	2	3	6
<i>Evropa</i>	47	3	2	1	6
<i>Ameriki</i>	35	1	2	3	6
<i>Skupaj model B</i>	191	5	8	11	24

Vir: A more secure world: Our shared responsibility (2004: 81)

Graf 7: Deleži stalnih članic Varnostnega sveta v lestvicah prispevkov za operacije za ohranjanje miru v letih 1946, 1960, 1973, 1989, 2000 in 2005 ter razporeditev deležev v primeru stalnega članstva Nemčije in Japonske po lestvici za leto 2005

Vir: Glej prilogo: razpredelnica 12

Do obeh modelov reforme Varnostnega sveta, ki vplivata tudi na financiranje mirovniških operacij, se je opredelil tudi slovenski zunanji minister Dimitrij Rupel. Na posvetu o reformi Združenih narodov⁷⁷ je zatrdil, da mora biti Varnostni svet kot učinkovito telo z ustrežno mednarodno legitimnostjo sestavljen iz vseh tistih držav, ki imajo ustrežno težo v današnjih mednarodnih odnosih. Geopolitični položaj se je od leta 1945 precej spremenil in Varnostni svet je treba razširiti, je dejal. Ob tem pa je opozoril, da oba predlagana modela žal opuščata sedanji nestalni sedež vzhodnoevropske skupine, kar bi pomenilo, da bi Slovenija lahko kandidirala za članstvo v Varnostnem svetu vsakih 40 (model A) oziroma le vsakih 80 let (model B). Ker bi takšna širitev pomenila zmanjšanje možnosti za pogostejše sodelovanje v Varnostnem svetu, si bo Slovenija po Ruplovih besedah prizadevala za ohranitev nestalnega sedeža vzhodnoevropske skupine.

⁷⁷ Govor zunanjega ministra dr. Dimitrija Rupla na posvetu o reformi OZN je dostopen na spletni strani Ministrstva za zunanje zadeve: <http://www.gov.si/mzz>

8.2. Privatizacija mirovnih operacij – zgolj ideja?

Na področju mirovnih operacij, še posebej pri operacijah za ohranjanje miru, se bolj ideje kot reforme pojavljajo tudi predlogi za “privatizacijo“ delovanja Združenih narodov na terenu. Singer in Olin (2003: 3) poudarjata, da je ideja o zamenjavi modrih baretk na terenu z vojaškimi podjetji eden izmed najspornejših predlogov od razvoja industrije. Čeprav gre z vidika privatizacije celotnih operacij za trenutno nepredstavljivo delegiranje zagotavljanja mednarodnega miru in varnosti na zasebni sektor, le-ta že zdaj posega na področje mirovnih operacij. Lilly (2000: 55-57) navaja, da so zasebna podjetja v operacijah za ohranjanje miru sodelovala na področjih (a) logistike in podpore, (b) varnosti in javnega reda ter (c) vojaške podpore, ob tem pa podaja tudi konkretne primere. Tako je ameriško podjetje Brown and Root dobilo milijardni posel za logistično podporo in oskrbo ameriških sil na Kosovu, britanska vlada pa ima v sporazumu z DPKO-jem rezervirano pravico, da lahko zasebna podjetja njenim silam zagotavljajo nekatere logistične funkcije. Na področju varnosti in javnega reda je britansko podjetje Defence Systems mirovnim silam v Angoli zagotovilo stražarje. Glede vojaške podpore pa je zgled uporaba podjetja DynCorp s strani ameriške vlade, ki je kot ameriški vojaški kontingent delovalo v misiji Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi na Kosovu pred posredovanjem Nata. Čeprav je bilo osebje DynCorpa neoboroženo, gre za prvo uporabo ameriškega vojaškega podjetja na bojnem območju. Po mnenju Singerja in Olina (2000: 4) obstajajo za privatizacijo sil za ohranjanje miru trije možni scenariji, in sicer (a) delovanje vojaških družb na področju zagotavljanja varnosti določenim območjem in konvojem človekoljubnih skupin, (b) najemanje enot za hitro posredovanje v okviru operacij za ohranjanje miru in (c) izvajanje celotne operacije. Najspornejši je slednji scenarij, vendar so se o njem že pojavljala razmišljanja tudi znotraj Združenih narodov, ki pa so se končala takoj, ko se je pojavilo vprašanje plačevanja stroškov. Singer in Olin (2003: 4) tako pišeta:

“Ta ideja se lahko zdi povsem nemogoča, vendar je dejansko pomenila možnost, o kateri so razmišljali politični odločevalci za zaprtimi vrati med begunsko krizo, ki se je dogajala v vzhodnem Zairu leta 1996. Tako Oddelek za operacije za ohranjanje miru v Združenih narodih kot ameriški Svet za državno varnost sta razpravljala o ideji, da bi namesto mirovnih sil Združenih narodov najeli zasebna podjetja, ki bi ustvarila varne humanitarne koridorje. Načrt so opustili, ko se je pojavilo vprašanje, kdo bo poravnal račun.”

O uporabi zasebnih podjetij pri zagotavljanju mednarodne varnosti in miru je razmišljal tudi generalni sekretar Kofi Annan ob genocidu v Ruandi leta 1994. Tako je nakazal, da je v okoliščinah, ko Združeni narodi oziroma Varnostni svet niso bili zmožni zagotoviti varnost in preprečiti pokole⁷⁸, proučeval možnost najema zasebnega podjetja, ki bi obvarovalo begunska taborišča pred napadalci. Na koncu je presodil, da svet še ni pripravljen na privatizacijo miru⁷⁹. Južnoafriško podjetje Executive Outcomes je za posredovanje v Ruandi celo izdelalo operativni načrt⁸⁰, po katerem bi v 14 dneh razporedilo svoje oborožene sile na terenu, celotno moštvo 1.500 vojakov, vključno z letalsko in artilerijsko podporo, pa v šestih tednih. Ob tem so bili stroški šestmesečne operacije za zagotovitev varnih območij za begunce in preprečitev genocida ocenjeni na 150 milijonov dolarjev oziroma na okoli 600.000 dolarjev na dan. Na drugi strani je misija Združenih narodov v Ruandi (UNAMIR), ki je postala operativna še pred izvršenim genocidom in je med njim štela 2.548 vojakov⁸¹, do marca 1996 stala skupno 454 milijonov dolarjev oziroma 3,5 milijona dolarjev na dan, s tem da ji ni uspelo preprečiti množičnih pokolov. Brooks (2000: 131) navaja tudi konkreten zgled uporabe vojakov podjetja Executive Outcomes, in sicer leta 1995 v Sierr Leone. Vojaška pomoč podjetja vladi Sierr Leone je povzročila poraz upornikov, ki jih je podpirala Liberija, in stroške oziroma plačilo 40 milijonov dolarjev. Operacija Združenih narodov, ki je temu sledila, pa je stala skoraj 50 milijonov dolarjev na mesec. Singer in Olin (2003: 3) navajata, da zagovorniki zamenjave operacij za ohranjanje miru z uporabo zasebnih vojaških podjetij verjamejo, da bi to povečalo tako učinkovitost kot zmogljivost mirovniških operacij, saj bi bila lahko zasebna podjetja zmožna operacije izvesti hitreje, bolje in ceneje. Po mnenju Lillyja (2000: 53) pa je logična podlaga za uporabo teh podjetij ta, da ponudijo rešitev za politične, finančne in institucionalne omejitve Združenih narodov. Dejstvo je, da bi nujne in visoko rizične vojaške operacije v strateško nezanimivem okolju za velike sile zasebna vojaška podjetja veliko lažje izvajala, toda ob tem se postavljajo številna sporna vprašanja. Najprej gre za vprašanje erozije prvenstvene odgovornosti Varnostnega sveta in s tem Združenih narodov za zagotavljanje mednarodnega miru in varnosti, saj bi države članice izvajanje mandatov, ki bi jih odobrile,

⁷⁸ Ob genocidu v Ruandi leta 1994 so Združene države blokirale sprejetje odločitve Varnostnega sveta o napotitvi sil Združenih narodov za ustavitve pobojev. Ko so Združene države končno popustile, druge države niso bile pripravljene pravočasno zagotoviti zadostnih sil, Združene države pa niso bile pripravljene zagotoviti tako vojakov kot opreme za takojšnjo nastanitev sil (Renner, 1996: 2).

⁷⁹ Glej: SG/SM/6613.

⁸⁰ Glej: Singer, Olin, 2000: 4.

⁸¹ Med izbruhom nasilja, ki je vodilo v pokol več kot pol milijona Tutsijev, so hutujski napadalci napadli tudi mirovne sile in ubili deset belgijskih vojakov. To je vodilo v enostranski umik belgijskih in tudi drugih sil, tako da se je število vojakov UNAMIR-ja zmanjšalo na 270. Šele nekaj tednov po začetku nasilja je Varnostni svet odobril povečanje sil na 5.500, vendar je trajalo skoraj pol leta, da so države zagotovile to število vojakov. Med tem časom je Varnostni svet na podlagi VII poglavja odobril tudi mednarodno humanitarno operacijo Turquoise, ki so jo izvajale večnacionalne sile pod vodstvom Francije.

prenesle na zasebni sektor in s tem zgubile nadzor in neposredni stik z dogajanjem na terenu. Poleg tega je treba upoštevati, da je vprašljiv tudi nadzor podjetij nad lastnimi vojaki na terenu, da bi bilo zasebno zagotavljanje varnosti v nemilosti tržnih cen in da je glavno vodilo zasebnih vojakov zaslužek, tako da bi bilo v tem pogledu vprašljivo tudi spoštovanje splošnih vrednot in načel, katera pripadnikom mirovnih sil nacionalnih kontingentov niso tuja. Nazadnje se pojavlja tudi vprašanje plačevanja stroškov "zasebnih mirovnih operacij", saj je ravno to preprečilo konkretizacijo ideje o uporabi zasebnih podjetij v letu 1996. Kljub temu Brooks (2000: 131) trdi, da bo na določeni točki v bližnji prihodnosti stroškovno učinkovita uporaba zasebnih podjetij postala preveč očitna, tako da bodo Združeni narodi prisiljeni spet proučiti svojo sedanjo politiko proti uporabi zasebnih vojaških podjetij na področju mirovnih operacij.

9. VERIFIKACIJA HIPOTEZ

Financiranje mirovnih operacij Združenih narodov je zelo zapleteno in temelji na ad hoc načelu ter prispevkih peščice držav in je kot tako potrebno temeljite reforme. To hipotezo, ki je temeljna hipoteza magistrskega dela, lahko v celoti potrdim. Postavljena hipoteza temelji na treh med seboj povezanih predpostavkah, in sicer, da je financiranje mirovnih operacij Združenih narodov zelo kompleksno ter da temelji na *ad hoc* načelu in prispevkih peščice držav. Zapletenost financiranja operacij izhaja iz organizacijsko-hierarhične strukture, splošnih vrst financiranja Združenih narodov, konkretnih vrst financiranja mirovnih operacij in lestvic prispevkov držav članic za redni proračun in proračune operacij za ohranjanje miru. Organizacijsko-hierarhična struktura predstavlja delitev in delegiranje dela ter pristojnosti in kaže na to, da sta oblikovanje in sprejemanje odločitev večplastni in dolgotrajni. Odločitve o posameznih operacijah se oblikujejo in sprejemajo v glavnem v Varnostnem svetu, čeprav si je to pravico (z izjemo operacij po VII. poglavju) z resolucijo Združevanje za mir in rabsodbo Meddržavnega sodišča priborila tudi Generalna skupščina. Podlaga za odločitve Varnostnega sveta so poročila generalnega sekretarja, v katerih po temeljiti proučitvi konkretnih situacij daje predloge za oblikovanje operacije, vključno s sestavo in številom moštva ter predvidenimi finančnimi posledicami. Čeprav sta prvenstveni nalogi Varnostnega sveta oblikovanje operacij in podeljevanje mandata, ima s tem tudi posredno pristojnost vplivanja na stroške operacij, predvsem pri določanju števila vojaškega ali policijskega osebja v operacijah, ki običajno pomenijo največji strošek. Po podelitvi mandata se naloge v zvezi z

vodenjem in pripravo operacij delegirajo navzdol po hierarhični lestvici, vse do osebja na terenu. Priprava prvega proračuna za operacijo se oblikuje od zgoraj navzdol, priprava naslednjih pa od spodaj navzgor. Ob tem je v hierarhični lestvici množica organov in pristojnih oseb, ki imajo določene pristojnosti pri ocenjevanju stroškov operacij. Le-ti se pri posebnih političnih operacijah krijejo iz rednega proračuna, pri operacijah za ohranjanje miru oziroma mirovnih operacijah v ožjem smislu pa v zadnjem obdobju iz rednega proračuna (manjše operacije), posebnih računov operacij za ohranjanje miru in iz prostovoljnih prispevkov, (običajno v kombinaciji s proračunom za operacije). Proračune potrjuje Generalna skupščina, ob predhodni odobritvi ACABQ-ja in Petega komiteja. Ko je proračun sprejet, se stroški v okviru le-tega porazdelijo med države članice. Podlaga za razdelitev stroškov je lestvica prispevkov za redni proračun, iz katere je izpeljana tudi lestvica prispevkov za operacije za ohranjanje miru. Do leta 2000 so bile pri operacijah za ohranjanje miru v veljavi t. i. ad hoc lestvice, saj vse od UNEF-a II državam članicam ni uspelo sprejeti sporazuma, ki bi postavil temeljno lestvico za vse operacije. Takšna lestvica se je oblikovala leta 2000, po obdobju velike rasti stroškov mirovnih operacij, ki je povzročila tudi rast dolgov držav članic. Čeprav z mnogimi nasprotovanji, je bila nova lestvica sprejeta s soglasjem, in sicer zato, da bi postavili Združene narode na trdno finančno podlago. V prvih letih se je to nakazovalo, saj so se dolgovi držav zmanjševali, toda pritisk novih operacij in lestvice, ki je dodatno obremenila predvsem države, ki so prispevale manjše deleže, je zopet povečal dolgove. Hkrati so države začele opozarjati, da ne morejo več vzdržati bremena nove lestvice, kar bi lahko posledično ogrozilo tudi izvajanje mandatov operacij. Države članice v okviru proračunov za operacije za ohranjanje miru plačujejo tudi prispevke za zaposlene na sedežu Organizacije, ki delujejo na področju teh operacij. Vsa preostala delovna mesta se sicer plačujejo iz rednega proračuna, zato je veliko pomislekov tudi o tej vrsti financiranja, ki dodatno krni sredstva operacij. Najtežje pa je pridobiti finančna sredstva po odobritvi mandata operacij za ohranjanje miru. ACABQ lahko sicer za začetne stroške operacij generalnemu sekretarju odobri skupno 150 milijonov dolarjev, vendar posamezni operaciji največ 50 milijonov, kar pa je ob večjem številu večjih operacij v proračunskem obdobju premalo. Sprejemanje proračuna traja nekaj mesecev, preden države članice nakažejo svoje deleže, pa mine še nekaj mesecev. Zaradi pomanjkanja sredstev se v začetnem obdobju (in posledično tudi v nadaljnjem) najprej krijejo operativni stroški operacij, sredstva državam, ki prispevajo vojake in/ali policiste ter opremo, pa ostajajo v obliki dolga Organizacije državam članicam. Celoten naveden proces poteka za vsako operacijo posebej (ad hoc), kar pri 16 operacijah v letu 2005 pomeni veliko breme in časovne pritiske za organe v organizacijsko-hierarhični

strukturi oblikovanja in sprejemanja odločitev v zvezi s financiranjem. V zvezi z lestvicami prispevkov se vseskozi pojavljajo tudi opozorila o tem, da stroške Združenih narodov in njihovih operacij nosi le peščina držav. Prvih pet držav, med katerimi so tri države Evropske unije, Združene države in Japonska, po prispevkih tako nosi kar 63 odstotkov stroškov, preostalih 186 držav pa 37 odstotkov. Ob takem razmerju sama lestvica in plačevanje prispevkov predstavljata pravo politično bojišče, saj so tu države zastopane kot posamezni subjekti, ki poskušajo prek finančnih sredstev "obtežiti" svoje glasove v Združenih narodih in uveljavljati lastne interese. To je vidno tudi pri nekonsistentnosti pri delovanju predstavnikov držav v različnih organih, ko gre na eni strani za politično, na drugi strani pa za finančno podporo mirovnim operacijam. Ob tem se pojavljajo vprašanja enakosti držav članic zaradi nesorazmerno velikega deleža in posledično vpliva ter reforme Združenih narodov oziroma Varnostnega sveta, s katerimi naj bi pokazali prispevke držav članic. Zapletenost financiranja operacij, načelo ad hoc in problem prispevkov peščice držav dokazujejo tudi predlogi za reformo financiranja mirovnih operacij. Predlogi za reformo se nagibajo predvsem k zagotavljanju rednih finančnih sredstev za operacije, in sicer z iskanjem drugih finančnih virov (posebni davki, skladi, kreditiranje, prostovoljni prispevki), k oblikovanju ukrepov proti državam, ki ne plačujejo prispevkov (zamudne obresti, nezaposlovanje in neimenovanje v organih Združenih narodov), k oblikovanju bolj realne in uravnotežene lestvice prispevkov in z združevanjem proračunov. Hkrati se pojavljajo tudi opozorila zaradi preobsežnih in časovno prenatrpanih postopkov sprejemanja proračunov, kar je predvsem posledica števila in zapletenosti operacij.

Mirovne operacije Združenih narodov imajo več oblik zagotavljanja finančnih sredstev, ki so odvisne od posamezne mirovne operacije in volje držav. To hipotezo lahko v celoti potrdim. Različne oblike zagotavljanja finančnih sredstev izhajajo že iz samega operativno-organizacijskega razumevanja mirovnih operacij, ki jih Združeni narodi obravnavajo ločeno kot operacije za ohranjanje miru in posebne politične operacije. V prvo skupino sodijo mirovne operacije v ožjem smislu, v drugo pa preventivne operacije in operacije za ustvarjanje miru, graditev miru in nadziranje izvajanja ukrepov po VII. poglavju Ustanovne listine. Od tega, v katero skupino sodijo mirovne operacije, je odvisna oblika financiranja. Posebne politične operacije se financirajo po lestvici prispevkov za redni proračun in s prostovoljnimi prispevki posameznih zainteresiranih držav. Operacije za ohranjanje miru pa se v bistvu financirajo na podlagi ločenih posebnih računov za posamezne operacije. Države članice so v preteklosti vplačevale svoje prispevke po lestvici prispevkov za redni proračun

(UNEF I in ONUC) in po ad hoc lestvicah prispevkov za posamezne operacije za ohranjanje miru (od operacije UNEF II leta 1967 do leta 2000), trenutno pa jih vplačujejo po enotni lestvici prispevkov za vse operacije za ohranjanje miru. Poleg te oblike so se operacije za ohranjanje miru od leta 1948 financirale tudi iz rednega proračuna, kar se je ohranilo do danes pri operacijah UNMOGIP in UNTSO, ter s prostovoljnimi prispevki držav članic (v celoti ali delno) ali vpletenih držav (v celoti). Iz rednega proračuna se financirajo le opazovalne misije, ki v primerjavi z operacijami za ohranjanje miru ne zahtevajo velikih sredstev, tako da se tako financirajo mirovne operacije z manjšimi stroški, kamor sodijo tudi posebne politične operacije. Tudi prostovoljni prispevki so v okviru posebnih računov še vedno aktualni, saj pomenijo eno izmed temeljnih načel financiranja operacij za ohranjanje miru, prav tako pa je mogoče, da vpletene države krijejo tudi celotne stroške, kar je bilo sicer uporabljeno le pri operacijah UNTEA/UNSF in UNYOM. Financiranje izključno s prostovoljnimi prispevki posameznih držav članic, ki je bilo do leta 1993 uporabljeno pri operaciji UNFICYP, pa se je izkazalo za neučinkovito in se do danes ni več uporabilo. Posredno se operacije za ohranjanje miru financirajo tudi z zunajproračunskimi namenskimi sredstvi, ki jih države, nevladne organizacije, zasebni sektor ali posamezniki prispevajo različnim agencijam, programom in skladom Združenih narodov. Ta način se uporablja predvsem pri združenih operacijah, v katerih sodelujejo različne entitete Združenih narodov, iz njihovih sredstev pa se med drugim financirajo programi obnove, razoroževanja, demobilizacije in reintegracije ter dejavnosti na področju razminiranja, ki sicer niso vključeni v proračune posameznih operacij. Financiranje vseh oblik mirovnih operacij Združenih narodov torej temelji na obveznih prispevkih držav članic. Le-te jih za posebne politične operacije vplačujejo v redni proračun kot celoto, in ne kot sredstva za posamezne operacije in druge postavke v proračunu. Pri operacijah za ohranjanje miru pa jih vplačujejo posameznim operacijam, zato je mogoče, da države ne namenjajo dela ali celotnih sredstev operacijam, ki niso v njihovem interesu, saj je edina sankcija za neplačevanje izguba glasu v Generalni skupščini, če so njihovi dolgovi enaki celotnemu znesku prispevkov, ki bi jih morale plačati Združenim narodom za pretekli dve leti, ali večji. Zgleda takšnega zavračanja plačevanja prispevkov sta operaciji UNEF I in ONUC, ki sta jima zaradi političnih razlogov nasprotovali predvsem Sovjetska zveza in Francija, vendar sta zaradi občutnega povečanja stroškov mirovnih operacij s tem tudi presegle mejo za izgubo glasu v Generalni skupščini. Poseben primer neplačevanja prispevkov za mirovne operacije zaradi političnih razlogov predstavljajo Združene države. One so ta instrument uporabile do mirovnih operacij zaradi izgube splošnega vpliva v Združenih narodih, ki so ga

želele zopet okrepiti s postavljanjem različnih pogojev in zahtev za reformo Združenih narodov na račun odplačila dolgov do Združenih narodov in še zlasti do mirovnih operacij.

Združene države Amerike financiranje mirovnih operacij vseskozi uporabljajo za uresničevanje lastne zunanje politike in uveljavljanje moči v Združenih narodih. Tudi to hipotezo lahko v celoti potrdim. Do sedemdesetih let prejšnjega stoletja so imele Združene države v Generalni skupščini, organu za sprejemanje proračunov mirovnih operacij in razporeditev njihovih stroškov, krepko večino, vendar je bilo v tem času zaradi blokovskih nasprotij s Sovjetsko zvezo oblikovanih le deset mirovnih operacij. Prvi problem Svetovni organizaciji, ki ga je Washington uporabil kot sredstvo za doseganje svojih zunajpolitičnih ciljev, sta povzročili operaciji UNEF I in ONUC, ki ju je zaradi ohromljenosti Varnostnega sveta z uporabo resolucije Združevanje za mir oblikovala oziroma podaljšala Generalna skupščina. Predvsem Sovjetska zveza je temu ostro nasprotovala in se odrekla plačevanju dodeljenih stroškov za operaciji ter zagrozila z izstopom iz organizacije, kar je Združene narode pahnilo v resno finančno krizo in negotovost nadaljnega obstoja. K rešitvi krize so izdatno pripomogle Združene države, in sicer tako finančno v obliki prostovoljnih prispevkov in posojila kot tudi politično z dosego kompromisa glede rešitve vprašanja sovjetskega dolga do obeh operacij. S tem je Washington odvrnil svetovno pozornost od nesoglasij z Veliko Britanijo glede Sueza, ohranil mesto Sovjetske zveze v Združenih narodih, se prikazal kot rešitelj Svetovne organizacije in postal zagovornik rednega plačevanja njenih stroškov. Po izgubi večine v Generalni skupščini, ki je v sedemdesetih letih začela sprejemati resolucije in odločitve v nasprotju z ameriškimi interesi, so Združene države svoje velike prispevke Združenim narodom uporabile kot neformalno sredstvo za doseg ciljev, in sicer v obliki neplačevanja prispevkov. Dolgovi so se kopičili iz leta v leto, še najbolj pa v devetdesetih letih, ko je bilo oblikovanih kar 35 mirovnih operacij, katerih stroški so se kumulativno močno povečali in presegali tekoče stroške Združenih narodov. Za izplačilo pravno zavezujočih prispevkov so Združene države postavljale množico pogojev in zahtev za reformo Združenih narodov, poleg tega pa so enostransko znižale stopnjo prispevkov na lestvici za operacije za ohranjanje miru. Hkrati se je po koncu hladne vojne, iz katere so Združene države prišle kot edina preostala svetovna velesila, krepil občutek veličine ameriške države, ki se je kazal v poudarjanju nacionalnih interesov in unilateralizmu, ki sta postala glavno merilo in sredstvo za doseg ciljev zunanje politike. Po napadih 11. septembra 2001 pa je postala koncept celotne ameriške zunanje politike vojna proti terorizmu, v kateri je prostor predvsem za državne varnostne interese in tradicionalne vojaške naloge, ki nikakor niso združljivi z

zasnovo mirovnih operacij Združenih narodov. Pod pogoji takšne politike so Združene države v zameno za uresničitev njihovih zahtev do Združenih narodov odplačale obljubljene zneske, zadnji znesek, ki ga je želel kongres še dodatno pogojiti, pa je bil plačan šele po terorističnih napadih na Združene države, ko je Washington iskal v Združenih narodih svetovno podporo vojni proti terorizmu. Kljub temu Združene države še vedno niso prišle iz rdečih števil, saj so njihovi dolgovi do Združenih narodov še vedno na ravni izpred desetih let. Dejstvo je, da bi Washington z odplačilom celotnega dolga in rednim plačevanjem tekočih prispevkov izgubil politični manevrski prostor, ki ga s pridom izrablja v razmerah šibkejšega političnega vpliva v Svetovni organizaciji. Predvidevanja, kakšni so vplivi ameriškega neplačevanja prispevkov, so različna in odvisna od tega, s katere strani so podana. Medtem ko se dolžniki osredinjajo na uveljavljanje ameriških parcialnih interesov v Organizaciji združenih narodov, zagovorniki odplačila dolgov poudarjajo negativne posledice za Svetovno organizacijo in učinkovitost mirovnih operacij.

LITERATURA

1. A more secure world: Our shared responsibility (2004): Report of the High-level Panel on Threats, Challenges and Change; United Nations.
2. A U.S. Senator Rebukes the U.N. – Why? Newswatch Magazine, Vol 1, June 1, 2000.
3. Adress to the United Nations General Assembly in New York City, September 21, 1992; George Bush Presidential Library and Museum: <http://bushlibrary.tamu.edu/research/papers/1992/92092100.html>
4. Armitage, Richard L. (2002): Allies, Friends, and Partners on Every Page: International Cooperation in the National Security Strategy. V: U. S. Foreign Policy Agenda – U.S. National Security Strategy, Vol. 7, No. 4., str. 10-13.
5. Baros, Miroslav (2001): The UN's Response to the Yugoslav Crisis: Turning the UN Charter on its Head. V: International Peacekeeping Vol. 8, No. 1, str. 44-63. Frank Cass, London.
6. Birenbaum, David E. (1997): Keeping America's Commitment to the United Nations. V: U. S. Foreign Policy Agenda – The United States and the United Nations, Vol. 2, No. 2., str. 22-24.
7. Bite, Vita (2005): United Nations System Funding: Congressional Issues. CRS Issue Brief for Congress, Congressional Research Service. The Library of Congress.
8. Bite, Vita; Browne, Marjorie Ann; McHugh, Lois (1998): UN Funding, Payment of Arrears and Linkage to Reform: Legislation in the 105th Congress. Congressional Research Service. The Library of Congress.
9. Bolton, John R.(1997): America's Skepticism about the United Nations. V: U. S. Foreign Policy Agenda – The United States and the United Nations, Vol. 2, No. 2., str. 25-27.
10. Brooks, Doug (2000): Messiahs or Mercenaries? The Future of International Private Military Services. V: International Peacekeeping Vol. 7, No. 4, str. 129-144. Frank Cass, London.

11. Browne, Marjorie Ann (2005): *United Nations Peacekeeping: Issues for Congress*. CRS Issue Brief for Congress, Congressional Research Service, The Library of Congress, Updated April 1, 2005.
12. Cardenas, Emilio J. (2000): *UN Financing: Some Reflections*. V: *European Journal of International Law*, Vol. 11, No. 1, str. 67-75.
13. Carnahan, Michael; Gilmore, Scott in Rahman, Monika (2005): *Economic Impact of Peacekeeping*. Interim Report, Phase I; United Nations Peacekeeping.
14. *Certain Expenses of the United Nations (Article 17, Paragraph 2, of the Charter)*. Advising opinion of 20 July 1962. International Court of Justice.
15. Chilton, Patricia; Nassauer, Otfried; Plesch, Dan; Patten, Jamie (1994): *NATO, Peacekeeping, and the United Nations*. British American Security Information Council.
16. Condoleezza Rice (2000): *Promoting the National Interest*. V: *Foreign Affairs*.
17. *Conduct of the Persian Gulf War (1992)*. The Final Report to the Congress. US Department of Defense.
18. *Cost of Peacekeeping Is Likely to Exceed Current Estimate (2000)*. Briefing Report to the Chairman, Committee on International Affairs, House of Representatives. United States General Accounting Office.
19. Durch, William J. (1993): *The Evolution of UN Peacekeeping: Case studies and comparative analysis*. Henry L. Stimson Center. St. Martin's Press.
20. Durch, William J. (2001): *UN Peace Operations and the "Brahimi Report"*. The Henry L. Stimson Center.
21. Fetherston, A. B. (2002): *Peacekeeping, Conflict Resolution and Peacebuilding: A Reconsideration of Theoretical Frameworks*. V: *International Peacekeeping* Vol. 7, No. 1, str. 191-218. Frank Cass, London.
22. *GAO Briefing Report to Congressional Request (1998): United Nations Financial Issues and U.S. Arrears*. United States General Accounting Office, GAO/NSIAD-98-201BR.

23. GAO Briefing Report to Congressional Request (2002): U.N. Peacekeeping Estimated U.S. Contributions, Fiscal Years 1996-2001. United States General Accounting Office, GAO-02-294.
24. GAO Report to Congressional Request (1996): United Nations Status of Alternative Revenue Raising Proposals. United States General Accounting Office, GAO/NSIAD-97-31.
25. Garson, Allan (2001): Peace Building: The Private Sector's Role. V: The American Journal of International Law, Vol. 95, str. 102-119.
26. Gerson, Allan (2000): Multilateralism a la Carte: The Consequences of Unilateral Pick and Pay Approaches. V: European Journal of International Law, Vol. 11, No. 1, str. 61-66.
27. Goulding, Marrack (1993): The Evolution of United Nations peacekeeping. V: International Affairs, 69, 3 str. 451-464.
28. Grizold, Anton (1999a): Evropska varnost. Knjižna zbirka Teorija in praksa, FDV, Ljubljana.
29. Grizold, Anton (1999b): Obrambni sistem Republike Slovenije. Ministrstvo za notranje zadeve, Visoka policijsko-varnostna šola.
30. Grizold, Anton (2000): Varnostne politike velesil. Knjižna zbirka Profesija, FDV, Ljubljana.
31. Haltiner, Karl W. (2000): Policemen or Soldiers? Organizational Dilemmas in the Constabularization of Armed Forces. V: Malešič, Marjan: International Security Mass Media and Public Opinion. Knjižna zbirka Profesija, FDV, Ljubljana. Str. 17-31.
32. Handbook on United Nations Multidimensional Peacekeeping Operations (2003); Peacekeeping Best Practices Unit, Department of Peacekeeping Operations, United Nations.
33. Hassner, Pierre (2002): The United States: the empire of force or the force of empire? Chaillot Papers No 54, September 2002. The European Union Institute for Security Studies.

34. Helms, Jesse (1997): How U. S. Lawmakers View the United Nations. V: U. S. Foreign Policy Agenda – The United States and the United Nations, Vol. 2, No. 2., str. 17.
35. How U. S. Lawmakers View the United Nations (1997): V: U. S. Foreign Policy Agenda – The United States and the United Nations, Vol. 2, No. 2., str. 17-21.
36. Hull, Edmund J. (1998): UN Peacekeeping Operations: Worthwhile Investments in Peace. V: U. S. Foreign Policy Agenda – Peacekeeping and Regional Stability, Vol. 3, No. 2., str. 5-8.
37. Ishizuka, Katsumi (2001): Peacekeeping Operations After 9/11. Forum, Department of International Business Management, University of Kyoei.
38. Jakobsen, Peter Viggo (2000): The Emerging Consensus on Grey Area Peace Operations Doctrine: Will It Last and Enhance Operational Effectiveness? V: International Peacekeeping Vol. 7, No. 3, str. 36-56. Frank Cass, London.
39. Jakobsen, Peter Viggo (2002): The Transformation of United Nations Peace Operations in the 1990s Adding Globalization to the Conventional 'End of the Cold War Explanation' Cooperation and Conflict. V: Journal of the Nordic International Studies Association, Vol. 37 (3): 267-282.
40. Jelušič, Ljubica (2003a): Mirovne operacije (1. del). V: Slovenska vojska, letnik XI/5, str. 20-23.
41. Jelušič, Ljubica (2003b): Mirovne operacije (2. del). V: Slovenska vojska, letnik XI/6, str. 12-15.
42. Joint Tactics, Techniques, and Procedures for Peace operations (1999). Joint Pub 3-07.3. Joint Chiefs of Staff.
43. Laurenti Jeffrey (2001): Financing the United Nations. International Relations Studies and the United Nations Occasional Papers, No. 2, 2001.
44. Laurenti, Jeffrey (1997): Reforming the Security Council: What American Interests? United Nations Association of the United States of America Occasional Paper Series.

45. Laurenti, Jeffrey (1998): The New U.N. Assessment Scale – An Analysis of the Rate Revisions by the 52nd United Nations General Assembly. United Nations Association of the United States of America.
46. Lilly, Damian (2000): The Privatization of Peacekeeping: Prospects and Realities. Disarmament Forum.
47. Luck, Edward C. (2003): Reforming the United Nations: Lessons from a History in Progress. International Relations Studies and the United Nations Occasional Papers No. 1.
48. Luijck, Paul (2003): EU cohesion in the UN General Assembly. Occasional Papers No 49, December 2003. The European Union Institute for Security Studies.
49. Malone, David M.; Wermester, Karin (2001): Boom and Bust? The Changing Nature of UN Peacekeeping. V: International Peacekeeping Vol. 7, No. 4, str. 37-54. Frank Cass, London.
50. McCoubrey, Hilaire; White, Nigel D. (1996): The Blue Helmets: Legal regulation of United Nations Military Operations. Dartmouth.
51. McDermott, Anthony (1994): United Nations Financing Problems and the New Generation of Peacekeeping and Peace Enforcement. Occasional Paper No 16. The Thomas J. Watson Jr. Institute for International Studies.
52. McDermott, Anthony (2000): The New Politics of Financing the UN. International Peace Research Institute Oslo. Palgrave Macmillan.
53. PDD-25 (1994): Clinton Administration Policy on Reforming Multilateral Peace Operations.
54. Pickering, Thomas R. (2000): The Changing Dynamics of U.S. Foreign Policy-making. V: U. S. Foreign Policy Agenda – The Making of U.S. Foreign Policy, Vol. 5, No. 1., str. 5-8.
55. Powell, Colin L. (2003): V: U. S. Foreign Policy Agenda – American Internationalism, Vol. 6, No. 1., str. 2.

56. Predlog proračuna Republike Slovenije za leto 2005, Obrazložitev posebnega dela proračuna, Ministrstvo za zunanje zadeve, str. 13; dostopno na spletni strani Ministrstva za finance http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/priprava_04_05/2005/predlog_proracuna_2005.htm
57. Renner, Michael (1996): Peacekeeping and the United Nations. Foreign policy in focus, Vol. 1, No. 28, december 1996, Interhemispheric Resource Center and Institute for Policy Studies.
58. Renner, Michael (2000): UN Peacekeeping: An Uncertain Future. Foreign policy in focus, Vol. 5, No. 28, september 2000, Interhemispheric Resource Center and Institute for Policy Studies.
59. Repertoire of the Practice of the Security Council Supplement 1956-1958 (1959): United Nations, Department of political and Security council affairs, New York, 1959.
60. Richardson, Bill (1997): Advancing U. S. Interests through the United Nations. V: U. S. Foreign Policy Agenda – The United States and the UN, Vol. 2, No. 2., str. 5-7.
61. Rose, Lawrence C. (1995): Peace Operations-Peacekeeping versus Peace Enforcement: Why the Dilemma. National Defense University, National War College.
62. Rupel, Dimitrij (2005): Govor zunanjega ministra dr. Dimitrija Rupla na posvetu o reformi OZN. Spletna stran Ministrstva za zunanje zadeve: <http://www.gov.si.mzz>.
63. Sewall, Sarah B. (2000): U.S. Policy and Practice Regarding Multilateral Peace Operations. Carr Center for Human Policy Working Paper 01-3.
64. Singer, Peter W.; Olin, John M. (2003): Why Not Try Turning Peacekeeping Over to Private Markets? Policy Review, June 2003. The Brookings Institute.
65. Slim, Hugo (2000): Military Humanitarianism and the New Peacekeeping: An Agenda for Peace? The Journal of Humanitarian Assistance.
66. Statement By The President: White House, Office of the Press Secretary, New York, September 8, 2000.

67. U.S. Funding for Peace Operations: A Look at the FY03 Budget Request and Selected State Department Programs. The Henry L. Stimson Center.
68. United States Participation in the United Nations (2004): Report by the Secretary of State to the Congress for year 2003. Department of State Publication 11147, Bureau of International Organization Affairs.
69. Ustanovna listina Združenih narodov in Statut Meddržavnega sodišča (1992). Društvo za Združene narode za Republiko Slovenijo.
70. USUN Press Release No 145-(95): Statement by Ambassador Madeleine K. Albright, US Permanent Representative to the United Nations, at the Foreign Press Center on the Opening of the 50th UNGA, September 22, 1995.
71. Waelde, Thomas W (1995): A Requiem for the New International Economic Order – The Rise and Fall of Paradigms in International Economic Law. CEPMLP Internet Journal, Vol 1.
72. Wallensteen, Peter in Held, Birger (2004): Peacekeeping Operations: Global Patterns of Intervention and Success, 1948-2000; Folke Bernadotte Academy, Sweden.
73. White, Nigel D. (2001): Commentary on the Report of the Panel on United Nations Peace operations (the Brahimi Report). V: Journal of Conflict and Security Law, Vol. 6, No.1, str. 127-146. Oxford University Press.
74. Zaključni račun proračuna Republike Slovenije za leto 2003, Obrazložitev posebnega dela zaključnega računa proračuna, Ministrstvo za zunanje zadeve, str. 17; dostopno na spletni strani Ministrstva za finance http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/zaklj_racun_2003/vsebina.htm

Dokumenti Združenih narodov

75. 186 (1964): The Cyprus Question; resolucija varnostnega sveta z dne 4. 3. 1964, (S/5575).
76. 2758 (XXVI): Restoration of the lawful rights of the People's Republic of China in the United Nations; 25. 11. 1971.

77. 3379 (XXX): Elimination of all forms of racial discrimination; 10. 11. 1975.
78. A/47/277-S/24111: An Agenda for Peace – Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping – Report of the Secretary-General; 17. 6. 1992.
79. A/55/305-S/2000/809: Report of the Panel on United Nations Peace Operations.
80. A/55/521/Add.1: Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations – Report of the Fifth Committee; 3. 1. 2001.
81. A/55/977: Implementation of the recommendations of the Special Committee on Peacekeeping Operations and the Panel on United Nations Peace Operations – Report of the Secretary General; 1. 6. 2001.
82. A/57/613: Enhancing the functioning and utilization of the Central Emergency Revolving Fund; 14. 11. 2002.
83. A/57/705: Letter dated 14 January 2003 from the Secretary-General to the President of the General Assembly. United Nations, General Assembly.
84. A/58/157/Add.1: Implementation of General Assembly resolutions 55/235 and 55/236 – Report of the Secretary General; 17. 12. 2003.
85. A/58/370: Budget for the United Nations Mission in Côte d'Ivoire for the period from 13. May 2003 to 30 June 2004 – Report of the Secretary-General, 16. 9. 2003.
86. A/58/573: Proposed programme budget for the biennium 2004-2005, 6. januar 2004
87. A/58/582/Add.2: Administrative and budgetary aspects of the financing of the United Nations peacekeeping operations – Report of the Fifth Committee; 8. 6. 2004.
88. A/58/598: Budget for the United Nations Mission in Côte d'Ivoire – Note by the Secretary-General, 17. 11. 2003.
89. A/58/6 (Introduction): Proposed programme budget for the biennium 2004-2005, Foreword and introduction; 16. 4. 2003.
90. A/58/6 (Sect. 3): Proposed programme budget for the biennium 2004-2005, Part II – Political affairs, Section 3 – Political affairs; 17. 3. 2003.

91. A/58/6 (Sect. 5): Proposed programme budget for the biennium 2004-2005, Part II: Political affairs, Section 5: Peacekeeping operations, 12. 3. 2003.
92. A/58/6 (Sect. 5): Proposed programme budget for the biennium 2004-2005, Part II – Political affairs, Section 5 – Peacekeeping operations; 12. 3. 2003.
93. A/58/613: Report of the Office of Internal Oversight Services on the administration of peacekeeping trust funds; 28. 11. 2003.
94. A/58/705: Overview of the financing of the United Nations peacekeeping operations: budget performance for the period from 1 July 2002 to 30 June 2003 and budget for the period from 1 July 2004 to 30 June 2005 – Report of the Secretary-General; 9. 2. 2004.
95. A/58/706: Administrative and budgetary aspects of the financing of the United Nations peacekeeping operations - Budget for the United Nations Logistics Base at Brindisi for the period from 1 July 2004 to 30 June 2005 - Report of the Secretary-General; 10. 2. 2004.
96. A/58/715: Budget for the support account for peacekeeping operations for the period from 1 July 2004 to 30 June 2005 - Report of the Secretary-General; 17. 2. 2004.
97. A/58/760: Financial performance report for the period from 1 July 2002 to 30 June 2003 and proposed budget for the period from 1 July 2004 to 30 June 2005 for the support account for peacekeeping operations – Report of the Advisory Committee on Administrative and Budgetary Questions; 7. 4. 2004.
98. A/58/788: Budget for the United Nations Operation in Côte d'Ivoire for the period from 4 April 2004 to 30 June 2005 – Report of the Secretary-General, 7. 5. 2004.
99. A/58/806: Proposed budget for the period from 4 April 2004 to 30 June 2005 of the United Nations Operation in Côte d'Ivoire – Report of the Advisory Committee on Administrative and Budgetary Questions, 19. 5. 2004.
100. A/58/831: Financing of the United Nations Operation in Côte d'Ivoire – Report of the Fifth Committee, 4. 6. 2004.

101. A/58/886: Estimates in respect of special political missions, good offices and other political initiatives authorized by the General Assembly and/or the Security Council, Report of the Secretary-General; 9. 9. 2004.
102. A/59/529: Financing of the United Nations Operation in Côte d'Ivoire – Report of the Fifth Committee, 26. 10. 2004.
103. A/59/534/Add.1: Estimates in respect of special political missions, good offices and other political initiatives authorized by the General Assembly and/or the Security Council, Report of the Secretary-General; 23. 11. 2004.
104. A/59/736: Administrative and budgetary aspects of the financing of the United Nations peacekeeping operations, Report of the Board of Auditors – Report of the Advisory Committee on Administrative and Budgetary Questions; 22. 4. 2005.
105. A/59/784: Financial performance report for the period from 1 July 2003 to 30 June 2004 and proposed budget for the support account for peacekeeping operations for the period from 1 July 2005 to 30 June 2006 – Report of the Advisory Committee on Administrative and Budgetary Questions; 18. 4. 2005.
106. A/C.5/58/20: Estimates in respect of special political missions, good offices and other political initiatives authorized by the General Assembly and/or the Security Council, Report of the Secretary-General; 1. 12. 2003.
107. A/RES/45/258: Administrative and budgetary aspects of the financing of the United Nations peace-keeping operations; 3. 5. 1991.
108. A/RES/47/217: Establishment of a Peace-keeping Reserve Fund, 23. 12. 1992.
109. A/RES/48/267: Mission for the Verification of Human Rights and of Compliance with the Commitments of the Comprehensive Agreement on Human Rights in Guatemala; 19. 9. 1994.
110. A/RES/49/233: Administrative and budgetary aspects of the financing of the United Nations peace-keeping operations, 23. 12. 1994.
111. E/2004/33: Advance, unedited copy of the Report of the Committee for Development Policy on its Sixth Session (29 March-2 April 2004).

112. GA/9850: Press Release, 23. december 2000.
113. GA/AB/3373: Fifth Committee Concludes Discussion on Aspects of Peacekeeping Finance, Including Revision of Scale of Assessments, Gratis Personnel. Press Release, May 18, 2000.
114. GA/AB/3576: Importance of timely, full payment of UN contributions, “capacity to pay”; Fifth Committee, Press Release, 14. 10. 2003.
115. S/RES/1094: Central America: Efforts towards peace; 20. 1. 1997.
116. S/RES/1479 (2003): The situation in Côte d’Ivoire; 13. 5. 2003.
117. S/RES/1528 (2004): The situation in Côte d’Ivoire; 27. 2. 2004.
118. S/RES/1594 (2005): The situation in Côte d’Ivoire; 4. 4. 2005.
119. A/RES/55/235: Scale of assessments for the apportionment of the expenses of United nations peacekeeping operations; 30. 1. 2001.
120. A/RES/55/236: Voluntary movements in connection with the apportionment of the expenses of United nations peacekeeping operations; 29. 1. 2001.
121. SG/SM/6613: Secretary-General Reflects on “Intervention” in Thirty-fifth Annual Ditchley Foundation Lecture – Press Release; 26. 6. 1998.
122. ST/ADM/SER.B/604: Status of contributions as at 30 April 2003. United Nations Secretariat.
123. UNIS/SG/2758: Secretary-General Welcomes Agreement on Scale of Assessments, 27. december 2000.

Resolucije Generalne skupščine – financiranje operacij za ohranjanje miru

124. 1874 (S-IV): General principles to serve as guidelines for the sharing of the costs of future peacekeeping operations involving heavy expenditures; 27. 6. 1963.
125. 3101 (XXVIII): Financing of the United Nations Emergency Force; 11. 12. 1973.

126. A/RES/47/236: Financing of the United Nations Peace-keeping Force in Cyprus; 14. 9. 1993.
127. A/RES/53/241: Financing of the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo; 19. 8. 1999.
128. A/RES/58/259 B: Financing of the United Nations Mission in the Democratic Republic of the Congo; 7. 7. 2004.
129. A/RES/58/260 B: Financing of the United Nations Mission of Support in East Timor; 7. 7. 2004.
130. A/RES/58/261 B: Financing of the United Nations Mission in Liberia; 30. 7. 2004.
131. A/RES/58/297: Financing of the United Nations Logistics Base at Brindisi, Italy; 22. 7. 2004.
132. A/RES/58/298: Support account for peacekeeping operations; 22. 7. 2004.
133. A/RES/58/301: Financing of the United Nations Peacekeeping Force in Cyprus; 21. 7. 2004.
134. A/RES/58/302: Financing of the United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea; 21. 7. 2004.
135. A/RES/58/303: Financing of the United Nations Observer Mission in Georgia, 21. 7. 2004.
136. A/RES/58/305: Financing of the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo; 28. 7. 2004.
137. A/RES/58/306: Financing of the United Nations Disengagement Observer Force; 28. 7. 2004.
138. A/RES/58/307: Financing of the United Nations Interim Force in Lebanon; 28. 7. 2004.
139. A/RES/58/308: Financing of the United Nations Mission in Sierra Leone; 30. 7. 2004.
140. A/RES/58/309: Financing of the United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara; 30. 7. 2004.

141. A/RES/58/310: Financing of the United Nations Operation in Côte d'Ivoire, 30. 7. 2004.
142. A/RES/58/311: Financing of the United Nations Stabilization Mission in Haiti; 30. 7. 2004.
143. A/RES/58/312: Financing of the United Nations Operation in Burundi; 30. 7. 2004.
144. A/RES/59/13: Financing of the United Nations Mission of Support in East Timor; 24. 1. 2005.
145. A/RES/59/15: Financing of the United Nations Operation in Burundi; 1. 12. 2004.
146. A/RES/59/16: Financing of the United Nations Operation in Côte d'Ivoire, 1. 12. 2005.
147. A/RES/59/17: Financing of the United Nations Stabilization Mission in Haiti; 1. 12. 2004.
148. A/RES/59/58: Estimates in respect of special political missions, good offices and other political initiatives authorized by the General Assembly and/or the Security Council: United nations advance team in the Sudan; 16. 2. 2005.

Resolucije Generalne skupščine – lestvice prispevkov za redni proračun

149. 69 (I): Scale of contributions to the budgets of the United Nations for the financial years 1946 and 1947 and to the Working capital fund; 14. 12. 1946.
150. 238 (III): Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 18. 11. 1948.
151. 343 (IV): Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 20. 10. 1949.
152. 462 (V): Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 11. 12. 1950.
153. 582 (VI): Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations – Report of the Committee on Contributions; 11. 12. 1951.

154. 665 (VII): Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations – Report of the Committee on Contributions; 5. 12. 1952.
155. 765 (VIII): Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations – Report of the Committee on Contributions; 27. 11. 1953.
156. 876 (IX): Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 4. 12. 1954.
157. 1087 (XI): Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 21. 12. 1956.
158. 1308 (XIII): Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 10. 12. 1958.
159. 1691 (XVI): Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 18. 12. 1961.
160. 2118 (XX): Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 21. 12. 1965.
161. 2291 (XXII): Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 8. 12. 1967.
162. 2654 (XXV): Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 4. 12. 1970.
163. 3062 (XXVIII): Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 9. 11. 1973.
164. 31/95: Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 14. 12. 1976.
165. 32/39: Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 2. 12. 1977.
166. 34/6: Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 25. 10. 1979.

167. A/RES/37/125: Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 17. 12. 1982.
168. A/RES/40/248: Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 18. 12. 1985.
169. A/RES/43/223: Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 21. 12. 1988.
170. A/RES/46/221: Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 20. 12. 1991.
171. A/RES/49/19: Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 23. 12. 1994.
172. A/RES/52/215: Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 22. 12. 1997.
173. A/RES/55/5 B-F: Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations; 23. 12. 2000.
174. A/58/432/Add.1: Scale of assessments for the apportionment of the expenses of the United Nations – Report of the Fifth Committee; 19. 12. 2003.

Resolucije Generalne skupščine – redni proračuni

175. 356 (IV): Budget appropriations for the financial year 1950; 10. 12. 1949.
176. 471 (V): Budget appropriations for the financial year 1951; 15. 12. 1950.
177. 583 (VI): Budget appropriations for the financial year 1952; 21. 12. 1951.
178. 674 (VII): Budget appropriations for the financial year 1953; 21. 12. 1952.
179. 786 (VIII): Budget appropriations for the financial year 1954; 9. 12. 1953.
180. 890 (IX): Budget appropriations for the financial year 1955; 17. 12. 1954.
181. 979 (X): Budget appropriations for the financial year 1956; 16. 12. 1955.

182. 1083 (XI): Budget appropriations for the financial year 1957; 21. 12. 1956.
183. 1230 (XII): Budget appropriations for the financial year 1958; 14. 12. 1957.
184. 1338 (XIII): Budget appropriations for the financial year 1959; 13. 12. 1958.
185. 1443 (XIV): Budget appropriations for the financial year 1960; 5. 12. 1959.
186. 1584 (XV): Budget for the financial year 1961; 20. 12. 1960.
187. 1734 (XVI): Budget for the financial year 1962; 20. 12. 1960.
188. 1861 (XVII): Budget for the financial year 1963; 20. 12. 1962.
189. 1984 (XIII): Budget for the financial year 1964; 17. 12. 1963.
190. 2124 (XX): Budget for the financial year 1965; 21. 12. 1965.
191. 2125 (XX): Budget for the financial year 1966; 21. 12. 1965.
192. 2242 (XXI): Budget for the financial year 1967; 20. 12. 1966.
193. 2363 (XXII): Budget for the financial year 1968; 19. 12. 1967.
194. 2482 (XXIII): Budget for the financial year 1969; 21. 12. 1968.
195. 2613 (XXIV): Budget for the financial year 1970; 17. 12. 1969.
196. 2738 (XXV): Budget for the financial year 1971; 17. 12. 1970.
197. 2899 (XXVI): Budget for the financial year 1972; 22. 12. 1971.
198. 3044 (XXVII): Budget for the financial year 1973; 19. 12. 1972.
199. 3531 (XXX): Programme budget for the biennium 1974-1975; 17. 12. 1975.
200. A/RES/31/207: Programme budget for the biennium 1976-1977; 22. 12. 1976.
201. A/RES/34/223: Programme budget for the biennium 1978-1979; 20. 12. 1979.
202. A/RES/36/234: Programme budget for the biennium 1980-1981; 18. 12. 1981.
203. A/RES/38/226: Programme budget for the biennium 1982-1983; 20. 12. 1983.

204. A/RES/40/239: Programme budget for the biennium 1984-1985; 18. 12. 1985.
205. A/RES/42/213: Programme budget for the biennium 1986-1987; 21. 12. 1987.
206. A/RES/44/193: Programme budget for the biennium 1988-1989; 21. 12. 1989.
207. A/RES/46/184: Programme budget for the biennium 1990-1991; 20. 12. 1991.
208. A/RES/47/200: Programme budget for the biennium 1992-1993; 23. 12. 1992.
209. A/RES/49/220: Programme budget for the biennium 1994-1995; 23. 12. 1994.
210. A/RES/51/222: Programme budget for the biennium 1996-1997.
211. A/RES/53/215: Programme budget for the biennium 1998-1999.
212. A/RES/55/239A: Programme budget for the biennium 2000-2001; 8. 2. 2001.
213. A/RES/57/293 A-C: Programme budget for the biennium 2002-2003; 13. 2. 2003.
214. A/RES/57/280: Programme budget outline for the biennium 2004-2005; 20. 12. 2002.

PRILOGE

Razpredelnica 10: Skupna sredstva Združenih narodov v obdobju 1986-2001

Leto	Redni proračun ZN	Proračun mirovnih operacij ZN	Proračuni agencij ZN	Prostovoljn i prispevki ZN	Prostovoljn i prispevki agencije ZN	Skupaj
1986	725	242	1142	3075	951	6135
1987	725	240	1178	3266	931	6340
1988	725	266	1349	3868	1129	7337
1989	765	635	1359	4078	1182	8019
1990	838	379	1495	4436	1346	8494
1991	999	449	1509	5401	1360	9718
1992	1008	1697	1731	5888	1271	11595
1993	1031	3005	1713	6091	1216	13056
1994	1087	3357	1826	5967	1126	13363
1995	1181	3281	1847	5778	1159	13246
1996	1112	1522	2057	5009	1045	10745
1997	1112	1226	2033	4936	1057	10364
1998	1086	995	1792	4260	1151	9284
1999	1217	1321	1787	4300	1123	9748
2000	1090	2139	1766	4023	955	9973
2001	1074	2700	1772	5282	1092	11920
Povprečje	986	1466	1647	4729	1131	9959
Delež (%)	10	15	17	47	11	100

Vir: Klaus Hübner, 2004 (www.globalpolicy.org)

Razpredelnica 11: Lestvica prispevkov in sredstev za proračun 2005

	Država	Delež v %	Delež v \$
1	Združene države Amerike	22,0000	439.611.612
2	Japonska	19,4680	389.016.312
3	Nemčija	8,6620	173.087.081
4	Velika Britanija	6,1270	122.431.834
5	Francija	6,0300	120.493.546
6	Italija	4,8850	97.613.760
7	Kanada	2,8130	56.210.339
8	Španija	2,5200	50.355.512
9	Kitajska	2,0530	41.023.756
10	Mehika	1,8830	37.626.758
11	Južna Koreja	1,7960	35.888.293
12	Nizozemska	1,6900	33.770.165
13	Avstralija	1,5920	31.811.895
14	Brazilija	1,5230	30.433.113

	Država	Delež v %	Delež v \$
15	Švica	1,1970	23.918.868
16	Rusija	1,1000	21.980.581
17	Belgija	1,0690	21.361.128
18	Švedska	0,9980	19.942.381
19	Argentina	0,9560	19.103.123
20	Avstrija	0,8590	17.164.835
21	Danska	0,7180	14.347.324
22	Savdska Arabija	0,7130	14.247.413
23	Norveška	0,6790	13.568.013
24	Finska	0,5330	10.650.590
25	Grčija	0,5300	10.590.643
26	Portugalska	0,4700	9.391.703
27	Izrael	0,4670	9.331.756
28	Poljska	0,4610	9.211.862
29	Indija	0,4210	8.412.568
30	Singapur	0,3880	7.753.150
31	Turčija	0,3720	7.433.433
32	Irska	0,3500	6.993.821
33	Južna Afrika	0,2920	5.834.845
34	Združeni arabski emirati	0,2350	4.695.851
35	Čile	0,2230	4.456.063
36	Nova Zelandija	0,2210	4.416.098
37	Tajska	0,2090	4.176.310
38	Malezija	0,2030	4.056.416
39	Češka	0,1830	3.656.769
40	Venezuela	0,1710	3.416.981
41	Kuvajt	0,1620	3.237.140
42	Iran	0,1570	3.137.228
43	Kolumbija	0,1550	3.097.264
44	Indonezija	0,1420	2.837.493
45	Libija	0,1320	2.637.670
46	Madžarska	0,1260	2.517.776
47	Egipt	0,1200	2.397.882
48	Filipini	0,0950	1.898.323
49	Peru	0,0920	1.838.376
50	Slovenija	0,0820	1.638.552
51	Luksemburg	0,0770	1.538.641
52	Alžirija	0,0760	1.518.658
53	Oman	0,0700	1.398.764
54	Katar	0,0640	1.278.870
55	Romunija	0,0600	1.198.941

	Država	Delež v %	Delež v \$
56	Pakistan	0,0550	1.099.029
57	Slovaška	0,0510	1.019.100
58	Urugvaj	0,0480	959.153
59	Maroko	0,0470	939.170
60	Kuba	0,0430	859.241
61	Nigerija	0,0420	839.259
62	Ciper	0,0390	779.311
63	Ukrajina	0,0390	779.311
64	Sirija	0,0380	759.329
65	Hrvaška	0,0370	739.347
66	Dominikanska republika	0,0350	699.382
67	Brunej	0,0340	679.400
68	Islandija	0,0340	679.400
69	Tunizija	0,0320	639.435
70	Bahrajn	0,0300	599.470
71	Kostarika	0,0300	599.470
72	Gvatemala	0,0300	599.470
73	Kazahstan	0,0250	499.559
74	Libanon	0,0240	479.576
75	Litva	0,0240	479.576
76	Salvador	0,0220	439.612
77	Trinidad in Tobago	0,0220	439.612
78	Vietnam	0,0210	419.629
79	Ekvador	0,0190	379.665
80	Panama	0,0190	379.665
81	Srbija in Črna gora	0,0190	379.665
82	Belorusija	0,0180	359.682
83	Bolgarija	0,0170	339.700
84	Šrilanka	0,0170	339.700
85	Irak	0,0160	319.718
86	Latvija	0,0150	299.735
87	Malta	0,0140	279.753
88	Uzbekistan	0,0140	279.753
89	Bahami	0,0130	259.770
90	Botsvana	0,0120	239.788
91	Estonija	0,0120	239.788
92	Paragvaj	0,0120	239.788
93	Jordanija	0,0110	219.806
94	Mauricius	0,0110	219.806
95	Bangladeš	0,0100	199.823
96	Barbados	0,0100	199.823

	Država	Delež v %	Delež v \$
97	Slonokoščena obala	0,0100	199.823
98	Severna Koreja	0,0100	199.823
99	Mjanmar	0,0100	199.823
100	Bolivija	0,0090	179.841
101	Gabon	0,0090	179.841
102	Kenija	0,0090	179.841
103	Kamerun	0,0080	159.859
104	Jamajka	0,0080	159.859
105	Sudan	0,0080	159.859
106	Zimbabve	0,0070	139.876
107	Namibija	0,0060	119.894
108	Makedonija	0,0060	119.894
109	Uganda	0,0060	119.894
110	Tanzanija	0,0060	119.894
111	Jemen	0,0060	119.894
112	Albanija	0,0050	99.912
113	Andora	0,0050	99.912
114	Azerbajdžan	0,0050	99.912
115	Honduras	0,0050	99.912
116	Liechtenstein	0,0050	99.912
117	Senegal	0,0050	99.912
118	Turkmenija	0,0050	99.912
119	Etiopija	0,0040	79.929
120	Fidži	0,0040	79.929
121	Gana	0,0040	79.929
122	Nepal	0,0040	79.929
123	Antigua in Barbuda	0,0030	59.947
124	Bosna in Hercegovina	0,0030	59.947
125	DR Kongo	0,0030	59.947
126	Gruzija	0,0030	59.947
127	Gvineja	0,0030	59.947
128	Haiti	0,0030	59.947
129	Madagaskar	0,0030	59.947
130	Monako	0,0030	59.947
131	Papua nova Gvineja	0,0030	59.947
132	San Marino	0,0030	59.947
133	Afganistan	0,0020	39.965
134	Armenija	0,0020	39.965
135	Benin	0,0020	39.965
136	Burkina Faso	0,0020	39.965
137	Kambodža	0,0020	39.965

	Država	Delež v %	Delež v \$
138	Ekvatorialna Gvineja	0,0020	39.965
139	Mali	0,0020	39.965
140	Sveta Lucija	0,0020	39.965
141	Sejšeli	0,0020	39.965
142	Svaziland	0,0020	39.965
143	Zambija	0,0020	39.965
144	Angola	0,0010	19.982
145	Belize	0,0010	19.982
146	Butan	0,0010	19.982
147	Burundi	0,0010	19.982
148	Zelenortski otoki	0,0010	19.982
149	Srednjeafriška republika	0,0010	19.982
150	Čad	0,0010	19.982
151	Komori	0,0010	19.982
152	Kongo	0,0010	19.982
153	Džibuti	0,0010	19.982
154	Dominika	0,0010	19.982
155	Eritreja	0,0010	19.982
156	Gambija	0,0010	19.982
157	Grenada	0,0010	19.982
158	Gvineja-Bissau	0,0010	19.982
159	Gujana	0,0010	19.982
160	Kiribati	0,0010	19.982
161	Kirgizija	0,0010	19.982
162	Laos	0,0010	19.982
163	Lesoto	0,0010	19.982
164	Liberija	0,0010	19.982
165	Malavi	0,0010	19.982
166	Maldivi	0,0010	19.982
167	Maršalovi otoki	0,0010	19.982
168	Mavretanija	0,0010	19.982
169	Mikronezija	0,0010	19.982
170	Mongolija	0,0010	19.982
171	Mozambik	0,0010	19.982
172	Nauru	0,0010	19.982
173	Nikaragva	0,0010	19.982
174	Niger	0,0010	19.982
175	Palau	0,0010	19.982
176	Moldavija	0,0010	19.982
177	Ruanda	0,0010	19.982
178	Saint Kitts in Nevis	0,0010	19.982

	Država	Delež v %	Delež v \$
179	Saint Vincent in Grenadines	0,0010	19.982
180	Samoa	0,0010	19.982
181	Sao Tome in Principe	0,0010	19.982
182	Sierra Leone	0,0010	19.982
183	Salomonovi otoki	0,0010	19.982
184	Somalija	0,0010	19.982
185	Surinam	0,0010	19.982
186	Tadžikistan	0,0010	19.982
187	Vzhodni Timor	0,0010	19.982
188	Togo	0,0010	19.982
189	Tonga	0,0010	19.982
190	Tuvalu	0,0010	19.982
191	Vanuatu	0,0010	19.982
	Skupaj	100,0000	1.998.234.600

Vir: Dokument Generalne skupščine – A/58/432/Add.1

Poročilo Sekretariata – ST/ADM/SER.B/638

Razpredelnica 12: Deleži posameznih držav in skupin držav v proračunu 1946-2005

Vir	Leto	Kitajska	Francija	SZ/Rusija	Velika Britanija	Združene države	Japonska	Italija	Nemčija	Stalne članice VS	Stalne članice VS brez ZDA	Japonska, Italija, Nemčija	Ostale članice ZN
1	1946	6,30	6,30	6,62	11,98	39,89				71,09	31,20		28,91
	1947	6,00	6,00	6,34	11,48	39,89				69,71	29,82		30,29
	1948	6,00	6,00	6,34	11,48	39,89				69,71	29,82		30,29
2	1949	6,00	6,00	6,34	11,37	39,89				69,60	29,71		30,40
3	1950	6,00	6,00	6,34	11,37	39,79				69,50	29,71		30,50
4	1951	6,00	6,00	6,98	11,37	38,92				69,27	30,35		30,73
5	1952	5,75	5,75	9,85	10,56	36,90				68,81	31,91		31,19
6	1953	5,62	5,75	12,28	10,30	35,12				69,07	33,95		30,93
7	1954	5,62	5,75	14,15	9,80	33,33				68,65	35,32		31,35
8	1955	5,62	5,90	15,08	8,85	33,33				68,78	35,45		31,22
9	1956	5,14	5,70	13,96	7,81	33,33		2,08		65,94	32,61	2,08	31,98
	1957	5,14	5,70	13,96	7,81	33,33		2,08		65,94	32,61	2,08	31,98
	1958	5,14	5,70	13,96	7,81	33,33		2,08		65,94	32,61	2,08	31,98
10	1959	5,01	6,40	13,62	7,78	32,51	2,19	2,25		65,32	32,81	4,44	30,24
	1960	5,01	6,40	13,62	7,78	32,51	2,19	2,25		65,32	32,81	4,44	30,24
	1961	5,01	6,40	13,62	7,78	32,51	2,19	2,25		65,32	32,81	4,44	30,24
11	1962	4,57	5,94	14,97	7,58	32,02	2,27	2,24		65,08	33,06	4,51	30,41
	1963	4,57	5,94	14,97	7,58	32,02	2,27	2,24		65,08	33,06	4,51	30,41
	1964	4,57	5,94	14,97	7,58	32,02	2,27	2,24		65,08	33,06	4,51	30,41
12	1965	4,25	6,09	14,92	7,21	31,91	2,77	2,54		64,38	32,47	5,31	30,31

Vir	Leto	Kitajska	Francija	SZ/Rusija	Velika Britanija	Združene države	Japonska	Italija	Nemčija	Stalne članice VS	Stalne članice VS brez ZDA	Japonska, Italija, Nemčija	Ostale članice ZN
	1966	4,25	6,09	14,92	7,21	31,91	2,77	2,54		64,38	32,47	5,31	30,31
	1967	4,25	6,09	14,92	7,21	31,91	2,77	2,54		64,38	32,47	5,31	30,31
13	1968	4,00	6,00	14,61	6,62	31,57	3,78	3,24		62,80	31,23	7,02	30,18
	1969	4,00	6,00	14,61	6,62	31,57	3,78	3,24		62,80	31,23	7,02	30,18
	1970	4,00	6,00	14,61	6,62	31,57	3,78	3,24		62,80	31,23	7,02	30,18
14	1971	4,00	6,00	14,18	5,90	31,52	5,40	3,54		61,60	30,08	8,94	29,46
	1972	4,00	6,00	14,18	5,90	31,52	5,40	3,54		61,60	30,08	8,94	29,46
	1973	4,00	6,00	14,18	5,90	31,52	5,40	3,54		61,60	30,08	8,94	29,46
15	1974	5,50	5,86	12,97	5,31	25,00	7,15	3,60	7,10	54,64	29,64	17,85	27,51
	1975	5,50	5,86	12,97	5,31	25,00	7,15	3,60	7,10	54,64	29,64	17,85	27,51
	1976	5,50	5,86	12,97	5,31	25,00	7,15	3,60	7,10	54,64	29,64	17,85	27,51
16	1977	5,50	5,66	11,33	4,44	25,00	8,66	3,30	7,74	51,93	26,93	19,70	28,37
17	1978	5,50	5,82	11,60	4,52	25,00	8,64	3,38	7,70	52,44	27,44	19,72	27,84
	1979	5,50	5,82	11,60	4,52	25,00	8,64	3,38	7,70	52,44	27,44	19,72	27,84
18	1980	1,62	6,26	11,10	4,46	25,00	9,58	3,45	8,31	48,44	23,44	21,34	30,22
	1981	1,62	6,26	11,10	4,46	25,00	9,58	3,45	8,31	48,44	23,44	21,34	30,22
	1982	1,62	6,26	11,10	4,46	25,00	9,58	3,45	8,31	48,44	23,44	21,34	30,22
19	1983	0,88	6,51	10,54	4,67	25,00	10,32	3,74	8,54	47,60	22,60	22,60	29,80
	1984	0,88	6,51	10,54	4,67	25,00	10,32	3,74	8,54	47,60	22,60	22,60	29,80
	1985	0,88	6,51	10,54	4,67	25,00	10,32	3,74	8,54	47,60	22,60	22,60	29,80
20	1986	0,79	6,37	10,20	4,86	25,00	10,84	3,79	8,26	47,22	22,22	22,89	29,89
	1987	0,79	6,37	10,20	4,86	25,00	10,84	3,79	8,26	47,22	22,22	22,89	29,89
	1988	0,79	6,37	10,20	4,86	25,00	10,84	3,79	8,26	47,22	22,22	22,89	29,89
21	1989	0,79	6,25	9,99	4,86	25,00	11,38	3,99	8,08	46,89	21,89	23,45	29,66
	1990	0,79	6,25	9,99	4,86	25,00	11,38	3,99	8,08	46,89	21,89	23,45	29,66
	1991	0,79	6,25	9,99	4,86	25,00	11,38	3,99	8,08	46,89	21,89	23,45	29,66
22	1992	0,77	6,00	9,41	5,02	25,00	12,45	4,29	8,93	46,20	21,20	25,67	28,13
	1993	0,77	6,00	9,41	5,02	25,00	12,45	4,29	8,93	46,20	21,20	25,67	28,13
	1994	0,77	6,00	9,41	5,02	25,00	12,45	4,29	8,93	46,20	21,20	25,67	28,13
23	1995	0,72	6,32	5,68	5,27	25,00	13,95	4,79	8,94	42,99	17,99	27,68	29,33
	1996	0,735	6,408	4,450	5,315	25,000	15,435	5,198	9,042	41,91	16,91	29,67	28,42
	1997	0,740	6,420	4,270	5,320	25,000	15,650	5,250	9,060	41,75	16,75	29,96	28,29
24	1998	0,901	6,494	2,873	5,076	25,000	17,981	5,394	9,630	40,34	15,34	33,01	26,65
	1999	0,973	6,540	1,487	5,090	25,000	19,984	5,432	9,808	39,09	14,09	35,22	25,69
	2000	0,995	6,545	1,077	5,092	25,000	20,573	5,437	9,857	38,71	13,71	35,87	25,42
25	2001	1,541	6,503	1,200	5,568	22,000	19,629	5,094	9,825	36,81	14,81	34,55	28,64
	2002	1,545	6,516	1,200	5,579	22,000	19,669	5,104	9,845	36,84	14,84	34,62	28,54
	2003	1,532	6,466	1,200	5,536	22,000	19,515	5,064	9,769	36,73	14,73	34,35	28,92
26	2004	2,053	6,030	1,100	6,127	22,000	19,468	4,885	8,662	37,31	15,31	33,02	29,68
	2005	2,053	6,030	1,100	6,127	22,000	19,468	4,885	8,662	37,31	15,31	33,02	29,68
	2006	2,053	6,030	1,100	6,127	22,000	19,468	4,885	8,662	37,31	15,31	33,02	29,68

Vir: Resolucije Generalne skupščine: 69 (I), 238 (III), 343 (IV), 462 (V), 582 (VI), 665 (VII), 765 (VIII), 876 (IX), 1087 (XI), 1308 (XIII), 1691 (XVI), 2118 (XX), 2291 (XXII), 2654 (XXV), 3062 (XXVIII), 31/95, 32/39, 34/6, A/RES/37/125, A/RES/40/248, A/RES/43/223, A/RES/46/221, A/RES/49/19, A/RES/52/215, A/RES/55/5 B-F, A/58/432/Add.1.

Opomba: Resolucije so navedene v vrstnem redu iz prvega stolpca razpredelnice.

Razpredelnica 13: Prehodi držav med lestvicama za operacije za ohranjanje miru v letih 2000 in 2005

	Države	Lestvica		Razlika/lestvica		Zneski		Razlika (zneski)
		2000	2005	v deležu	v %	2000	2005	
1	Singapur	0,0358	0,3589	0,3231	902,5	1.348.186	13.515.748	12.167.562
2	Antigua in Barbuda	0,0002	0,0018	0,0016	800,0	7.532	67.786	60.254
3	Katar	0,0066	0,0592	0,0526	797,0	248.548	2.229.402	1.980.854
4	Južna Koreja	0,2012	1,7960	1,5948	792,6	7.576.953	67.635.228	60.058.275
5	Brunej	0,004	0,0315	0,0275	687,5	150.635	1.186.253	1.035.617
6	Bahrajn	0,0034	0,0260	0,0226	664,7	128.040	979.129	851.089
7	Slovenija	0,0122	0,0820	0,0698	572,1	459.438	3.088.023	2.628.585
8	Izrael	0,07	0,4670	0,3970	567,1	2.636.117	17.586.666	14.950.549
9	Andora	0,0008	0,0050	0,0042	525,0	30.127	188.294	158.167
10	Združeni arabski emirati	0,0356	0,2174	0,1818	510,7	1.340.654	8.187.026	6.846.372
11	Kuvajt	0,0256	0,1499	0,1243	485,5	964.066	5.645.056	4.680.990
12	Ciper	0,0068	0,0390	0,0322	473,5	256.080	1.468.694	1.212.614
13	Estonija	0,0024	0,0120	0,0096	400,0	90.381	451.906	361.525
14	Malta	0,0028	0,0140	0,0112	400,0	105.445	527.223	421.779
15	Bahami	0,003	0,0130	0,0100	333,3	112.976	489.565	376.588
16	Madžarska	0,024	0,1008	0,0768	320,0	903.812	3.796.008	2.892.197
17	Sveta Lucija	0,0001	0,0004	0,0003	300,0	3.766	15.064	11.298
18	Sejšeli	0,0002	0,0008	0,0006	300,0	7.532	30.127	22.595
19	Monako	0,0008	0,0030	0,0022	275,0	30.127	112.976	82.849
20	Barbados	0,0016	0,0060	0,0044	275,0	60.254	225.953	165.699
21	Poljska	0,0392	0,1383	0,0991	252,8	1.476.225	5.208.214	3.731.988
22	Saint Kitts in Nevis	0,0001	0,0003	0,0002	200,0	3.766	11.298	7.532
23	Palau	0,0002	0,0006	0,0004	200,0	7.532	22.595	15.064
24	Vietnam	0,0014	0,0042	0,0028	200,0	52.722	158.167	105.445
25	Savdska Arabija	0,1124	0,2852	0,1728	153,7	4.232.851	10.740.293	6.507.443
26	Botsvana	0,001	0,0024	0,0014	140,0	37.659	90.381	52.722
27	Litva	0,003	0,0072	0,0042	140,0	112.976	271.143	158.167
28	Dominikanska republika	0,003	0,0070	0,0040	133,3	112.976	263.612	150.635
29	Bolgarija	0,0022	0,0051	0,0029	131,8	82.849	192.060	109.211
30	Slovaška	0,007	0,0153	0,0083	118,6	263.612	576.180	312.568
31	Oman	0,0102	0,0210	0,0108	105,9	384.120	790.835	406.715
32	Kitajska	1,205	2,4728	1,2675	105,2	45.390.835	93.122.713	47.731.877
33	Belize	0,0001	0,0002	0,0001	100,0	3.766	7.532	3.766
34	Dominika	0,0001	0,0002	0,0001	100,0	3.766	7.532	3.766
35	Ekvatorialna Gvineja	0,0001	0,0002	0,0001	100,0	3.766	7.532	3.766
36	Grenada	0,0001	0,0002	0,0001	100,0	3.766	7.532	3.766
37	Saint Vincent in Grenadines	0,0001	0,0002	0,0001	100,0	3.766	7.532	3.766
38	Tanzanija	0,0003	0,0006	0,0003	100,0	11.298	22.595	11.298
39	Mehika	0,199	0,3766	0,1776	89,2	7.494.104	14.182.309	6.688.205
40	Kostarika	0,0032	0,0060	0,0028	87,5	120.508	225.953	105.445
41	Egipt	0,013	0,0240	0,0110	84,6	489.565	903.812	414.247
42	Jordanija	0,0012	0,0022	0,0010	83,3	45.191	82.849	37.659
43	Salvador	0,0024	0,0044	0,0020	83,3	90.381	165.699	75.318
44	Kuba	0,0048	0,0086	0,0038	79,2	180.762	323.866	143.103

	Države	Lestvica		Razlika/lestvica		Zneski		Razlika (zneski)
		2000	2005	v deležu	v %	2000	2005	
45	Filipini	0,0162	0,0285	0,0123	75,9	610.073	1.073.276	463.203
46	Namibija	0,0007	0,0012	0,0005	71,4	26.361	45.191	18.829
47	Alabanija	0,0006	0,0010	0,0004	66,7	22.595	37.659	15.064
48	Honduras	0,0006	0,0010	0,0004	66,7	22.595	37.659	15.064
49	Gvatemala	0,0036	0,0060	0,0024	66,7	135.572	225.953	90.381
50	Čile	0,0272	0,0446	0,0174	64,0	1.024.320	1.679.583	655.263
51	Romunija	0,0112	0,0180	0,0068	60,7	421.779	677.859	256.080
52	Libija	0,0248	0,0396	0,0148	59,7	933.939	1.491.289	557.350
53	Irska	0,224	0,3500	0,1260	56,3	8.435.574	13.180.585	4.745.010
54	Zimbabve	0,0009	0,0014	0,0005	55,6	33.893	52.722	18.829
55	Grčija	0,351	0,5300	0,1790	51,0	13.218.243	19.959.171	6.740.928
56	Haiti	0,0002	0,0003	0,0001	50,0	7.532	11.298	3.766
57	Uganda	0,0004	0,0006	0,0002	50,0	15.064	22.595	7.532
58	Makedonija	0,0008	0,0012	0,0004	50,0	30.127	45.191	15.064
59	San Marino	0,002	0,0030	0,0010	50,0	75.318	112.976	37.659
60	Libanon	0,0032	0,0048	0,0016	50,0	120.508	180.762	60.254
61	Panama	0,0026	0,0038	0,0012	46,2	97.913	143.103	45.191
62	Kolumbija	0,0218	0,0310	0,0092	42,2	820.962	1.167.423	346.461
63	Šrilanka	0,0024	0,0034	0,0010	41,7	90.381	128.040	37.659
64	Indija	0,0598	0,0842	0,0244	40,8	2.251.997	3.170.872	918.875
65	Trinidad in Tobago	0,0032	0,0044	0,0012	37,5	120.508	165.699	45.191
66	Jamajka	0,0012	0,0016	0,0004	33,3	45.191	60.254	15.064
67	Latvija	0,0034	0,0045	0,0011	32,4	128.040	169.465	41.425
68	Nigerija	0,0064	0,0084	0,0020	31,3	241.016	316.334	75.318
69	Argentina	0,2206	0,2868	0,0662	30,0	8.307.534	10.800.548	2.493.013
70	Bolivija	0,0014	0,0018	0,0004	28,6	52.722	67.786	15.064
71	Kenija	0,0014	0,0018	0,0004	28,6	52.722	67.786	15.064
72	Mjanmar	0,0008	0,0010	0,0002	25,0	30.127	37.659	7.532
73	Hrvaška	0,006	0,0074	0,0014	23,3	225.953	278.675	52.722
74	Tajska	0,034	0,0418	0,0078	22,9	1.280.400	1.574.138	293.739
75	Mauricius	0,0018	0,0022	0,0004	22,2	67.786	82.849	15.064
76	Velika Britanija	6,168	7,3799	1,2116	19,6	232.291.592	277.918.274	45.626.682
77	Maroko	0,0082	0,0094	0,0012	14,6	308.802	353.993	45.191
78	Sudan	0,0007	0,0008	0,0001	14,3	26.361	30.127	3.766
79	Tunizija	0,0056	0,0064	0,0008	14,3	210.889	241.016	30.127
80	Luksemburg	0,068	0,0770	0,0090	13,2	2.560.799	2.899.729	338.929
81	Norveška	0,610	0,6790	0,0690	11,3	22.971.876	25.570.334	2.598.458
82	Slonokoščena obala	0,0018	0,0020	0,0002	11,1	67.786	75.318	7.532
83	Malezija	0,0366	0,0406	0,0040	10,9	1.378.313	1.528.948	150.635
84	Portugalska	0,431	0,4700	0,0390	9,0	16.230.948	17.699.642	1.468.694
85	Australija	1,483	1,5920	0,1090	7,3	55.848.020	59.952.830	4.104.811
86	Venezuela	0,032	0,0342	0,0022	6,9	1.205.082	1.287.931	82.849
87	Islandija	0,032	0,0340	0,0020	6,3	1.205.082	1.280.400	75.318
88	Danska	0,692	0,7180	0,0260	3,8	26.059.899	27.039.028	979.129
89	Nizozemska	1,632	1,6900	0,0580	3,6	61.459.183	63.643.394	2.184.211
90	Brazilija	0,2942	0,3046	0,0104	3,5	11.079.223	11.470.874	391.652
91	Kanada	2,732	2,8130	0,0810	3,0	102.883.877	105.934.241	3.050.364

	Države	Lestvica		Razlika/lestvica		Zneski		Razlika (zneski)
		2000	2005	v deležu	v %	2000	2005	
92	Rusija	1,305	1,3249	0,0202	1,6	49.131.588	49.894.161	762.574
35 držav brez sprememb	Bangladeš	0,001	0,0010	0,0000	0,0	37.659	37.659	0
	Benin	0,0002	0,0002	0,0000	0,0	7.532	7.532	0
	Burkina Faso	0,0002	0,0002	0,0000	0,0	7.532	7.532	0
	Burundi	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Butan	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Srednja Afrika	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Čad	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Džibuti	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Fidži	0,0008	0,0008	0,0000	0,0	30.127	30.127	0
	Gambija	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Gujana Gvajana	0,0002	0,0002	0,0000	0,0	7.532	7.532	0
	Gvineja	0,0003	0,0003	0,0000	0,0	11.298	11.298	0
	Gvineja-Bissau	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Kambodža	0,0002	0,0002	0,0000	0,0	7.532	7.532	0
	Komori	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Laos	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Mali	0,0002	0,0002	0,0000	0,0	7.532	7.532	0
	Maršalovi otoki	0,0002	0,0002	0,0000	0,0	7.532	7.532	0
	Mavretanija	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Mikronezija	0,0002	0,0002	0,0000	0,0	7.532	7.532	0
	Mozambik	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Nepal	0,0004	0,0004	0,0000	0,0	15.064	15.064	0
	Nikaragva	0,0002	0,0002	0,0000	0,0	7.532	7.532	0
	Nova Zelandija	0,221	0,2210	0,0000	0,0	8.322.598	8.322.598	0
	Ruanda	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Salomonovi otoki	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Samoa	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Sao Tome in Principe	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Sierra Leone	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Somalija	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
	Svaziland	0,0004	0,0004	0,0000	0,0	15.064	15.064	0
	Togo	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0
Urugvaj	0,0096	0,0096	0,0000	0,0	361.525	361.525	0	
Vanuatu	0,0001	0,0001	0,0000	0,0	3.766	3.766	0	
Zambija	0,0002	0,0002	0,0000	0,0	7.532	7.532	0	
58	Finska	0,543	0,5330	-0,0100	-1,8	20.448.735	20.072.147	-376.588
57	Iran	0,0322	0,0314	-0,0008	-2,5	1.212.614	1.182.487	-30.127
56	Španija	2,591	2,5200	-0,0710	-2,7	97.573.984	94.900.209	-2.673.776
55	Belgija	1,104	1,0690	-0,0350	-3,2	41.575.330	40.257.271	-1.318.058
54	Ekvador	0,004	0,0038	-0,0002	-5,0	150.635	143.103	-7.532
53	Japonska	20,573	19,4680	-1,1050	-5,4	774.754.760	733.141.771	-41.612.988
52	Pakistan	0,0118	0,0110	-0,0008	-6,8	444.374	414.247	-30.127
51	Peru	0,0198	0,0184	-0,0014	-7,1	745.644	692.922	-52.722
50	Švedska	1,079	0,9980	-0,0810	-7,5	40.633.859	37.583.495	-3.050.364
49	Francija	7,928	7,2630	-0,6654	-8,4	298.575.898	273.515.959	-25.059.939
48	Austrija	0,942	0,8590	-0,0830	-8,8	35.474.602	32.348.920	-3.125.681

	Države	Lestvica		Razlika/lestvica		Zneski		Razlika (zneski)
		2000	2005	v deležu	v %	2000	2005	
47	Italija	5,437	4,8850	-0,5520	-10,2	204.750.966	183.963.302	-20.787.665
46	Alžirija	0,0172	0,0152	-0,0020	-11,6	647.732	572.414	-75.318
45	Nemčija	9,857	8,6620	-1,1950	-12,1	371.202.920	326.200.638	-45.002.282
44	Združene države Amerike	30,284	26,4987	-3,7857	-12,5	1.140.473.253	997.909.588	-142.563.665
43	Paragvaj	0,0028	0,0024	-0,0004	-14,3	105.445	90.381	-15.064
42	Papua - Nova Gvineja	0,0007	0,0006	-0,0001	-14,3	26.361	22.595	-3.766
41	Turčija	0,088	0,0744	-0,0136	-15,5	3.313.976	2.801.816	-512.160
40	Turkmenija	0,0012	0,0010	-0,0002	-16,7	45.191	37.659	-7.532
39	Senegal	0,0006	0,0005	-0,0001	-16,7	22.595	18.829	-3.766
38	Liechteistein	0,006	0,0050	-0,0010	-16,7	225.953	188.294	-37.659
37	Indonezija	0,0376	0,0284	-0,0092	-24,5	1.415.971	1.069.510	-346.461
36	Srbija in Črna gora	0,0052	0,0038	-0,0014	-26,9	195.826	143.103	-52.722
35	Severna Koreja	0,003	0,0020	-0,0010	-33,3	112.976	75.318	-37.659
34	Etiopija	0,0006	0,0004	-0,0002	-33,3	22.595	15.064	-7.532
33	Afganistan	0,0003	0,0002	-0,0001	-33,3	11.298	7.532	-3.766
32	Kamerun	0,0026	0,0016	-0,0010	-38,5	97.913	60.254	-37.659
31	Gabon	0,003	0,0018	-0,0012	-40,0	112.976	67.786	-45.191
30	Bosna in Hercegovina	0,001	0,0006	-0,0004	-40,0	37.659	22.595	-15.064
29	Jemen	0,001	0,0006	-0,0004	-40,0	37.659	22.595	-15.064
28	Sirija	0,0128	0,0076	-0,0052	-40,6	482.033	286.207	-195.826
27	Gana	0,0014	0,0008	-0,0006	-42,9	52.722	30.127	-22.595
26	Uzbekistan	0,005	0,0028	-0,0022	-44,0	188.294	105.445	-82.849
25	Kazahstan	0,0096	0,0050	-0,0046	-47,9	361.525	188.294	-173.231
24	Češka	0,107	0,0549	-0,0521	-48,7	4.029.493	2.067.469	-1.962.024
23	Irak	0,0064	0,0032	-0,0032	-50,0	241.016	120.508	-120.508
22	Madagaskar	0,0006	0,0003	-0,0003	-50,0	22.595	11.298	-11.298
21	Mongolija	0,0004	0,0002	-0,0002	-50,0	15.064	7.532	-7.532
20	Surinam	0,0004	0,0002	-0,0002	-50,0	15.064	7.532	-7.532
19	Zelenortski otoki	0,0002	0,0001	-0,0001	-50,0	7.532	3.766	-3.766
18	Eritreja	0,0002	0,0001	-0,0001	-50,0	7.532	3.766	-3.766
17	Lesoto	0,0002	0,0001	-0,0001	-50,0	7.532	3.766	-3.766
16	Maldivi	0,0002	0,0001	-0,0001	-50,0	7.532	3.766	-3.766
15	Niger	0,0002	0,0001	-0,0001	-50,0	7.532	3.766	-3.766
14	Azerbajdžan	0,0022	0,0010	-0,0012	-54,5	82.849	37.659	-45.191
13	Gruzija	0,0014	0,0006	-0,0008	-57,1	52.722	22.595	-30.127
12	Armenija	0,0012	0,0004	-0,0008	-66,7	45.191	15.064	-30.127
11	Kongo	0,0006	0,0002	-0,0004	-66,7	22.595	7.532	-15.064
10	Belorusija	0,0114	0,0036	-0,0078	-68,4	429.310	135.572	-293.739
9	Tadžikistan	0,0008	0,0002	-0,0006	-75,0	30.127	7.532	-22.595
8	Liberija	0,0004	0,0001	-0,0003	-75,0	15.064	3.766	-11.298
7	Malavi	0,0004	0,0001	-0,0003	-75,0	15.064	3.766	-11.298
6	DR Kongo	0,0014	0,0003	-0,0011	-78,6	52.722	11.298	-41.425
5	Ukrajina	0,038	0,0078	-0,0302	-79,5	1.431.035	293.739	-1.137.296
4	Kirgizija	0,0012	0,0002	-0,0010	-83,3	45.191	7.532	-37.659
3	Južna Afrika	0,366	0,0584	-0,3076	-84,0	13.783.126	2.199.275	-11.583.851
2	Moldavija	0,002	0,0002	-0,0018	-90,0	75.318	7.532	-67.786
1	Angola	0,001	0,0001	-0,0009	-90,0	37.659	3.766	-33.893

Legenda:

 - države skupine A (stalne članice)	}	Skupine držav na osnovi resolucije 3101 (XXVIII) iz leta 1973
 - države skupine B (razvite države)		
 - države skupine C (manj razvite države z 80 % popustom)		
 - države skupine D (manj razvite države z 90 % popustom)		

Razpredelnica 14: *Izdatki operacij za ohranjanje miru z zneski dolgov in rednega proračuna v obdobju 1950-2002*

Leto	GNP deflator*: 2001 = 1	Izdatki operacij za ohranjanje miru *			Vrednost rednega proračuna		Vir (redni proračun)
		Realna vrednost	Vrednost v letu 2001	Dolgovi držav	Realna vrednost	Vrednost v letu 2001	
1950	0,1595	7	43,9		49,6	311,0	356 (IV)
1951	0,1710	6	35,1		47,8	279,5	471 (V)
1952	0,1736	6	34,6		48,1	277,0	583 (VI)
1953	0,1759	6	34,1		48,3	274,5	674 (VII)
1954	0,1777	6	33,8		47,8	269,0	786 (VIII)
1955	0,1808	6	33,2		46,9	259,4	890 (IX)
1956	0,1869	9	48,2		48,5	259,5	979 (X)
1957	0,1931	26	134,6		48,8	252,7	1083 (XI)
1958	0,1978	30	151,7		55,0	278,1	1230 (XII)
1959	0,2000	26	130,0		60,8	304,1	1338 (XIII)
1960	0,2028	76	374,8		63,1	311,1	1443 (XIV)
1961	0,2051	126	614,4		72,9	355,5	1584 (XV)
1962	0,2078	126	606,3		82,1	395,0	1734 (XVI)
1963	0,2102	127	604,2		93,9	446,7	1861 (XVII)
1964	0,2133	91	426,6		101,3	474,9	1984 (XIII)
1965	0,2173	45	207,1		108,4	498,8	2124 (XX)
1966	0,2235	45	201,3		121,5	543,5	2125 (XX)
1967	0,2304	37	160,6		130,3	565,5	2242 (XXI)
1968	0,2404	24	99,9		140,4	584,1	2363 (XXII)
1969	0,2521	24	95,2		154,9	614,3	2482 (XXIII)
1970	0,2656	24	90,4		168,4	634,1	2613 (XXIV)
1971	0,2789	24	86,0		192,1	688,7	2738 (XXV)
1972	0,2908	24	82,5		213,1	732,8	2899 (XXVI)
1973	0,3071	37	120,5		225,9	735,7	3044 (XXVII)
1974	0,3347	131	391,4		606,0	905,4	3531 (XXX)
1975	0,3658	153	418,2	52,6	452,7	905,4	

Leto	GNP deflator*: 2001 = 1	Izdatki operacij za ohranjanje miru *			Vrednost rednega proračuna		Vir (redni proračun)
		Realna vrednost	Vrednost v letu 2001	Dolgovi držav	Realna vrednost	Vrednost v letu 2001	
1976	0,3866	153	395,8	88,8	783,9	1.013,9	A/RES/31/207
1977	0,4114	153	371,9	119,1	506,9	1.013,9	
1978	0,4408	202	458,3	299,9	1.084,1	1.229,8	A/RES/34/223
1979	0,4775	186	389,5	281,9	614,9	1.229,8	
1980	0,5213	141	270,5	500,4	1.341,7	1.286,9	A/RES/36/234
1981	0,5700	141	247,4	375,4	643,4	1.286,9	
1982	0,6055	141	232,9	344,2	1.469,6	1.213,6	A/RES/38/226
1983	0,6295	141	224,0	463,2	606,8	1.213,6	
1984	0,6529	141	216,0	495,5	1.608,9	1.232,1	A/RES/40/239
1985	0,6735	141	209,4	389,2	616,1	1.232,1	
1986	0,6883	242	351,6	453,7	1.711,8	1.243,6	A/RES/42/213
1987	0,7090	240	338,9	511,9	621,8	1.243,6	
1988	0,7330	266	363,0	484,6	1.772,3	1.208,9	A/RES/44/193
1989	0,7610	635	834,0	583,7	604,4	1.208,9	
1990	0,7906	464	586,6	437,9	2.167,9	1.371,0	A/RES/46/184
1991	0,8194	490	598,0	436,7	685,5	1.371,0	
1992	0,8393	1.767	2.105,2	791,4	2.468,0	1.470,2	A/RES/47/200
1993	0,8595	3.059	3.558,9	1.155,1	735,1	1.470,2	
1994	0,8774	3.342	3.808,8	1.448,0	2.608,2	1.486,2	A/RES/49/220
1995	0,8965	3.364	3.752,2	1.896,2	743,1	1.486,2	
1996	0,9139	1.330	1.455,5	1.786,8	2.603,2	1.424,2	A/RES/51/222
1997	0,9317	990	1.062,6	1.689,4	712,1	1.424,2	
1998	0,9432	1.000	1.060,3	1.741,2	2.526,7	1.339,5	A/RES/53/215
1999	0,9568	1.647	1.721,4	1.784,1	669,7	1.339,5	
2000	0,9769	2.630	2.692,2	2.036,4	2.563,8	1.312,2	A/RES/55/239A
2001	1,0000	2.770	2.770,0	1.822,9	656,1	1.312,2	
2002	1,0096	2.634	2.608,6	1.348,8	2.699,2	1.336,8	A/RES/57/293 A-C
2005	-	3.830	-	2.320,0	1.580,4	-	

* Vir GNP deflatorja in podatkov o izdatkih operacij za ohranjanje miru je profesor Michael Renner z inštituta Worldwatch (podatke mi je posredoval po elektronski pošti, del podatkov pa je objavljen tudi na spletni strani www.globalpolicy.com).